

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

In Feriam Secundam, Tertiam & sequentes, (ad libitum Concionatoris,) post Dominicam primam Quadragesimæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56333)

FERIA SECUNDA

DOMINICÆ PRIMÆ IN QUADRAGESIMA.

CONCIO PRIMA

DE JEJUNIO FINALI.

Prima causa gravitatis iudicij, quòd Filius Dei,
fit Iudex.

Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ. Matth. 25.

VALDE timendum est quod ait sanctus Basil. in præmio ad Regulas fusiùs disputatas ne maxima hominum pars Deum inadæquate, & quasi dimidiatè cognoscat: Nolumus, ait, Deum ex mediâ parte cognoscere, neque eius erga nos bonitatem, ad ignaviæ occasionem accipiamus: propterea tonitrua, propterea fulminum terrores, ne bonitas contemnatur: De eo quidem dicitur, quod Solem oriri faciat super justos & injustos; sed etiam de eodem dicitur quòd cœcitate percutiat: Dicitur Zachar. 10. imbrem dare: sed etiam dicitur Genes. 19. ignem pluere: illa clementiæ, hæc severitatis: aut per illa ad amandum alliciamur, aut per hæc ad metum assuefcamus. Eâdem de causâ Tertullianus

docet iustitiam esse plenitudinem Divinitatis: Cum itaque tam multa sint quæ nobis persuadent Deum bonum esse, ne etiam ignoremus iustum esse, Ecclesia hodiernâ die universale iudicium nobis proponit, de quo nemo pro dignitate eloqui potest, nisi peculiari gratiâ Dei adjuvetur, pro quâ obtinendâ ad Iudicis Matrem accurramus. *Ave Maria.*

IPso huius sermonis initio admonendos vos esse existimo eius rei, quam dixit S. Gregorius cognomento Thaumaturgus in suâ in Ecclesiasten metaphrasi: Neminem esse qui de iudicio deq; reb^o postremis dignè eloqui possit, atque orationem rebus parem efficere; ut ne homines, si minus aliquid dicatur, timorem Dei, vel abijciant, vel minuant.

minuant. S. Basilius Barlahamum martyrem laudaturus obtabat linguam suam periti alicuius pictoris penicillo adjuvari: utinam hic pictorem haberem eximium, qui me penicillo suo adjuvaret, & quæ linguam representare non possum, coloribus exprimeret. Vel potius, Auditores, me credite pictorem esse: nam quæ dicam, tam absum à rei veritate, quam abesse solet pictura, ab ipsarum rerum naturâ. Certè si Judicij consideratio, quod S. Basilius appellat formidabile, & nulli hominum tolerabile, vobis terrorem non iniiciat, nescio quid vos tandem movere possit, aut à peccato deterrere: Etenim quod est rerum maximarum proprium, nulla est in eo pars, vel minima, nulla circumstantia, quæ non aliquod magnum cõtineat. Quare non placet illud confusè contemplari, sed singulas eius partes, ut nihil omittamus: Ita hodiernâ die, prima tantùm verba spectabimus; cum venerit Filius hominis: in quibus verbis continetur, judicij postremi præsidem futurum Christum Dominum: quæ cognitio quanti sit momenti, hinc colligi potest.

1. Quod Christus in sui apud mortales itineris clausulâ hoc postremum voluerit Apostolos monitos esse, ut nunquam eius rei obliviscerentur: unde quasi id omissum foret in mandatis, aut ut esset quasi ultimò commendatum, aut denique ut illis præcipuè inculcatum ostenderet, duos Angelos misit, qui id suo nomine præcipuè docerent, idque doctos à se, & ultimò admonitos, in civitatem remitterent: *Hic Jesus qui assumptus est à vobis in cælum,*

ita veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum, hoc est pari gloriâ, & majestate.

2. Quod eâ de causâ Spiritum sanctum miserit, ut tantæ rei testis & assertor existeret, secundùm illud Joan. 16. *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de Justitiâ, & de judicio.* Quibus verbis significat, quibus de rebus Spiritus sanctus testimonium redditurus esset Filio, atque inter cætera de illa re maxime, quod Filius constitutus esset Judex vivorum, atque mortuorum: quâ de re mundum omnem convinceret: quod certè abundantissimè præstitit.

1. Per Apostolos qui nihil frequentius in suis concionibus inculcarunt, quàm Christum venturum ad homines judicandos, ita Petrus Actor. 1. *Et præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo, judex vivorum, & mortuorum,* Et Paulus Athenis in Areopago Actor. 17. *Statuit diem, in quo judicaturus est orbem, in æquitate, in vivo in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis:* Et Hebr. 12. *Judicem omnium Deum, & testamenti novi mediatorem Jesum.*

2. Id fecit per evidentes virtutes, & apparitiones, & miracula super baptizatos per factam fidei professionem, cuius extrema capita sunt mortuorum resurrectio, judicium & eius effectus, vel præmium, vel supplicium æternū.

Hæc autem Spiritus sancti convictio seu doctrina de judicio.

Continet 1. contra infideles dari judicium, quoniam, aut animas negarunt esse immortales, & esse alteram vitam, quæ huic mortali succedat: aut Deum humana

humana curare, ut bonos remuneret, & malos puniat: cum tamen iudicium ad Dei providentiam pertineat, quæ est ratio ordinis, cuius est ea quæ perturbata sunt & confusa in ordine debito collocare, atque disponere: videmus autem passim res huius vitæ pessimo ordine fluere: malos impunè vivere: bonos sine mercede: oportet igitur ut illæ iniustitiæ aliquando corrigantur, & in ordinem redigantur: quæ actio opus est iudicij: Quod si est aliquod iudicium, necesse est aliquem, esse huius iudicij præsidem: hæc enim inter se connectuntur; datur itaque aliquod commune hominum tribunal, datur etiam aliquis, qui in eo tribunali sedeat tanquam Iudex.

2. Convictio fuit hanc iudicariam potestatem & auctoritatem ad Deum pertinere, propter eminentem ipsius qualitatem, & summum in creaturas dominium, quod ita ipsi convenit, ut primum Dei nomen in Scripturâ sit nomen Iudicis, Genes. 1. *In principio creavit Deus, Elohim, Iudex, vel ob pluralitatem personarum, Iudices: Quia Deo proprie convenit munus & opus iudicandi: unde in sacrâ Scripturâ ipsa tribunalia, non tam dicuntur esse hominum tribunalia, quam Dei: Ita dicitur Salomon sedisse in folio Domini: & vindicta de Amalecitis appellatur à Moysè Exodi 17. Manus folij Domini, hoc est, potestas throni eius: Ita dicuntur Iudices Deuteron. 1. exercere iudicium Dei: unde ipsos Iudices idem iudicat uti dicitur Psal. 81. Deus sedit in synagoga Deorum: In medio autem Deos dijudicat, uti igitur appellatur Rex Regum, & Domi-*

nus dominantium, ita etiam appellatur Iudicum Iudex.

3. Convictio fuit iudicandi potestatem & officium peculiari quadam ratione convenire Filio, secundum illud Joannis. 5. *Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio.*

Non tantum 1. Quia munus iudicandi toti Trinitati commune, convenit Filio per quandam attributionem, & appropriationem, quia ipse Sapientia est, quoniam à Patre procedit per viam intellectus: Cum enim ad iustum iudicium tria requirantur (inquit Sanctus Thomas 3. p. q. 59. art. 1.) potestas rectitudo, & sapientia; duo prima sunt veluti prærequisita, tertium verò est quasi propria ratio, à quâ iudicandi actus emanat: Quia ergo Filius est Sapientia Patris, idèò iudicandi potestas est illi specialiter attributa: atque illo sensu explicat allata prius verba ex sancto Joanne; *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio: dedit utiq; generando, (inquit Ambros. lib. 2. de fide cap. 4.) non largiendo: cum enim naturam dedit, sapientiam dedit, & sapientiæ adjunctam iudicandi potestatem: hanc autem intelligi divinam, vel hinc probat Tertull. lib. contra Praxeam. cap. 16. Quia dicitur, omne iudicium traditum Filio: Omnem enim, inquit, dicens potestatem, & omne iudicium, nullam exceptionem temporis permittit, quia omnia non erunt, si non omnis temporis fuerint: at certum est Filium non fuisse semper nisi secundum Divinitatem. Verum tamen licet illud non improbem, potestatem iudicandi peculiari ratione convenire Filio per*
appre-

appropriationem, nego tamen locum allatum ex Joann, sic intelligi debere: Quia quæ de unâ personâ per appropriationem tantum dicuntur; de alterâ negari non debent: cum omnia Trinitatis opera externa sint indivisa, & omnibus personis communia.

Neque tantum 2. Quia divinitas in carne judicat, & per carnem iudicium sensibile reddit, quod maxime erat conveniens suavi Dei providentiæ, & hominum conditioni magis accommodatum, ut homines sensibiles ab homine, cuius facies videri, & vox audiri posset, judicarentur: atque illud soli Filio convenire potest; nam licet iudicandi potestas, sit communis toti Trinitati, potestas tamen iudicandi sensibilibus, illi tantum personæ convenit, quæ est sensibilis; nulla verò præter Verbum est sensibilis; ut pote quod carne indutum factum est sensibile: atque illud eo magis verum est, quod non tantum in carne iudicium Filius sit effecturus, sed etiam per carnem, tanquam per instrumentum conjunctum: Verum etiâ quia Christo ut homini data est potestas iudicandi, licet ea potestas data non fuisset, nisi simul fuisset Filius Dei. At sicut in Christo non tantum est sanctitas substantialis, & divinitatis, sed etiam gratia habitualis, & sanctitas creata; & sicut in eodem præter scientiam increatam, est etiam scientia infusa creata; ita præter supremam iudicis auctoritatem quæ divinitatis est propria, in eodem etiam reperitur potestas quædam excellentiæ adjudicandum; secundum illum Ioan. 5. *Et potestatem dedit ei etiam iudicium facere, quia Filius hominis est*: quod adhuc significatur illis verbis Act. 10. *Con-*

stitutus est à Deo, iudex vivorum & mortuorum. Etenim cum Christus esset hominum caput, debuit habere omne genus potestatis in homines, & consequenter iudiciariam potestatem: præsertim cum ratione unionis debeatur Christi humanitati participatio eminentissima divinarum perfectionum, atque in Christo concurrerint omnes partes iudicis optimi: 1. scientia: 2. rectitudo voluntatis. 3. infallibilis veritas: 4. dominium seu iurisdictio: 5. efficacia voluntatis. Denique Christus meruit modis omnibus exaltari, quibus convenienter, & juxta suam dignitatem, & capacitatem exaltari potuit: ac præsertim eius humilitati, quâ ab hominibus voluit injustè iudicari, secundum illud Prophetæ Isaia 53. secundum Versionem LXX. Interpr. *In humilitate iudicium eius sublatum est* (nam quia inimicis suis non repugnavit, sed silentio omnia passus est, ideo in humilitate, hoc est propter eius humilitatem, sublatum est iudicium eius, id est, iudicij non reperit veritatem, sed licet cognitus esset innocens, damnatus est.) eius, inquam, humilitati concedi debuit, ac rependi pro præmio, ut omnes homines iudicaret: & rationem subdit Ioannes. *Ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem, &c. Nam potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est.*

4. Convictio est, consequenter eidem convenire potestatem homines revocandi ad vitam, & sistendi ante tribunal suum, secundum illud hodierni Evangelij: *Et congregabuntur ante eum omnes gætes*: Ratio est, Quia debet posse iudex reos compellere, & trahere in iudicium: rei autem sunt homines, obnoxij

utraq; sui parte: ad hæc, cum iudicium illud debeat esse sensibile, homines enim iudicandi sunt, illi autem sunt sensibiles, oportuit reos sensibilibus adesse, & suum iudicem sensibilibus audire, & videre, & sententiam accipere sensibili modo secundum rationem hominibus proportionatam: unde Christus Dominus potestatem vivificandi mortuos conjungit potestati eisdem iudicandi, illis verbis: *Sicut Pater suscitatur mortuos, & vivificat, sic & Filius, quos vult vivificat. Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio: Et paulò post. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc est quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint vivent. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio habere vitam in semetipso. Id est vivificandi virtutem: & potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est:* In quibus verbis Christus potestatem vivificandi mortuos, colligit ex potestate quam habet iudicandi, tanquam ex fine medium: & postea ex resurrectione, iudicium, tanquam ex medio finem: unde alterum ex altero colligitur, sed diverso modo.

5. Convictio ad præcedentes consequens est, eidem etiam convenire potestatem pœnis aut præmijs afficiendi: unde totius iudicij hæc est clausula. *Et ibunt hi in supplicium æternum; iusti autem in vitam æternam.* Hæc enim potestas debet esse in Iudice, ut eius sententia vim aliquam habeat: vel saltem debet posse alijs imperare, ut vel præmia, vel pœnas inferant: Eam Christi potestatem aliqui subtiliter agnoscunt in his verbis, Joan. 5. *Sicut enim Pater suscitatur mor-*

*tuos & vivificat, sic & Filius, quos vult vivificat: allusum volunt ad potestatem iudicis, qui potest condemnare, vel absolvere: quæ duo exprimuntur in veteri Testamento, his verbis, vivificare, & mortificare: Deuter. 32. 1. Reg. 2. Tob. 13. Sapient. 16. quod Joannes in Apocal. cap. 1. appellat habere claves mortis, & inferni: itaque exemplum vivificationis dicunt & ad corpora, & ad animos pertinere: sed quidquid sit, aliquid magis explicatum in rem nostram subiecit Christus loc. citat. *Venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filij Dei: Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij, hoc est condemnationis, quibus verbis & præmium & pœna indicantur.**

Convictionis autem hæc redditur ratio, quia princeps huius mundi iam iudicatus est: Ex quo inferri debet, ergo & mundus: nam S. August. tract. 95. sic explicat reprehendendum mundum scilicet per Iudicium, & damnationem Diaboli. *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, nec parcat mundo peccanti, quoniam (inquit) cum suo principe iudicatur quem superbum, atque impium imitatur. Vis rationis in eo est, quod ubi est eadem culpa, eadem quoque debet esse damnatio: & sicut mundus habet Dæmonem principem, ac ducem in culpâ, habebit etiam in pœnâ. Alterum præterea Argumentum est à potiori: nam si Angelis, creaturis nobilissimis, Deus non pepercit, multò minùs creaturis longè vilissimis, hominibus scilicet, qui majorum ac potiorum exemplo*

pto terreri debuere: unde August. Ne sibi existimet parci superbia dura mortalium, de superbiorum supplicio terrenda est Angelorum.

Existimo tamen in illis verbis contineri causam cur Christus constitutus sit à Patre, iudex vivorum, & mortuorum: Quia enim Diabolus, qui erat huius mundi princeps, & propter peccatum homines sub suo domino continebat, jam iudicatus est, & damnatus: hoc est, suo dominio atque principatu exutus: (dum enim in Filium Dei sibi non obnoxium dominari voluit, quem in ceteros principatum habebat, amisit:) propterea homines à servitute liberati in sui servatoris, ac liberatoris potestatem venerunt, eiusque iudicio subditi sunt: Christus igitur est princeps, & iudex eorum omnium, qui sub potestate Diaboli tenebantur, quia ipse eos liberavit, atque exemit, sibi que obnoxios fecit, juxta illud ad Coloss. 1. *Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filij dilectionis suae, hoc est dilecti, posito nomine abstracto pro concreto.*

Quibus præsuppositis ac præmissis. Affero hinc futuram esse Iudicij maximam severitatem, quod Iudicium extremum, non à Deo Patre, sed ab eius Filio exercendum sit.

1. Ratio. Quia non habebit homo, quid respondeat, nihil quod conquerratur secundum illud Ps. 50. *ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris*: id est, Iudex semper erit victor si homo condemnaverit eum iniustitiæ, quod tam graviter puniat. Quid enim ex unâ parte excusare poterit? non rerum præceptorum difficultatem, cum ipse iudex

omnia experiri voluerit, etiam quæ difficillima sunt: Hebr. 4. *Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia, pro similitudine, absque peccato*: aut quomodo ex alterâ parte prætexet odium Iudicis erga se, cum ille sit idem qui pro hominibus mortuus sit? Itaque sublata erit omnis iniustitiæ suspicio, ipso, qui erga homines tam affectus fuerat, atque propensus, condemnationis sententiam pronuntiante: unde hominum intolerabilis deprehendetur malitia, quos ne veniâ quidem dignos iudicabit is, qui eos tantum dilexit, ut pro iisdem mori voluerit.

2. Ratio. Quia sic homines intelligēt quid mereantur, cum eum offenderint, qui eos tot tantisque bonis ac beneficijs devinxit: suaque crimina eò majora agnoscent quò sunt conjuncta cum majori ingratitude.

3. Ratio. Quia uti loquitur per Isaiam Prophetam cap. 59. *Sicut ad vindictam, quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem inimicis suis: sicut vicem reddet: ut intelligas, cum adeo acerbè ab hominibus sit iudicatus, ut dixi ex Isaiâ, cum dixi in humilitate sublatum esse iudicium eius, ita nimirum contemptum fuisse, ut in eius condemnatione, nulla fuerit servata forma Iudicij: intelligas, inquam, nihil mirum videri debere, si eos non quidem iniuste, sed admodum stricte iudicet. Videbunt in quem transfixerunt: Item, Quod si in viridi ligno hæc fiunt, in arido, quid fiet? Quanta item cummotio futura est, cum videbunt suis oculis impij crucem, & cætera Christi dedecora, quæ contempserant, jam esse victicia,*

& insignem factam rerum omnium cō-
mutationem: Hoc significant verba S.
Matth. cap. 24. *Tunc apparebit signum Filij
hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus
terræ: hoc est ex omnibus tribubus, ali-*
qui:

4. Ratio. Quia vehementer percellē-
tur increduli cū videbunt in personā
Christi, omnia quæ prædixerat eve-
nisse, & ipsi quidem qui nullum futu-
rum iudicium crediderant, sed meras
nugas, & figmenta illud esse: rerum si-
quidem experientia, quò minùs ex-
pectata est, eò magis percellēt.

5. Ratio est. Quia inde convincimur,
nihil in tali iudicio posse latere, quod
fiat à Sapientiā Dei, eaque manifesta-
tā: Nam eius Sapientiæ scientiam nihil
fugere potest: neque testibus, neque
longā discussione opus habebit, sed uti
dicitur Malachiæ 3. *Accedam ad vos in
iudicio, & ero testis velox, maleficis, & adul-
teris, & perjuris.* Testem velocem se appel-
lat (inquit Augustinus 20. de Civit. cap.
26.) Quia sine prolixitate sermonis
conscientiās convincet, revocans sine
morā in memoriam, unde puniat, &
condemnet: nam uti dicitur Sapien. 1.
*In cogitationibus impij interrogatio erit, &
accusatione conscientiae suæ convincetur.*

Hinc 1. arguuntur hypocritæ, qui se
fatis latere putant, si homines decipi-
ant, de quibus ita pronuntiatur Iobi
15. *Congregatio hypocritæ sterilis, & ignis de-
vorabit tabernacula eorum, qui libenter mu-
nera accipiunt.*

2. Occultè peccantes, qui non cogi-
tant de oculo illo qui nunquam sopi-
tur (ait Chrysoft.) nihil de virgā illā vi-

gilante: nihil de eo, de quo dicitur Da-
nielis 4. *Ecce vigil, & Sanctus de cœlo des-
cendit:* Ita ut nihil hominum tenebræ,
nihil parietes, nihil antra, nihil spelun-
cæ, nihil abyssus, nihil locorum lon-
ginitas, nihil secretum, nihil nox, ni-
hil solitudo juvare possint, cū nec ip-
sa cogitatio, nec cordis abscondita, nec
animi recessus suam habeant securita-
tem: dicitur enim de Sapientiā, libro
de ipsa cap. 7. quod sit *omnia prospiciens,*
& quod capiat omnes spiritus: & postea, *Om-
nibus enim mobilibus mobilior est Sapien-
tia: attingit autem ubique propter suam munditiā,*
hoc est impermixtionem ab omni ma-
teriā, potentialitate, & impuritate: est
enim purus actus.

Hinc 3. Suprà omnes, turpibus, &
obscœnis hominibus, futurum est gra-
ve iudicium finale: quoniam ut ipse
minatur per Prophetam Nahum cap. 3.
*Revelabo pudenda tua in facie tua, & osten-
dam gentibus nuditatem tuam, & regnis igno-
miniam tuam:* Cū enim ipsa Sapien-
tia, illud iudicium efficiat, illud faciet ma-
nifestando: quod unicum maximè re-
formidat obscœnitas: illud optimè ex-
primit S. Bern. lib. 5. de Consider. cap.
12. Est & turpium pœna Deus, lux est
enim: & quid tam invisum obscœnis
flagitiosisque mentibus. *Peccator omnibus
qui malè agūt, odit lucem:* sed dico, num-
quid poterunt declinare? Minimè om-
nino: lucet ubique, etsi non omnibus:
denique in tenebris lucet, & tenebræ
eam non comprehendunt: Et videntur
ergo ut confundantur, & non vident
ne consolentur: At vide gradus huius
ignominiae in turpitudinum manifesta-
tione.

1. Quoniam omnibus Angelis, & hominibus patebunt, in quibus quot sunt oculi quos reformidas? Bernardus loc. cit. Non modo à luce, sed in luce videntur, à quo? vel à quibus? ab omni videntur, ut pro multitudine intuentium fit confusio multa: Adverte autem illum creaturarum aspectum, non fore quasi in transitu, uti solet esse in vitâ: Quam multæ matronæ, ut pudoris, ita etiam famæ naufragium fecerunt: sed tandiu durat infamia, quamdiu durat infamia, quamdiu durat cogitatio, quæ in hominibus est adeò mobilis, & multiplex; sæpe dum putas te esse in omnium cogitatione, aut oculis, nemo de te cogitat aut loquitur: verum ille aspectus, cum à luce fiat, & in luce quæ nunquam extinguitur, fiet illa cognitio indelebili impressione. S. Gregor. Nazianz. loquens de Caino, ubique suam trepitationem circumferente, eum appellat Iustitiæ Divinæ *sylin empigon*. animatam, & mobilem columnam: Ita quamlibet creaturam rationalem cogita æternam esse turpitudinis tuæ columnam, scripturam, & argumentum: sed in numerum hominum, & Angelorum, si potes, & hinc æstima confusionem tuam, ut pro multitudine intuentium fit confusio multa: certè major extensivè nulla esse potest.

Secundus gradus confusionis est unicuique à seipso, quoniam unicuique sua nuditas, & turpitudine perpetuò erit obvia: secundum illud, *Revelabo pudenda tua in facie tuâ: nec licebit, uti nunc fit, mentem & oculos avertere*: sed uti dicitur Threnor. 3. *Ego vir videns paupertatem meam in virgâ indignationis eius*: Bernardus loc. cit. At nullus de tantâ

numerofitate spectantium, molestior oculus, suo cuiusque: Non est aspectus five in cœlo, five in terrâ, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit: Non latent tenebræ vel seipsas: se vident, quæ aliud non vident, opera tenebrarum sequuntur illas: Non est quo se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem. Certè quæ sunt ab hominibus turpiter, licet verecundiam habeant, etiam in impudentissimis hominibus, tamen nemo est qui harum rerum turpitudinem satis intelligat: sed cū Deus, uti loquitur Apostolus, *Illuminabit abscondita tenebrarum*, tunc unusquisque vitæ suæ turpitudinem agnoscat, atque exhorrebit: & quoniam ab eâ cogitatione & visione, separari, & cessare non poterit, hinc summum supplicium à se feret, & summam à se confusionem: Nunc tanta est multorum impudentia ut suas etiam jactent turpitudines secundum illud Isaiæ 3. *Agnitio vultus eorum respondit eis*, nam aperta sunt in eorum facie turpitudinum ipsorum signa & argumenta: & illud aliud, *Quasi Sodomæ peccatum suum prædicaverunt*: quæquam I. non audeas tuarum cogitationum obscœnitates revelare, quæ tunc animum tuum mirabiliter cruciabunt: 2. licet tui similibus oculos non reformides, tamè quàm multi sunt, quorum oculos vereris, ita ut mori malles quàm ab ijs agnosci? Sed tunc erit illud tempus, cum vel te ipsum testem, atque iudicem, & exprobatorem ferre non possis. Sunt qui Lucretiam Romanâ sibi manus intulisse dicant, non vitandi criminis causa, sed ulciscendi, cum vel se ipsam admitti sceleris ream non ferret:

Ita se nemo ferre poterit, cum tamen se nemo fugere possit: Nimirum, ut mox aiebat Bernardus, non est aspectus sive in cœlo, sive in terrâ quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit. De hac confusione intellexit illa verba Luc. 16. *Mendicare erubescio*, S. Chrysológus serm. 126. Confusione futuri iudicij pertimescit, in quo jam non pœnitendi tempus est, sed pœnarum: & ubi reus plus de conscientia, quam de gehennæ erubescit incendio: Eodem modo S. Gregor. exponens illud S. Jobi cap. 6. *Venerunt quoque usque ad me, & pudore cooperti sunt*: Tunc iniquos pudor cooperit, cum eos in conspectu iudicis testis conscientia addicit: Tunc iudex exterius cernitur, sed acculator interius toleratur: Tunc omnis ante oculos culpa reducitur, & mens, super gehennæ incendia, suo gravius igne cruciatur.

Tertius & summus confusionis gradus est ab oculo divino, quia super omnium oculos erit ille molestissimus per quem cæteri vident, eò usque ut ipsius cognitio sit summa turpium hominum pœna: quod sic explicavit Bernardus: *est & turpium pœna Deus, lux est enim*: Id autem eâ ratione fit: Quia turpitudinis infamatio, eius propria pœna est: nam uti voluptas dolore compensatur, secundum illud Apocal. 18. *Quantum glorificavit se, & in delictis fuit, tantum date illi tormentum & ludum*: Ita turpitudinis pœna propria, est confusio, & infamatio: porro ea infamatio, fit redargutione, & condemnatione, redargutio verò fit solâ manifestatione: omnis autem manifestatio fit per lucem

secundum illud Apostoli, Ephes. 5. *Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere: omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur lumen est*: Aut ut Syrus vertit. Omne quod revelat lux est: dixit enim manifestatur active, pro manifestat, nam vox græca est verbum deponens, quod activam potest habere significationem: Illa autem lux, est ipse Deus: & ita luminosus Dei aspectus, summa est turpitudinis condemnatio: & inde sequitur Deum per seipsum esse turpitudinis pœnam, secundum illud Bernardi, est & turpium pœna Deus, lux est enim: Quod autem Deus seipso est, id infinite est: propterea est veluti pœna turpitudinis infinita: Quid enim est Deus, ait idem, Non minus pœna peccatorum, quam humilium gloria: sensus est: Sicut gloriam beatorum dicimus esse infinitam, quia ipse Deus est; Ita turpium confusio, erit aliquo modo infinita; quia hæc confusio erit turpium manifestatio, quæ est ipse Deus: Est & turpium pœna Deus, lux est enim: Sicut igitur Deus conjungitur animæ beatæ, sub ratione lucis, seipsum manifestans animæ: unde negant Theologi dari ullam speciem Dei impressam in animâ Beati, sed divinam essentiam fungimur specie, nam seipsam sufficienter per se manifestat: Ita essentia eadem divina animæ damnati aliquâ etiam ratione conjungetur sub ratione lucis, non ad gloriam, sed ad confusionem: quia non seipsam illi manifestabit, sed suas illi sordes, & turpitudines demonstrabit: Vide quò illa pœna pertinebit ut ipse Deus sit: *singe animo quantumlibet*

libet dedecus, & infamiam, nunquam eo pertingere poteris ut aliquid inñitum in eo genere reperias, nisi Deum includas: Certè cætera tormenta incredibilia sunt, ignis, carcer, tenebræ, vincula, vermis nunquam moriens, sed semper mordens, foetor, sulphur, & innumera alia: sed sicut cum in cœlesti beatitudine innumera sint bona, tamen essentialis beatitudo, quæ est ipse Deus, omnia longè superat; ita in pœnis damnatorum cum omnia sint summa, nihil tamen æquare potest summam illam confusionem, quæ Deus ipse est per se ipsum animam puniens: Quis unquam id credidisset, Deum ipsum pœnæ partem existere? Hinc vel saltem existima quantum sit peccatum turpitudinis, cum in iudicio nihil sit gravius plectendum: Nec te decipi sinas adulatorum verbis, quasi hoc peccatum inter cætera levius existat: sed vel ex pœnâ, gravitatem eius æstima: sed sunt impij ac scelerati impostores, qui incautas puellas sic decipiant. Danielis 3. *Sic faciebatis filiabus Israël, & illæ timentes loquebantur vobis, sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram.* Veniet tempus cum Deus non tantum actus tuos revelabit, sed etiam eorum turpitudinem, ita ut, unde laudem captas, hinc summo dedecore afficiaris. Cogita itaque quis tuas sensus sit futurus, dum tibi tot annorum turpitudines, atque obscœnitates obtrudentur: Et hac cogitatione erige animum ad confusionem illam præveniendam seriâ & exactâ confessione, ac deinceps omnem quamecunq; libidinem compesce: Certè ait Chry-

sost. In plateâ existens, licet ardeas libidine, non tamen audeas ob hominû pudorem, eam explere: Cur non eadem ratione te contineas ob ipsius Dei, omnia videntis ac cernentis, pudorem: est enim ait Gregor. Naz. *teos mega. teatis.* Deus magnus spectator: oculum eius cogita, lucem eius ubique lucentem, & aliquando te, & tua, tibi & omnibus manifestaturam.

Illud modo superest, ut quoniam nunc Judicem nostrum cognoscimus, eum, dum licet, omni studio placare studeamus, eiusque gratiam modis omnibus nobis demereri: Quin liceat in sacro Eucharistiæ usu ita ipsum obtestari: Quid de te Domine Jesu sentiam ignoro, qui me nunc tantâ amoris significatione complectaris, quem tamen severo olim iudicio persequi debes: Ergone poteris eum à te æternum repellere, quem tam suaviter nunc recipis & amplecteris, cui etiam te penitus conjungere, & quasi miscere amas? Quam dissimilis es ab eo qui futurus es! ficcine erga omnes te immutas? Quod si erga aliquos idem semper, & tui similis existis, quid sit ut te talem mihi futurum non audeam polliceri? Sed tu, mi Auditor, cur nunc non conaris eum omni officiorum genere tibi demereri? ea præsertim efficiendo quæ ipsi inter cætera, gratissima esse cognovisti, ut cæteris timentibus, atque tremantibus erigas caput, ac merearis audire eum omnibus electis. *Venite Benedicite Patris mei, ut ad gloriæ eius consortium voceris*
Amen.

FERIA

FERIA TERTIA

DOMINICÆ PRIMÆ QVADRAGESIMA

CONCIO SECVNDA

DE JUDICIO FINALI.

De Majestate Judicis, seu de primâ eius qualitate.

*Cum intrasset Jesus Hierosolymam, commota est universa civitas
dicens: Quis est hic? Matth. 21.*

HODIERNUM Evangelium duplicem docet Christi Domini ingressum, unum in urbem Jerusalem, unde ipsa commota est, alterum in Templum, unde ipse commotus est. Commotio civitatis, fuit admirationis; commotio Christi Domini fuit iracundiæ, & indignationis. Quod ut intelligatur necesse est ut sciatur, quis Christi Domini fuerit ingressus in urbem Hierusalem, unde civitas sit commota, & quis, Christi ingressus in Templum, unde ipse sit commotus. Quoad primum attinet, describitur triumphalis Christi ingressus comitante multo populo, cum acclamationibus & pompâ, ad cujus conspectum commota est universa Civitas, dicens, quis est hic? quæ vox admirationis est:

Quis enim non admiretur hominem pauperem in Asino sedentem, tantam animorum effecisse commotionem, ut populum undequaque traxerit, & ipsi ab omnibus acclamaretur, etiam à pueris: immò cum ingressus esset, tantam in omnibus mutationem effecisse, ut commota sit universa Civitas, quæ se ipsam mirata, & tanti motus causam nesciens, dixerit: *Quis est hic?*

Quoad 2. attinet, scilicet Christi Domini ingressum in Templum, cum in eo invenisset omnia plena mercimonijs, & sacra omnia prophanari, ita zelo correptus est, ut omnes à Templo ejecerit, & animalia, boves, & oves & mensas disturbarit, idq; fecit tantâ autoritate, ut uni

ut uni homini tam ingens hominum turba omnino cesserit. Hac occasione mihi in mentem venit, consequenter ad hesternum discursum vobis hodiernâ die differere, de Christi Domini ad iudicium venientis ingressu: non jam in unam urbem, aut Templum, sed in universum terrarum orbem: Ac de duplici commotione:

1. Totius naturæ præ stupore secundum illud: *Nam virtutes cælorum commovebuntur*, ac nemo erit, qui non dicat, *Quis est hic?* Si enim Christi humilitas sic commovit homines, quid faciet Majestas? Si cum venit mansuetus, ut ait Evangelista, quid cum veniet iratus? Si sedens in Asino, & super pullum Asinæ sic commovit, ut universa Civitas diceret, *quis est hic?* quanto magis cum sedebit super sedem Majestatis suæ?

2. De Christi commotione non contra paucos unius Templi violatores, sed adversus omnes peccatores, quod faciet tantâ perturbatione rerum, ut omnis natura fatiscat, Sol lucere non audeat, nec Luna nec Astra: non ipsa elementa consistere: *Quis hominem eò unquam provehendam existimasset? Quis est hic?* nemo melius dicere poterit quam Mater, ad illam recurramus: AVE MARIA.

QUOD heri à me dictum est post S. Basilium in laude Barlahami Martyris, optare me pictorem qui suam artem linguæ meæ adjungeret, id mihi potius hodiernâ die esset optatissimum, ut illustrem iudicij imaginem vobis proponerem: Ego quidem sic opus meum cum illo partire: Vellem ille mihi pingeret innumerabilem hominum turbam, diverso vultu, ac

gestu, diversis ordinibus, ac sedibus locatam: quod ille non posset: adderem varias illorum cogitationes, diversos animi motus: vellem mihi Dæmones truculentissimos exhiberet, in corporibus horrendis, qui omni conatu in damnatos sævirent: in quibus vellem pingeret, mœstitiam, deformitatem, oris rictum, sparfos crines, & omnia desperationis signa: Ego illi adderem clamores, ejulatus, voces lamentabiles, quid dicerent enarrarem, sed præcipue animi angorem, tristitiam, desperationem. Vellem mihi pingeret sedem augustissimam & thronum excelsum: & vividis coloribus nubes accenderet, fulgetra, corpora beatorum, sed præcipue summam iudicis majestatem: Hic ego plura adjicerem quæ pingi non possunt, & tamen in multis deficerem, quæ dici nequeant. Sed sperarem multorum animos, & illâ picturâ, & mea oratione commovendos. Scimus Dositheum visâ picti iudicij imagine à sæculi vanitatibus conversum fuisse: scimus Bogorim Bulgarorum Regem, visâ iudicij imagine commotum, de Christianâ fide interrogasse, credidisse & conversum fuisse: Scimus Fœlicem Præsidem Actor. 24. cum audisset Paulum de iudicio loquentem tremefactum fuisse: Scripsit Hieronymus, sibi, quidquid ageret, ubicunq; esset, videri semper illam Angeli vocem audire, *Surgite mortui, venite ad iudicium*: S: August. lib. 6. Confess. cap. ult. sic de se fatetur: Nil me revocabat à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri iudicij tui, qui per varias quidem opiniones, nunquã tamen recessit de pictore meo. Sed desi-

derio nostro unicus Scripturæ textus satisfacere potest, præsertim cum Iudicium sic nobis repræsentet, ut non audire narrationem, sed rem ipsam cernere videar: Primum caput dixi, unde formidabile Iudicium, petendum à personâ Iudicis, quod nimirum non sit Pater, aut Spiritus Sanctus, sed Filius secundum illa verba. *Cum venerit Filius hominis in maiestate suâ*

2. Caput petitur ex conditione eius qui iudicat, in quo tria formidanda sunt, quæ in verbis Scripturæ continentur, Maiestas, severitas iracundia: de Maiestate tantum hodie dicimus, de quâ sic legimus: *Cum venerit Filius hominis in maiestate suâ: & alibi. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube, cum potestate magnâ & maiestate.* Mōs Scripturæ est loqui tenuiter de rebus, & minora polliceri quam exhibeantur: hinc autem verba omnia habet sonantia, & quæ divinum quid pollicentur: unde colligere possumus qualia tandem exhibenda sint: Sed quis formidabilem illam maiestatem, divinumque apparatus, uti oportet cogitare, quis exprimere potest? Ego cē rem oratione meâ æquare nequeā, sequentes conjecturas subijcio.

1. Est. Certum est in Christi Domini humanitate perfectissimam fuisse divinarum perfectionum participationem, in quâ scilicet *inhabitavit omnis plenitudo divinitatis corporaliter*: non tantum quia divinitas ipsa habitavit ratione personalitatis corporaliter, seu ut quidam Patres loquuntur *in modis substantialiter*, sed etiam quia perfectiones habuit creatas sumē similes perfectionibus divinis, quæ nulli naturæ decen-

ter convenire potuerunt, nisi illi, quæ substantialiter divinitati erat unita: Ita sapientiam habuit aut infinitam, aut omni finitâ communicatâ maiorem, talem scientiam, talem gratiâ, talem virtutem, talem sanctitatem, talem pulchritudinem: Eodem modo summam habuit Divinæ Maiestatis imitationem: Itaque sicut tanta est, divini vultus Maiestas, ut nulla creatura eam naturaliter ferre possit, usque eo ut qui solum intelligere aggrediatur, succumbat, secundum illud Sapientis, *Scrutator Maiestatis opprimetur à gloria*: (nam si primus Angelus ausus est suâ intellectione Dei naturam æquare, statim, ut ait quidam, tota divinitatis dexterâ percussus corruit:) Ita tanta fuit in Christo homine Maiestas, ut nisi radios sui vultus compressisset in terris, eâ solâ quæ in vultu elucebat, homines consumpsisset. Eudoxius Philosophus optavit de propinquo Solem aspicere, & sic mori; intelligebat enim non posse propius videri, quin perimeret: quanto magis id verum de Solis conditore. Propterea fuit inter homines velato vultu, sicut Moyses descendens de monte: partem tantum in transfiguratione detexit, ac nisi nubem opposuisset, Apostolos occidisset: Certè si illa gloria quam in Thabor, tribus tantum, tam brevi tempore, & quidem moriturus exhibuit, tam mirabiles in Petro affectus excitavit, ut à se præ amore, ac timore, ac stupore exisse videretur, nesciens quid diceret; Quid illa gloria, non paucis proponenda, sed omnibus, non brevi duratura, sed semper, non in uno monte, sed in toto mundo apparitura, denique à Christo Domino non morituro, sed

fed victuro triumphaturōque in æternum manifestanda? Quanta erit; Quis eam iustorum præ lætitiā capere poterit? Quis improborum præ timore sustinere? Tu itaq; cogita, quanta illa die futura sit illius Majestas, cū omnia ad terrorem, & rei dignitatem, ac magnitudinem comparabit, incredibilis fanē, incomprehensibilis, & ultra omnem sensum, ita ut illam videre, ac sustinere, dicat S. Ioannes Chrysof. homil. 5. in Epistolam ad Roman. *panton esti poterōteron*, ipsum est omnium terribilissimum.

2: Cum duplex in Scripturā notetur Christi adventus unus in humilitate, alter in maiestate, quem Talm. dicitæ per duplicem Christum designant, quorum unum dicunt filium Ioseph, alterum Filium David, & ille insuper qui fuit in humilitate, & obscuritate, ita Christum depresserit, ut minorem homine fecerit, & tamen, quot sunt inter homines, miseri & abjecti; (Ego enim ait, *sum vermis, & non homo*, & cū de eo loquitur Isaïas, dicit vix eius humilitatem ab hominibus credi potuisse, sic enim loquitur cap. 53. *Quis credidit auditui nostro & brachium Domini cui revelatum est: & ascendet sicut virgultum coram eo LXX.* Interpr. annuntiavimus sicut parvulum, coram eo: *& sicut radix de terrā sitienti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum: despectum, & novissimum virorum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius, & despectus, unde nec reputavimus eum, & c.* Et nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum: Huic Prophetiæ adijunge veritatem Evangelicam de Passione: Intelli-

ges nihil abjectius fuisse Christo degerente in terris.) Cū, inquam, hæc ita sint, oportet fanē eius secundum adventum gloriosissimū esse secundum illud II. 24. *Erubescet luna, confundetur Sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Ierusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus:* Sicut in primo visa est exinanitas divina maiestas, & ostensa quasi sola humanitas, Ita in secundo, tantum apparebit maiestas ut occultari videatur humanitas & sola ostendi divinitas: Itaq; Apocal. 14. dicitur non tam Filius hominis quā similis filio hominis, propter summam eius in Iudicio maiestatem: nam ut ait Abbas Ioachimus, sicut in eo aliquando divinitatis suæ gloriam occultabat humanitas, ita in iudicio, humanitatis eius abjectio, exinanita à maiestatis gloriā, & à splendore summæ lucis absorpta videbitur. Vti igitur in primo adventu suam maiestatem exinanivit, ita in secundo suam humilitatem se quasi exinanisse ostendet, & sic ex humilitate primi, collige secundi maiestatem. Eodem spectat.

3. Conjectura. Cum gloria quæ Christo data est responderit eius humiliationi, secundum illud, *Humiliavit semetipsum, & c. propter quod exaltavit illum, & c.* Et cum inter cæteras Christi humiliações, hæc minima non fuerit quod iniquum hominum iudicium subire voluerit, secundum illud Isaïæ 53. ex versione LXX. Interpr. Iudicium eius in humilitate sublatum est. Id est, ut exponit S. Hieronymus, Iudex omnium, iudicij non reperit veritatem, sed absque ullā culpā, seditione Iudæorum, & sententiā Pilati condemnatus est: vel in

humilitate, significat propter humilitatē id est: vel, propter abjectionem, seu quia non restitit, nam coram tondente se os non aperuit, neque se defendit, & cum se non defenderet condemnatus est: Versio communis sic habet *de angustia & de iudicio sublatus est*. Id est, condemnatus est sententiā iudicis, hoc significat iudicium; & præterea vocibus populi concurrentis, & opprimētis hoc significat angustia: Sanē ad hāc humiliatōnē cōpensandā, necesse fuit vt summā cum gloriā, & in summā Majestate Iudicium exerceat: Et sicut coram impijs humiliatus est, necesse fuit ut coram iisdem, & alijs omnibus summē exaltaretur, ut in illis impleatur quod dicitur Sap. 5. *Videntes turbabuntur timore horribili & mirabuntur in subitatione insperata salutis:*

4. Si ab humanis exempla petere licet: Repete memoria, quæ scripta sunt in lib. Esther cap. 15. Cum enim Esther non vocata, in troisset ad Regem licet uxor, & plus cæteris adamata, vbi tamen apparatus gloriæ Regis vidit, semel, atq; iterum corruit pene exanimis: *Stetit contra Regem* (ait Scriptura) *ubi ille residebat super solium regni sui, indutus vestibus regijs, auroq; fulgens, & pretiosis lapidibus: eratq; terribilis aspectu: cumq; elevasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, Regina corruit: postea interrogata causam metus: respondit, Vidi te Domine quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ: valde enim mirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum: cumq; loqueretur, rursus corruit, & pene exanimata est: si Regina, si uxor corruit, ac pene exanimata est.*

ob nimiam ingrediendi audaciā m, & ad unius hominis & mariti aspectum: Quid tunc miseri & abjecti peccatores, tot criminum conscij, cum videbunt, non purum hominem iratum, sed Deum, oculis, & vultu, & toto apparatu mirabili minas jaçantem? Illam commoverunt aurum, lapides pretiosi, facies angelica, & decor: Quem timorem incutiet divina illa majestas, non auro rutilans, sed flammis, sed igne, ac torrentibus picis atque fulguribus; heu! quis non corruet? quis non exanimabitur? Malach. cap. 3. *Ecce venit dominator Dominus, & quis poterit cogitare diem adventus eius & quis stabit ad videndum eum?* D. Hieronymus, Si cogitare præ potentiā majestatis eius nemo potest, ferre quis poterit? Ipse enim quasi ignis constans, scilicet omnia liquefaciens secundum illud, *Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida:* Cogita puid multis reis evenerit, cum ante iudices suos starent, quorum alij ipso timore colorem capillorum mutaverunt, alij sanguinem exsudarunt, alij expirarunt: Cogita quis sensus fuerit Regis Sedeciæ, qui postquam biennio obsidionem sustinuisset, post famem ingentem urbis, post captam, & vastatam civitatem, post fugam ipsius, & principum, tandē captus est, à suis militibus desertus, in vinculis adductus ad Regem Babylonis in Reblatha, qui locutus est cum eo iudicium: Quantus fuit pudor ipsius, cum se reum esse vidit, coram alio Rege, sed quantus timor, cum audivit iudicium, quod Rex Babylonis locutus est cum eo: Hujus iudicij verba sic expressit Deus Ezechiel. 21. *Tu autem prophane, impie dux Israel, cuius venit dies*
in tem-

in tempore iniquitatis præfinita: Hæc dicit Dominus Deus: *Aufer cidarim, tolle coronam: nonne hæc est quæ humilem sublevavit, & sublimem humiliavit: Iniquitatem iniquitatem, iniquitatem ponam eam, sed quanta desperatio, cum vidit filios suos coram se interfici, ac deinde cum nihil gravius videre posset, oculos sibi effodi, custodiae se mancipari, & in servitutem redigi, quam non nisi miseram morte finiret: Quanto magis in extremo iudicio peccatores torquebuntur: Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur, tum nimirum ut ait Propheta, aspicient in quem confixerunt: Tunc enim plangent coram eo omnes tribus terræ; quis luctus? quis clamor? quæ comploratio?*

5. Sed humana transcendamus, & à maiestate angelicâ exemplum sumamus: Nemo est qui ignoret quantus fuerit Daniel, quantum divinis afflatus, quam sæpe cum Angelis collocatus: scribit tamen ipse cap. 10. sibi semel Angelum apparuisse, at vide quo successu, *Ego autem reliquus solus vidi visionem grandem hanc: & non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui, nec habui quidquam virium. Ed audi vi vocem sermonum eius, & audiens jacebam consernatus super faciem meam, & vultus meus hærebat terræ. Quæ consernatio ad vocem unius Angeli, qui venerat, non ut terreret, sed ut desideriiis satisfaceret? & sic timuit non quilibet de vulgo, sed sanctus, & Angelorum amicus & familiaris: Quid ergo faciet terror maiestatis illius, quando eum videbunt non amici, non sancti, sed peccatores & rei? Ita ratiocinatur sanctus Chrysostomus homil. 4. de incomprehensibili naturâ Dei: Si vir ille*

iustissimus, qui tantum apud Deum valebat, conspectum non tulit Angeli; Qui tam longè ab illius virtute absunt, quomodo non Angelum sed omnes Angelos, immò Angelorum, Dominum sustinebunt? Quomodo audire poteris vocem loquentis, quo modo respondere, secundum illud Iobi 9. *Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille. Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit ei, & pacem habuit? Qui transiit montes, & nescierunt hi quos subvertit in furore suo, Qui commovet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur, &c. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest, cur ita facis? Deus, cuius iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem exaudierit me, non credo quòd audierit vocem meam. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causâ.*

6. Sed quoniam ipso Deo creata omnia longè sunt inferiora, ipsum Christum, vel humiliatum aspice. Cum in horto quæreretur, eadem horâ quâ se potestati tenebrarum permisit, hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum, nihilominus, unicâ voce, *Ego sum*, sic terrefecit, ut omnes retrorsum abierint: Si tam gravis est humilitas, quid faciet maiestas? Augustinus tract. 212. in Ioan. Quid iudicaturus faciet, qui iudicandus hoc fecit? quid regnaturus poterit, qui moriturus hoc potuit? Gregor. 9. Moral. cap. 21. Quam incomprehensibilis sit, atque inconsiderabilis illa magni-

magnitudo, quâ in secundâ ostensione venturus est Christus, benè utcunque perpendemus, si primi adventus pondera, sollicitâ consideratione pensamus cum enim moriturus diceret, *Quem queritis*, & vocem solummodò mitissimæ responsionis ederet, dicens, *Ego sum*, armatos persecutores, suos protinùs in terram prostravit: quid ergo facturus est, cum iudicaturus venerit, qui unâ voce hostes suos perculit, & etiam cum iudicandus venit? Quod est illud iudicium, quod immortalis egerit, qui unâ voce non potuit ferri moriturus; Quis eius iram toleret, cuius & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Iobus cap. 9. *Si repente interroget quis respondebit ei? Deus cuius ira nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem: nempe ut idem ait, Sapiens corde est, & fortis robore, quis resistit ei, & pacem habuit?*

7. Sed vide aliquod Majestatis Dei vestigium: descensurus enim ad populum ut legem daret, 1. iussit Moyse ut populum sanctificaret, Exodi 19. *Vade ad populum & sanctifica illos hodie & cras, laventque vestimenta sua.* 2. iussit ut populus à longè staret, nec montem attingeret, sub poenâ capitis: *Constituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur aut confodietur eaculis: sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet:* Licet tamen ita essent dispositi, ut procul starent, Deus cum tantâ gloriâ & majestate descendit, & ita populum perterruit, ut nollet Deum loquentem audire. *Et perterriti, ac pavore concussi, steterunt*

*procul, dicentes Moyse: Loquere tu nobis, & audiemus, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur: Audi enim quo apparatu descenderit. Totus autem mons Sinai fumabat: eo quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace: eratque omnis mons terribilis: & sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius & prolixius tendebatur: Ac licet Moyses esset sanctissimus, eum que Dominus blandè compellaret, eum tamen dixisse Deo refert sanctus Paulus Hebr. 12. *Exterritus sum, tremebundus; ita terribile erat, quod videbatur: Et tamen Deus descenderat ut amicus, legemque daturus, non autem ut puniturus: & nihilo minus sic populum, immò Moysen Dei amicū terruit, ut vix tantam majestatem ferre potuerint: Quid igitur futurum credis, cum veniet non ad docendum, sed ad puniendum, non ad legem dandam, sed ad ferendam, sententiam, non ut pater, sed ut iudex terribilis, quando non filiis & justis, sed inimicis, & peccatoribus apparebit, cum quantâ majestate veniet, & quem terrorem incutiet? Iobus cap. 9. *Qui etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed iudicem meum deprecabor. Et cum invocantem exaudierit me non credo quod audierit vocem meam. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa.***

8. Sed irati Dei exemplum aliquando capiamus. Visio Isaïæ cap 6. plena est majestatis: *Vidi dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, & ea quæ sub ipso erant replebant templum: vide dispositionem plenam majestatis. Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, &*
duabus

duabus velabant : Vide Angelorum commotionem : Et clamabant alter ad alterum, & dicebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus exercituum, plena est terra, gloria eius: Et commota sunt suberliminaria cardinum à voce clamantis, & domus repleta est fumo, propter incendium ait Hieronymus: vel potius fumus significat nubeculam sive gloriam Domini, quæ dicitur aliquando impleffe domum Domini. In eâ perturbatione, seu ostensione majestatis divinæ, quis fuit sensus Prophetæ? recordatus est minimæ culpæ: Et dixi, Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi labia polluta habentis ego habito, & Regem Dominum exercituum vidi oculis meis: En quanta majestas, & commotio ad vnius civitatis destructionem. Eodem etiam pertinet visio Ezechielis in quâ ostenditur currus gloriæ Dei, quando venit ad disperdendam civitatem. Qualis igitur erit illa majestas, cum veniet non ad repræsentandam, sed ad efficiendam destructionem: non unius civitatis, sed orbis totius, & omnium populorum, & ad debellandos, iudicandos, & perdendos peccatores. Vide quantum senserit exiguam culpam sanctissimus Propheta, quod Oziam irruentem in templum non reprehenderit, vel quod, sermonibus vulgi non obstitit. Quid itaque facient, homines iniusti, qui non tantum labia, sed cor, sed omnes potentias, sed animam pollutam, fœdissimam, atque turpissimam habent?

Cogita quis sensus fuerit Adami post peccatum. Vbi audivit vocem Domini Dei deambulantis in paradiso: abscondit se, & uxor eius à facie Domini Dei

in medio ligni paradisi: Quid facies, cum audies Deum non tuos calus lugentem, nam hæc vox, Adam ubi es, lugentis est & miserentis, ait Basil. Scleuciæ, sed cum audiens tonantem, & fulminantem: Iob. 9. Inturbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa.

9. Verum quæ huc usque dicta sunt ad suspiciones pertinent, nec rem satis explicant: vide igitur qualis in visione ostensus sit Danieli capit. 7. sed memento olim omnia ostensa esse in vinctura, itaque minora esse vero: Aspicietiam (ait Daniel) donec throni positi sunt, & Antiquus dierum sedit, &c. Thronus eius flamma ignis, tote ei ignis accensus Fluv' igne, rapidusq; egrediebatur à facie ei: Terribilis planè, ne dicam horribilis majestas, tota ignea, flammarum globis cincta: Thronus eius flammæ ignis: rota eius ignis accensus facies non solum ignea, sed exibratio dignium: quis quælo illam sustinere poterit, quis illam videre? Hieronymus ita discurret; Thronus eius flammæ ignis, ut peccatores tormentorum magnitudine pertimescant: rota eius ignis accensus, sive currus, ut in Ezechiele, & omnia eius flammea sunt, ut lignum, fœnum, stipulam, arsurum in die iudicii noverimus: Hæc verba considera, omnia flammea sunt thronus, rota currus, terribilis facies. Qualis ergo illa Majestas: quam terribilis quam formidabilis, igneos evomens globos, non tantum ut videatur longè lateque, sed ut peccata atque peccatores exurat

10. Sed ipsam veritatem ab Evangelio repetamus: Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ, & omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ: ubi hæc

hæc ad majestatem pertinere dicuntur supra cætera.

11. Quod iudex apparebit in corpore glorioso, supra Solis splendorem fulgido; certè in illâ dia augebitur omnium astrorum lumen juxta illud Isaiæ 30. *Erit lux lunæ, sicut lux solis, & lux solis erit septemplex*: Verùm tantus erit Christi corporis splendor, ut idem Isaias cap. 24. dicat, *Erubescet luna, & confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum*: Erubescet sol, (inquit Glossa interlinearis) non lucem amittendo, sed in conspectu veræ lucis quæ Christus est, tanquam nihil lucendo: id significat Evangelium, cum ait, Venturum cum potestate & majestate: Græcum habet *met dinameos, tidony, pollis*, cū potestate & magnâ gloria: quâ gloriâ Evangelistæ interpres sæpe reddit claritatem: Nam si iusti tanquam Sol fulgebunt in regno Dei, quanto magis iustorum Dominus: & sicut tribus discipulis gloriosus appareret, tanto splendore facies eius refulsit, ut solem æquaret, quanto magis (ait Origines) ut iam non tribus, nec aliis paucis, sed univèrsis gentibus ante eum congregatis appareat: Certè tantum à suo corpore splendorem emittet, ut totum orbem impleat, vnde sufficienter omnibus gentibus præsens erit. Sic locum illum interpretatur Origines tract. 34. in Mathæum, *sicut fulgur exit ab oriente, & paret usque in occidentem, ita erit adventus Filij hominis*: Non in aliquo quidem loco apparebit Filius Dei, cum venerit in gloriâ suâ, in altero autem non apparebit, sed secundum comparisonem

fulguris exeuntis: sicut enim fulgur egrediens ab oriente, propterea quod omnia implet, apparet usque ad occidentem, sic cum venerit Christus in gloriâ suâ, propterea ubique futurus est, nempe per splendorem, & ipse in conspectu omnium erit ubique, & omnes ubiq; erunt in conspectu ipsius. Id significatum in dedicatione templi Salomonis 3. Reg. 8. *Impleverat gloria Domini, domum Domini.*

2. Quod veniet comitatus omnibus Angelis: Matth. 25. *Cum venerit filius hominis in majestate suâ, & omnes Angeli eius cum eo*: & infra. *Veniet cum virtute multâ, & potestate magnâ*: Significatur enim exercitus Angelorum, cum quo descendet, qui erit innumerabilis, secundum Prophetiam Enoch relatam ab Apostolo Iuda in Epistolâ suâ: *Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis, facere iudicium contra omnes*. Probabile est quod ait Lessius lib. 13. de per fectionibus divinis cap. 22. & innere videntur nonnulli Patres: Angelos apparituros in corporibus splendidis, ut diverso splendore referant suorum ordinum diversitatem: alioqui hæc Christi gloria, & potentia, non posset videri ab impiis, quorum tamen causâ præcipue exhibetur: neque externam eius maiestatem, quam Scriptura vult describere, ille exercitus auget: cum ergo innumerabilis sit Angelorum multitudo, longè latèque supremas aëris regiones undi que per multa leucarum, vsque ad cælos ipsos replebunt & immensi exercitus speciem præbent, quod plurimum faciet ad terrorem & majestatem.

3. Quod

3. Quod cinētus nubibus: secundū illud: *Videbitis Filium hominis venientem in nubibus cæli*, quod passim repetunt Euangelistæ, Matthæus, Marcus, & Lucas: Ita Daniel cap. 7. *Aspicebam in visione noctis: & ecce cum nubibus cæli, quasi Filius hominis veniebat*: Certè cum Angelorum testimonio, venire debeat ut ascendit; & cum ascenderet, *nubes suscepit eum*, ita etiam in nubibus veniet: Item cum gloriam suam tribus discipulis ostendit, non defuit nubes lucida: sic cum se conspicuum omnibus dabit in gloriâ veniet, in nubibus cæli. Erunt autem illæ in suprema, & media parte lucidissimæ: in ima autem ad impiorum terrorem, igne fulguribus, fulminibus & pro cælis factæ: secundum illud Psal. 49. *Deus manifestè veniet, Deus nosse, & non silebit: Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida*: cum autem nubium materia diaphana sit capax omnium colorum, & omnium figurarū mirabilis facient repræsentationes: hinc cometæ innumeri, variæ rerum species horribiles, grandines, fulgera, tonitrua secundum illud Apocal. 4. *Et de throno procedebant fulgura voces, & tonitrua.*

4. Præcedet exercitum illum signum Crucis quasi labarum, vel certo aliquo loco constituetur: Ita enim passim SS. Patres & Doctores locum illum interpretantur. *Tunc parebit signum Filij hominis in cælo*. Quæ apparitio planè erit mirabilis, & magnos motus efficiet, unde subditur: *Et tunc plangent omnes tribus terræ*, nempe omnes iniqui, aspectu crucis terri, & perturbati. Nam 1. se deceptos videbunt qui crucem horruerunt

& neglexerunt, quibus stultitia fuit, & scandalum: 2. quid non expectabunt, qui sic Dei Filium, despectui habuerunt. *Aspicient in eum, quem confixerunt*: 3. se inexcusabiles sentient, cum eum, qui tāta pro se passus fuerat, offēderint: Denique confundentur, qui gloriam voluptates, & delicias, sectati sunt, cum viderint, unicam crucem esse gloriosam, & omnes crucis amatores esse securos

5. Quod sessurus in sede maiestatis suæ, vel ut habet Græcus textus, in throno gloriæ suæ: ex quacunque tandem materia, sedes illa futura sit, certum est, & formam & splendorem dignum fore tanto principe. in summa maiestate, & apparatu sese prodente. De ea meminit Daniel. cap. 7: & Ioannes Apocal. 20. *Et vide thronum magnum, & cædenti dū sedenti super eum à cuius conspectu fugit terra, & cælum, & locus non est inuentus eis*: sunt qui existimant fore Angelos, seu Thronos, aut alios, in modum throni compositos, secundum illud, *qui sedes super Cherubin, manifestare*, unde dicitur in Apocal. cap. 4. quod de throno procederent, fulgura, & voces, & tonitrua: quidquid sit; illa species erit augustissima, cum maximam maiestatis ipsius iudicis partem effectura sit Quod si Salomon adeo fuit magnificus, quid de ipso Christo in summa gloria se exhibente cogitandum est; Certè nemo est qui illius throni magnificentiam, qui qui materiam, aut opus explicet: Sed si Reges, si Iudices sententiam laturi sedent ad terrorem, & ad maiestatem; quid faciet Rex ille Regum, quid ille Iudicū

Iudex, cum omnes mortales, omnes Angelos, & universam creaturam iudicabit. De Rege Assuero iam diximus *Estheris* 15. *Residebat super solium regni sui indutus vestibus regis auroque fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu:* Hic mihi non aliam vestem, aut purpuram, quam lucem excogita: apage mihi aurum: apage lapides, quos hominum stupor fecit pretiosos: hæc sunt ornamenta mortalium: Sed quis eorum splendor, quis auri fulgor, quæ pretiosorum lapidum claritas, cum minima lucerna plus fulgeat quam aurum omne, & omnes lapides pretiosi? In Christo autem quot erunt soles, quis splendor, quæ fulgura?

6. Quod ante eum, id est, coram eo congregabuntur omnes gentes, scilicet omnes, qui ab initio mundi usque ad finem fuerunt, in corporibus suis, tot Reges, tot Principes, tot Pontifices, tot Duces, tot exercitus, tot sapientes, tot opuli, omnis sexus, omnis ætas, omnes linguæ, omnes omnino nationes, & singuli omnes mortales: Neque solum omnes homines, sed etiam omnes Dæmones, qui propè innumeri sunt, idque incorporibus horrendis, tristitiam & furorem demonstrantibus: tum ut ab impiis videri possint, tum quia pertinet ad Christi gloriam, & impiorum confusionem, ut videantur: tum quia sensibile erit iudicium, itaque oportebit ut rei & qui iudicabuntur, sensibilibiter appareant: uti enim dæmones ab igne sensibili torquebuntur, magnâ ipsorum ignominiam, ita in corporibus assumptis sensibiles fient, seu ad tempus seu in illis includantur ut in carcere. Quacunque tandem ratione, cum a-

gat iudicium ut Filius hominis faciet illud sensibile: ad quod requiritur, ut qui iudicabuntur aliqua ratione sensibilibiter repræsententur, & sistantur ante iudicem. Mirabile & horrendum plane spectaculum, in sublimi aëre videre in corpore longè gloriosissimo, & fulgentissimo sedentem in magnifico throno Iudicem: circumfusum innumeris Angelorum legionibus, maximam hemispherij partem vndeque usque ad cælum occupantibus: stipatum ad dexteram immenso beatorum hominum secundum diversos ordines exercitu, & ingenti multitudine: secundum illud Apostoli. *Simul rapiemur obviam Christo in aera*, qui omnes instar solis fulgebunt singuli, secundum maiorem aut minorem gloriam: & infernè in terrâ ad sinistram infinitam multitudinè damnatorum, humi prostratam, gementem, ululantem, vociferantem, quæ superficiem terræ longè latèque occupabit, furentibus in eos dæmonibus, & omnem rabiem suam in miseros illos effundentibus: arcentibus eos Angelis à consuetudine, & coetu iustorum, iuxta illud, *Et separabunt malos de medio iustorum.*

Quis tibi tunc erit sensus, o peccatorum induratissime, quisquis tandem sis, & cuiuscunque dignitatis aut conditionis, cum hæc omnia, & his omnibus maiora cernes, & propter te, tuque similes fieri videbis: 1. Quam tibi præterita omnia, præ rebus præsentibus vana esse, videbuntur: præterierint illa omnia, velut somnium, sicut umbra, uti umbræ somnium, sicut narratio, sicut spectrum. Quam tota mundi pompa tibi inutilis videbitur præ isto confes-

fessu : Vbi illa omnia quæ olim tanti
 faciebas, ubi illi homines, quos olim
 ut Deos colebas; vel qui te ut alterum
 Deum colebant? In tanta multitudine
 distingue Reges, Principes, divites, po-
 tentes, sapientes, miseros, beatos. Hic
 videbis Neronem nudum trepidantem,
 solum cum sua potentia : Alexandrum
 inglorjum cum suis victoriis : Pom-
 peium & Cæsarem cum suis triumphis,
 Aristotelem, Platonem, Socratem, De-
 mosthenem, Tullium, illos cum sua sa-
 pientia, hos cum sua facundia: 2. Tu
 verò in tanta hominum multitudine,
 in tantò rerum apparatu qualis appa-
 rebis? Imò qualem locum tunc habebis
 quam partem? An in aëre cum Christo,
 an verò cum reprobis pronus in terra?
 an in dextra iudicis, an in sinistra? an
 in corpore glorioso, an verò in horri-
 bili, & deformi? an securus, & gaudens,
 an verò trepidus, & palpitans? vi-
 de qualem vitam duxeris, vide
 quibus te adjunxeris : Quam erit
 molestum & grave, quam acerbum, &
 intolerandum iis qui in hac vita aliis
 dignitate aut potestate, aut divitiis, aut
 gloriâ præcelluerunt, se nunc iis esse
 postpositos quos contempserunt. 3.
 Quid non tunc fecisse voluisses, ut in
 tanto theatro & laudem & coronam
 acciperes, quid non passus, ut probra
 & pœnas effugeres: 4. Sed qualem pu-
 tas futurum tunc in tam admirabili re-
 rum specie impiorum hominum sen-
 sum. Audi qualem futurum exprimat
 Sapiens Sapientia. 5. *Videntes turbabun-
 tur timore horribili, & mirabuntur in subi-
 tatione insperata salutis; numerata Verba,
 pondera syllabas: Videntes, ait turba-*

buntur: videbunt enim ipsi suis oculis
 quod credere nunquam voluerunt: Tu
 fabulas, & mera insomnia, talia vocare
 consueveras; nunc ipsam rerum verita-
 tem tuis ipse oculis usurpabis, quo-
 rum, omnium tu etiã quantulacun-
 que pars existeris: Non hic profuerit ja-
 ctare verba illa impia & risum moven-
 tia, quæ olim in vitâ usurpabas: quid
 enim dicere audeas in tanto rerum dif-
 crimine, in tantâ mutatione? Tu ne ille,
 hominum audacissime, qui olim de re-
 bus divinis ludens iocabaris? Vide
 nunc quò tuus ille ludus recidit, quò
 impietas devenerit. Tu elevare solebas
 ista, & imminuere, immò etiã sæpè
 contemnere; Vide nunc & experire
 num vera sint: Tu Deum illum, quia
 non videbas, solitus eras despiciere:
 Vide nunc quem contempsisti, & con-
 tremisce: Hic ille est quem neglexisti,
 qui tui causâ factus fuerat infans, qui
 tui causâ captus, ligatus, spoliatus,
 condemnatus, flagellatus, spinis coro-
 natus, illusus, crucifixus, & morte
 damnatus: Vide mutationem rerum
 admirandam: pro cruce, in throno se-
 det, pro irrisionis amictu, iam est amictus
 lumine, ut vestimento: olim flagris
 humeros habuit conscissos, nunc divi-
 na purpura habet ornatos: vide quâ
 coronâ sit insignis, pro spinea: pro ca-
 lamo, alterâ manu mille palmas gestat,
 quibus suos donet: alterâ sceptrum, nò
 iam ut quondam cupressinum, quale
 Deo affingebat Pythagoras, quoniam
 mortis haberet imperium: sed au-
 reum, ut plena potestas indicetur:
 sed vide quo ille tantarum rerum
 aspectus pertinebit: 2. *Videntes tur-
 babuntur timore horribili, quis enim alius*

peccatoris sensus tunc erit, cum tota natura ingenti horrore quatietur; Tunc quippe, ut ait Euangelista, *Virtutes cælorum commovebuntur*, hoc est innumerabiles Angelorum exercitus, dum Regem videbunt plenum ira, & indignatione: Tunc iusti omnes admirabili quadam reverentia concutientur. Tunc ut ait Isaias, *Erubescet sol, & confundetur Luna*, ut, sicut interpretatur S. Hieronymus, dolore suo ostendant, quæ patientur impij: Tunc omnia quatientur elementa: Sed si iustus vox salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt? Et quidem si sola istarum rerum expectatio sic homines commovebit, ut dicat Christus *arscendentibus hominibus præ timore, & expectatione eorum quæ supervenient universo orbi*, quanta erit peccatorum turbatio cum res ipsæ præsentis erunt! unde significanter dicitur *turbabuntur timore horribili*. Sed hæc pro dignitate nunc cogitare non potes: nam sensus huius vitæ inæquales sunt sensibus quos tunc experieris: sicut enim alterius vitæ gaudia nullum habent in hac vitâ exemplum neque enim oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se: Item, sicut alterius vitæ tormenta nullum habent in hac vitâ simile: Ita nec illa turbatio, nec ille timor quidquam habent simile, & turbationi, & timori impiorum. Nempe *turbabuntur timore horribili*, hoc est tanto, ut horrorem incutiat: Equidem Chrysost. Homil. 5. in Epist. ad Rom. postquam dixit illum aspectum esse rerum omnium terribilissimum, fateatur, si quis sit sensu ac mente præditus, eum potius optaturum sustinere ge-

hennæ tormentum, quàm coram Deo adverso stare, & irato occurrere. Quid enim facias homo nihili, somnium, ludus, cinis, pulvis, terra, fumus, & vapor ad modicum, parens? quomodo Deum iratum ferre ac sustinere poteris? ubi illa frons, illa securitas, illa oris firmitas, illa audacia, corporis robur, animi constantia? Sanè nescio quo sis animo, & quo sensu, sed fateor me in istâ cogitatione totum animo & corpore contremiscere. Pergit Sapiens, *Et mirabuntur in subitatione in sperata salutis: Vox Græca, expavescent, & extasim patientur. ex:fonta*, Quomodo enim unquam putassent tantam futuram fuisse in rebus mutationem, dum videbunt inter damnatos, tot Reges, tot Imperatores, tot Duces, tot Nobiles, tot Magistratus, tot divites, formosas mulieres, homines doctos, eloquentes, Philosophos, & summi ingenij: Et hunc postremum mortalium omnium, longè latèque gloriâ fulgentem: hoc significant illa verba *in subitatione inspirate salutis Epi to paradoxo nis sotivias in paradoxo, & inopinatione salutis*, hoc est in minimè opinatâ, vel in sperata in admirandâ, & quæ præter opinionem acciderit, salute, quam adepti sint iusti, & impij amiserint: Quis enim id sperasset quit credidisset? Tu sanè hominum infelicissime ac imprudentissime, cui id toties dictum, lectum, inculcatum: Quid enim aliud Scripturæ quid Evangelia, quid Christus, quid Apostoli, quid Doctores frequentius inculcarunt? Tu sanè quem toties Deus, aliorum exemplo docuit rerum vanitatem, & inconstantiam mortis certitudinem, & horam eius certam, &c.

Tu qui

Tu qui licet scelera & crimina ore tuo plerumque defendas, corde tamen arguis & condemnas: Tu qui sæpe cogis aliorum laudare virtutem, & sceleratorum vitam detestari, cum tamen vitam degas criminibus plenam: Tu qui alios punis & castigas, & eadem committis quæ damnas: Tu quem Deus toties suis gratiis & motibus reluctantem, & contradicentem percellit: sed incassum omnia, Verum erit illud tempus cum & videbis, & turbaberis,

& timebis timore horribili, & miraberis in subitatione insperatæ salutis: videntes enim turbabuntur & mirabuntur. Vide nunc in tuto: turbare ad securitatem, time ut provideas, & mirare aut tuam aut aliorum cæcitatem, & incogitantiam, & dignam tantis rebus cogitationem suscipe, & dignam istis cogitationibus vitam aggredere, ut sicut Christus loquitur, stare possis ante Filium hominis, quod ipse præstare dignetur. Amen.

FERIA SECVNDA, VEL TERTIA

DOMINICÆ PRIMÆ IN QVADRAGESIMA

CONCIO TERTIA

DE IVDICIO FINALI.

In quâ agitur de secundâ qualitate Iudicis,
justitiâ & severitate.

Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ, & omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem Majestatis suæ:

Matthæi. 25.

ACTVRO Imihi de extremo Iudicio dubium suboritur, cum multa sint iudicia quæ à Deo, & ab hominibus exercentur, unde fiat ut iudicium extremum simpliciter appelletur iudicium: Item cur dicatur etiam Illa Dies: quasi hæc

ultima dies, sola sit dies: Missis cæteris quæ plura dici possent; Existimo iudicium extremum dici simpliciter iudicium, quoniam cætera iudicia illo unico corriguntur: Nam de se ait Deus Psal. 74. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo:* Itaque iudicia rerum, & hominum,

Xx 3

illo

illo unico iudicio corriguntur, quia ferè illud unicum iudicium verum est, certū alia verò sæpe falsa: & saltem semper dubia: unde negat Paulus hoc tempore esse iudicandum: I. Corinth. 4. *Nolite ante tempus iudicare, quo ad usque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo:* Idem iudicium extremum dicitur Dies illa, secundum illud Pauli 2. ad Timot. 4. *Quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex:* Et in eadem Epistolâ cap. 5. *Potens est depositū meum servare in illum diem:* Sic, inquam, dicitur, quia dies aut magnæ felicitatis, aut magnæ calamitatis, in Scripturâ dicuntur per antonomasiam, Dies illa: Ita. Ioë 4. *In illâ die stillabunt montes dulcedinem.* Et Isaiæ 4. *In illa die erit germē Domini in magnificentiâ & gloria.* utrumque autem erit in die iudicij: nam nunquam erit dies maioris calamitatis pro reprobis, & lætitiæ pro iustis, & magnificentiæ pro Ghristo Domino, secundam illud, *Cum venerit Filius hominis in maiestate sua.* Quid quod dies iudicij signanter dicitur Dies illa, quia ob omnibus vitæ diebus respicitur, uti dies Incarnationis: *In illa die erit germen Domini in magnificentia & gloria:* fuit enim quasi centrum omnium dierum, *In medio annorum notum facies:* quid dicam quod primus, & ultimus dierum ad iudicium pertineat, ut ait Rupertus, lib. 9. de operibus Spiritus sancti cap. 2. Nam ut in ultimo iudicabuntur, & punientur mali homines; ita in primo, iudicati, & puniti sunt mali Angeli: & hoc sensu exponit illa verba Genes. 1. *divisit lucem à tenebris:* unde ait: Consi-

deremus admirabilem operum Dei dispositionem, qui quasi ædituum terribilem posuit timorem, ad custodiendū in troitum, & exitum operum suorum: omnes itaque dies hunc diem respiciunt: quid igitur magnū si plures dies, in tanto die considerando insumamus: in quo opere eò certius mihi propitiâ fore Virginē spero, quo didici ex Brocardo in descriptione terræ sanctæ in valle Iosaphat sepultam fuisse Beatam Virginem, ut mundo in iudicio periclitanti succurrat: sed ad eam securius nunc recurremus, & sollicitius ipsa nobis aderit de iudicio differentibus. AVE MARIA.

NON sum ignarus me hodiernâ diem suscipere viribus meis longè majorem: Pictura potest in Naturâ res plurimas, sic repræsentare, ut exæquet; sed in quibusdam repræsentandis adeo deficit, ut ridicula planè appareat: quis enim Pictor possit Solem uti est exprimere, quis lucem, quis motum quis majestatem? Ita oratio potest multa verbis exprimere, plerumque æquare, aliquando superare: sed nonnulla sunt, in quibus, lingua & sermo deficit. Talia sunt omnia divina: Quare Chrysost. homines sumus, ac de Deo non nisi humanâ linguâ loquimur: Idem puto de extremo iudicio dici posse, cuius magnitudinem, majestatem, atque terrorem nemo cogitatione, nedum oratione asse qui possit: Ita veniam dabit, Auditores, si rei magnitudinem oratione non attingam, præsertim cū illud quod aggredior de iudicio, sit res omnium maxima, nempe ipsius Iudicis qualita-

qualitates, & conditionem vobis exponere: In quo præcipue hæc formidanda, Majestas, Iustitia, seu æquitas, ac severitas? denique iracundia. De Majestate heri à nobis dictum est, sequitur ut hodie dicamus de Iudicis iustitia, severitate, ac rigore, altero die dicturi de iracundiâ.

Altera igitur Iudicis qualitas est eius iustitia atque severitas, secundum illud Sapient. 5. *sumet scutum inexpugnabile, æquitatem, seu iustitiam.* Sed ut huius rei propositionem illustriorem faciam, veniat in mentem figuræ admirabilis, quæ nobis proposita est in Osee Propheta cap. 1. Eo in loco Deus iubet Prophetam, uxorem ducere, meretricem & postibulum, nomine Gomer, atque ex eâ suscipere liberos: ut intelligamus, si Deus quidquam profert incommodum, & quod nobis formidinem odiumque inferat, eius ansam causamque à nobis ipsi suppeditari: atque si effervescit iracundiâ, ex eâque vehemens aliqua punitio existit, id ab ipso non fieri nisi coacto peccatis hominum, quæ eum adigant, ac ut ita loquar obligent ad sociandum se acerbitati, iracundiæ & severitati. Prior illius matrimonijanus, filium dedit Osee Prophetæ. *Et dixit Dominus ad eum, voca nomen eius Iezrabel; quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iozrabel, super domum Iebu.* Historia ita fert, Deus usus fuerat Iehu eiusque zelo ad idololatiam regno Israëlítico delendam, redigendamque in nihilum regiam Achabi domum, neci tradendo Reginam, præcipuam idololatriæ illius populi causam; ac septuaginta Achabi filios, qui poterant aliquando ad patris

sui sceptrum aspirare. Filij Iehu qui patri successerant, populum Israëliticum exemplo suo ad in famem idololatriæ adducere, quam Deus captivitate ultus est, e quâ nullus fuit reditus, sed quæ æterna fuit. Verum etsi infelix ille populus in peccato suo periit, Deus tamè ex iis tantummodo vindictam cepit qui authores illius fuerant, effecitque ut domus posteritasque Iehu pænas luerent sanguines Iezrehelis effusi, hoc est, exitij ac ruinæ Israëlitici populi, quem Iezraelem vocat à nomine urbis, quæ regni caput erat: cuius in rei testimonium, nominat Iezraelem Osee filium, maiorem natu, contestans se intra paucos annos vindicaturum esse fuscum miserum illius regni sanguinem, in familiâ & stirpe Iehu. Ad quod, animaduerto propositum quod suscipit Deus, puniendi peccata hominum, qui quidem sibi impunitatem promittere non possunt, quasi Deus obliuisceretur ipsorum, neque haberet determinatum tempus ea ulciscendi: quamvis enim id in hac vitâ facere non soleat, differatque punitio, minimè tamen ita facit ad longum tempus, sed ad id quod definit, quod quidem est extremi iudicij dies, de quo sic loquitur. *Ad huc modicum, & visitabo sanguinem Iezrabel super domum Iehu.* Atque ut significaret se hoc obliuioni non dedisse, iussit nomen Iezrahelis filio Osee imponi, ut frequenti illius appellatione eius memoria excitaretur. Sed Prophetæ textum persequamur, *Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei, voca nomen eius Absque misericordiâ quia non addâ ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum: Iesus literè est Cum*

Cum sæpè populus in Deum deliquisset, graviter punitus est, sed non multo post Deus paterno animo ignoscebat: sed cumulatâ populi malitiâ, Deus populû suum ultimâ perditione castigare decrevit, quare cum ita eiecit in exitium, ut inde amplius non revocarit, neque ipsius curam deinceps egerit: unde ibid. ait, *Et quiescere faciam regnum domui Israël quia scilicet hoc regnum decem tribuû planè extinctum est: ad huius rei significationem vocatur filia Gomur, Absque misericordia: Quia non addam ultra misereri domui Israël* audisti figuram vide veritatem.

Certè cûm Deus huius vitæ tempore semper usus esset cum hominibus indulgentiâ & misericordiâ, tandem eo pervenitur ut in extremo iudicio non nisi iustitiâ utatur erga hominem, secundum illud *Iudicium absque misericordia.*

Quia non addam ultra misereri: Vita itaque qualem filiam pariat Dei iustitia peccatis hominum concitata. *Iudicium absque misericordia:* Quia nimirum in iudicio soli iustitiæ locus relinquetur, & supremi iudicis assessor tantum erit, iustitia & severitas.

Iustitiæ verò in eò, est summa severitas quod nullius personæ sit acceptator secundum illud Sapientiæ. 6. *Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam; quoniâ pusillum, & magnum ipse fecit:* Vnde Apocal. 20. *Et vidi mortuos, magnos & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: cuius rei in eo evidentissima probatio.* 1. Quod severius se gerat in eos qui fuerunt potentiores in sæculo,

secundum illud Sapientiæ 6. *Iudicium durissimum, his qui præsumunt fiet: Exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.*

2. Conjectura petitur ex modo quo magnates tractavit. Quis enim, Auditores, non mirabitur videns severum animadvertendi genus quod Deus adhibuit in maximis Principibus, Regibusque totius terræ potentissimis, contemptu coronarum, & sceptrorum, que redegit in pulverem, etiam vsque ad nihilum: Contemplamini omnia amplissima terrarum Imperia, simul collecta in prodigiosâ statuâ quæ Nabuchodonosori indicata est, sicut memoratur in tertio capite prophetiæ Danielis, cuius ecce eventum: *Exiguus lapis è monte diremptus devolvitur vsque ad statuæ pedes, eamque ita vehementer collisit, ut in terrâ prostraverit, redegeritque in pulverem: Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, argentum, & aurum, & redactæ quasi in favillam æstivæ aræ, quæ rapta sunt vento, nullusque locus in ventus est eis: ubi adverte 1. comminationem, vel contemptum: 2. æquali loco omnia esse apud Deum, quia pariter omnia comminuntur: 3. abominationem, quòd ea subvertat, sicut idolum: quòd antea factitatum fuit in vitolo, quæ Moyses comminuit, & redegit in pulverem.*

Iam audi, quid de eorum institutione dicat. Osee 13. *Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea:* Quomodo loquitur maximo omnium Regum, representato per caput aureum, & qui ex verbis Danielis cap. 4. instar magnæ arboris extitit *Magna arbor, & fortis, &*

fortis, & proceritas eius contingens cælum, &c. sed vide quomodo habita fuit: succidite arborem, & praevidite ramos eius: excutite folia eius, & dispergite fructus eius: &c. donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum; & cuiusq; voluerit, dabit illud: Atque ut significet, quàm de illo existimationem habeat, & humillimum hominem constituet super eum. Sed ecce illius visi effectum Magnus ille princeps ad summum superbiæ suæ profectus erat, & in admirationem raptus ab propriæ magnitudinis splendore, iterabat sæpius: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cùm subito vocem audiit, quæ ferebat: Tibi dicitur, Nabuchodonosor Rex, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus ejicient: &c. Proh Deus! quale spectaculum! videre maximum totius orbis principem, turpiter depulsum è regni, & ad animantium gregem dejectum, vivere carum victu, habitare in earum coetu, brutique animalis vitam degere.

Nepotis ipsius impietas non minori severitate punita fuit. sententiaque in eum parieti inscripta, *Numera, Pondera, Divide*, satis ostendit, quo ipsius magnitudinem cõtemptu depresserit Deus.

Tacitus prætereo pleraque minoris conditionis exempla: eligo tantum duo admodum insignia apud Ezechielē, & si primum jam nuper attigi: habetur cap. 21. ubi Deus irascitur adversus Sedeciam Regem Israël. *Tu autem prophane, impie dux Israël, cuius venit dies in tempore iniquitatis præfrita: Hæc dicit Dominus Deus: aufer cidarim, tolle coronam;*

Nonne hæc est que humilem sublevavit, & sublimē humilavit; iniquitatem, iniquitatem, ponam eam: Hoc non factum est, donec veniret, cuius est iudicium: significat coronam regni Iudaici, curvam, & curvam factam fuisset, ita ut nullius capiti conveniret, donec veniat Christus, qui enim Sedecia successerunt, non jure hæreditario, sed violentiâ Reges fuerunt, ut Alexander, Aristobulus, Hircanus, & alij quicunq; qui se pro regibus gesserunt. Alterum est cap. 29. ubi aggreditur Regem Ægypti: *Ecce ego ad te Pharaon Rex Ægypti, Draco magne, qui cubas in medio fluminis tuorum, dicit, &c. Et ponam frenum in maxillis tuis, &c. & universi pisces tui, squamis tuis adhærebunt, & projiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: super faciem terræ cades, non colligeris, &c. bestijs terræ, & volatilibus cæli dedi te devorandum: Poteratne cum majori cõtemptu sermo fieri ad Principem, magnūque Regem? possetne severiùs tractari hominis cuiuspiam nihili in solentia & temeritas; Nescio an ponere debeam in numero Principum Sobnam Templo Hierosolymitano præpositum sub Ezechia Rege: certè sunt qui eum pro summo Pontifice habeant, omnesque ut unum è potentissimis inter aulicos illum agnoscunt: eius ambitio conditionem superabat, atque sicut se formidabilem in vitâ præstiterat, voluit sibi gloriam tueri post mortem, opulenti monumenti magnificentia, regni sepulchri. En quomodo in eum agit Deus Isaia Propheætæ stylo cap. 22. *Quid tu hic? aut quasi quis hic? id est quid facis in Templo, o homo nihili: itaque dicitur, quasi quis,**

Y y hoc est

hoc est non tam Pastor, aut Sacerdos, quam Pastoris simulachrum: qualis ille de quo Zacharias cap. 11. d. Pastor, *Idolum!* pergit isaias, *Quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelsis memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi: Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, quasi amidum sic sublevabit te. Idest aufereris ut capo, alis ac pedibus ligatis in forum, ut vaneat, & te obvolutum, ac sine honore deferret infimus quisque: vel quam facile tollitur vestis complicata: ac paulo post: Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam, spatiofam: ibi morieris ibi erit currus glorie tue, ignominia domus Domini tui: Pila significat imperiorum mobilitatem: Quia Deus transire facit regna de gente in gentem: Osee 10. *Quasi spumam super faciem terrae:* Ita Zeno Imperator de regno deiectus dixit, ludibrium Dei est homo.*

Sed permittite mihi Auditores, ut mentes vestras sensusque ab hoc loco abducens, vos mecum vi cogitationis praesentes sistam ad magni alicuius Regis iudicium, coram divinae Majestatis Throno. Fingite vobis animo Balthasarem ultimum Regem Assyriorum, & Chaldaeorum, qui nocte una & Regnum & vitam amisit. Eum aspiciate solum, a suis omnibus desertum, sine satellitio corporis, sine comitatu, sine honore sine apparatu; sine purpura & vestibus: deiectus in terram oculis, pulvereulentam caecarie, fronte obductam pudore, verecundiamque; vultu depresso, praecordijs ab perturbatione palpitantibus, genibus se collidentibus praemetu, animo penitus confuso formidine, angustiarum aestu,

ac desperatione, quem Deus hac verborum acerbitate affatur. Isa. 14. *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, &c. Verumtamen ad infernum detraheris in profundum lacu, &c. Tu audem projectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis, &c. Tu enim terram tuam disperdidisti, &c. Exprobrat 1. insolentiam in regno, & ignorantiam officij Regij: 2. impietatem in Deum, & sacra: 3. avaritiam, & praedas: 4. crudelitatem 5. delicias, & fordes, atque adulteria: 6. potestatis abusum in evadendis abjectissimis quibusque, & summis deprimendis: Tum condemnat ut regno privetur, & careat successoribus: *Non vocabitur in aeternum semen pessimorum:* Tum ipsum addicit dedecori sempiterno, dolori, cruciatibus, vermique non moritur, & flammis aeternis: quod facit cum summa maiestate, & luminata autoritate: Quod si videtur eiusmodi sermo ad paucas tantummodo Principum Regumque personas pertinere, probatio, & argumentum est eorum qua dixi de iustitia Regis nostri, qui quidem ut testetur se in iudicio suo nullius respectum habere, secundum hoc ipsius edictum, Prou. 24. *Cognoscere personam in iudicio non est bonum, videtur acerbius agere cum iis, qui caeteris imperaverunt, aut ex ratione muneris sui, aut usurpatione, aut nativitatis dignitate, aut exaggeratione fortunae: praeterquam quod ex iis quae dicta sunt de agendi ratione cum primatibus, tanquam ex antecedente certissimo, elicere possumus consequentiam parem huic Nahum Prophetae, cap. 3. praenuntiantis subversionem urbis Ninives: *Numquid meliores Alexandriae populorum, quae habitat in fluminibus? aquae***

in circuitu eius: cuius divitia, mare: aquæ, muri eius. Metropolim Ægypti intelligit appellatam prius No, postea verò Alexandriam, quia ab Alexandro instaurata fuit: cæterum à Nabuchodonosore destructa est. *Et tu ergo inebriaberis, Heris despecta, Si tu queres auxilium ab inimico.* Dicere volo, Auditores, eodem illo Prophetæ sensu. Si Principes ac, Reges ita severe à Deo tractantur, quid nos expectare debemus, non inquam, qui nihil magnum nisi arrogantiam habemus? Deus castigabit superbiam Principum & Regum: quid in elationem animi nostri acturus est? Sustinere non potuit in maximis, quibusque; licentiam & solutioris vitæ effrænationem, ac potentissimis edixit, ne proximi cubile attingerent: & tu id libertatis tibi quotidie assumes. *Numquid tu melior es Alexandria populorum.* Tam acerbè punivit adulterium Davidis, vanitatem Ezechia, levemque ex opibus suis oblectationis sensum: adeò severe punivit inobedientiam Saülis, infausta regendi consilia impij Ieroboami; temerariū facinorosi qui sacrificare voluit usque ad dies ipsos numerat, trutinæque expedit singula Balthazaris opera, quantumcunque sit Princeps, hæresque maximi terrarum Imperij: Et nos qui terra tantum sumus & cinis, sperare audebimus aliter esse tractandos. Infringit Sceptra, Thronos diruit, aspernatur Coronas, Diademata pedibus proculcat, deridet purpuram, Iudibrio habet illustre illud nomen Regis, Principis Monarchæ & dominatoris. *Numquid tu melior es Alexandria populorum?* Quid expectare debet mancipium, famulus, subditus, nihili homo, qui apud

homines cæteros nullum tenens ordinem ac locum, coram Deo ne suum quidem esse retinere possit. Sed quoniam Iudicium absque misericordia non tantum significat iustitiã qualemcunque, sed iustitiã cum summã severitate ac rigore, talem cogita futurã Dei iustitiã in extremo Iudicio.

1. Quidem in æstimandã defensionẽ tuã. Itaque nihil proderit prætexere aliquorũ exemplũ, imbecillitatẽ tuã, vehementem tentationem, inductionẽ aliorum, rei levitatem, ignorationem præcepti, præcipitem animi æstũ, brevitatẽ temporis, denegatum otium, expectatam pœnitendi maturitatem, confitendi desiderium, pravitatem indolis, perversam inclinationem, corruptam institutionem, temeritatem, inconsiderantiam juventutis, bona desideria, sancta proposita bonorum functionem operum, toleratos labores, largitiones eleemosynæ, victus acerbicatem, conversionem animarum, obsequia Deo exhibita, intercessionem B. Virginis, in eius cultu religionem, Sanctorum opem, Dei promissa mysteriorum, fidem, firmitudinem spei, Incarnationem Filij Dei, ineffabile ipsius amatoriumque Sacramentum, Passionem doloribus refertam, effusum Sanguinem, eiusque mortem toties defletam & refricatam meditatione. Si anima se id temporis, compererit expertẽ gratiæ Dei, attendetur ad solam eius iustitiam, absque misericordiã: Etenim unusquisque ex præseti iustitiã, & statu æstimabitur.

2. In impossibilitate obtinendæ veniæ Deus enim quondam ad preces sæper flexus, tunc erit inflexus, secundũ

illud Proverb. 6. *Quia zelus & furor viri non parcat in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima:* Cogita preces Regis Antiochi, quàm humiles, quàm demissæ, quanta pollicebatur, quàm verâ sui accusatione: quia tamen misericordiæ tempus præterierat, audi Scripturam 2. Machab. 9. *Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus:* Cogita clamores divitis Epulonius Pater Abrahamæ miserere mei, quia crucior in hac flammâ: Respondet Deus Ierem. 30. *Qui clamabas super contritione tua? in sana. bilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tue, & propter dura peccata tua, feci hæc tibi:* Finge quascunq; lachrymas, nõ quales aliquãdo fudisti, sed uberrimas, sed calentes, sed veras, non ex fitione, sed ex vero dolore: Cogita summam præteritorum detestationem, non qualem habere soles, cogita propositum certum, & verum, non quale habere cõsuevisti: *In his omnibus non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta:* Absque misericordiâ; Hucine redacta sunt tanta divinæ misericordiæ, & bonitatis testimonia, Incarnatio, Passio, mors, sanguis, tot gratiæ, tot culparum condonationes, tot salutis media, tot Sacramenta? Absque misericordiâ.

3. In ferendâ sententiâ. Nam sicut Deus misericordiâ miseretur, & sapit sapientia, & intelligit intellectu: Ita iudicat iustitiâ: illius autem proprium ex æquo res iudicare: Cùm hæc igitur actio pertineat ad iustitiâ vindicativam, non mirum si fiat absque misericordiâ.

Sed ut melius intelligatur, quid molestum & reformidandum in se contineat

terribilis hæc locutio, Absque misericordiâ.

Cogita 1. Quod si Deus ageret pro summâ Potestate atque Dominio, suâ creaturâ, ad quidlibet abuti posset: imperare omnia posset, omnia exigere, ad omnia cogere, nullam mercedem dare, quolibet tormento, & pœna afficere: absque ulla creaturæ injuriâ: quoniam ipsa tota quanta est, & jus omne ipsius ad Deum pertinet: Vide quomodo tu tuis rebus utaris sensibilibus, & insensibilibus: Iam si sic Deus tecum ageret, quid sperare posses? Vt enim ait Iob. cap. 9. *In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causâ:* Quanto magis si tecum, iratus, & offensus agat, & pro summo suo jure, quantus esse debet tuus tremor, & quanta trepidatio?

Cogita 2. Si Deus tecum ageret vel tantum secundum magnitudinem maiestatis suæ, certè te solo suæ auctoritatis pondere opprimeret, Nam ex Sapiente Proverb. 25. *Qui scrutator est maiestatis opprimetur à gloria:* ut si quis solem è propinquo vellet intueri, illico totus incenderetur, atque in favillam redigeretur: Id figuratum in monte Sinai Exod. 19. ubi prohibitum est, ne quis propius accederet: *qui tetigerit montem, morte morietur:* Eodem ferè modo. Cum Danielis 3. fornax Babylonica adeò incensa esset ut flamma superaret fornacem cubitis 49. sic erupit, ut incenderit quos reperit ministros ex Chaldæis: Ita nemo posset coram Deo consistere, qui non momento periret, atque hic fuit sensus Iobi, dum diceret cap. 31. *Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui Deum, & pondus eius ferre non potui:* uique eò ut coram tantâ

tantâ majestate, ne innocentia quidem secura sit: unde idem cap. 9. *Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor: Scilicet invocantem exaudierit me, non credo quod audierit vocem meam, &c. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ mea. &c. Et Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ: tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea: neque enim viro, qui similis mei est, respondebo, nec qui mecum in iudicio ex æquo possit audiri.* Hinc Deus ut se hominibus tolerabilem faceret, usus est temperatione: Itaque Incarnatio dicta est œconomia, quæ vox significat etiam deflexum à legis rigore, hæc enim Dei humiliatio, rectè vocata est à SS. PP. dispensatio: Quanto igitur magis intolerabilis apparebit Deus peccatori in iudicio, cum non jam utetur condescensu, sed summo suo jure, absque misericordiâ: Hinc fit ut Christus modum iudicij describens dicat: *Cum venerit Filius, hominis in majestate, & potestate magna: cui si furor, si ira accesserit, quis poterit sustinere? Job. 9. Deus cuius iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem: Quantus ergo, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?*

Cogita 3. Deum nunquam ita punire in hac vitâ quin aliquem locum det misericordie, alioquin quis ferre possit? Tob. 3. *Cum iratus fueris, misericordiam facies: Davit Psalm. 76. Numquid in æternum proiciet Deus aut non apponet ut complacitior sit adhuc, aut obliviscetur misereri Deus, aut continebit in irâ suâ misericor-*

dias suas? Quàm tamen severa sunt iudicia quæ hic exercuit, Diluvium, everfa Pentapolis, Ægyptus punita, Israëlita in deserto castigati? &c. Itaque si ita sævus est in misericordiâ, qualis futurus est, cum nullus erit locus misericordiæ: hinc factum ut sic orarint sancti, Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me: Atque ut scias eam cogitationem plurimum referre, David duos Psalmos sic inchoat, scilicet sextum, & trigésimum septimum, & huic ultimo hanc adhibet inscriptionem, Psalmus David in recordationem: ut semper meminisset.

Cogita 4. Quoscumque homines sceleratissimos & inquinatissimos, nullos tamen unquam Deus sic tractavit, ut ab eis suam misericordiâ omnino auferret: scimus tamen plurimos fuisse obstinatos, atque induratos, & in statu pessimo: sed modus quo utitur in iudicio, nulli exemplo comparari potest, quia semper alibi miscet misericordiâ, aut implet misericordiâ, sed eo tempore est absque misericordiâ.

Cogita 5. Quod hoc unum peccator iactare solitus erat Deum esse misericordem: Nam quid aliud pro se possit obtendere? an merita, an virtutes, an bonum gratiarum usum? Immo quid excusare? semper ille misericordiam iactabat, Deus misericors est, idque supra omnem cogitationem: sed ecce peperit ira Dei, & quæ inde nata est, *voca nomæ eius, absq; misericordia:* Certè peccator eâ tãdiu expertus erat; videbat se peccata peccatis addidisse, & inde nihil sibi mali obvenisse, omnia sibi pro voto succedere, sibi omnia de more fluere, oriri solem, germinare terram, mature scere

segetes, affluere divitias, honores, &c. Id semper futurum sperabat : sed ecce Deo nascitur filia, *Absque misericordia, quia non addam ultra misereri* : sed si potes huius vocis fulmen, *Non adam ultra misereri* : Erit illud tempus cum nulla tibi supererit misericordia, *quia non addam ultra misereri*. Quod si tibi Deus non fecerit misericordiam (ait in hunc locum Cyrillus) quis faciet? Nam (inquit) Deo resistente afflictis, nusquam relinquitur auxilium: si enim cluserit contra hominem, quis aperiet? & ut ait idem Propheta, *Manum excelsam quis avertet?* aut cœlesti sententiâ condemnati, quis miserebitur? omnia quippe nutum divinum sequuntur, & quæ Dominus facere voluerit, id citra moram omnimodis perficitur, creaturâ, illi cooperante, & dominantis authoritatem comitante.

Id mirabiliter expressum in Apocalypsi cap. 20. *Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra, & cœlum, & locus non est inventus eis* : quibus verbis significatur tantam integritatem futuram iudicis, ut nullus ibi sit favor cœlorum mysticorum, & nulla mysticę terrę commiseratio : Cœlorum nomine intelligitur potestas quam Christus ministræ Ecclesiæ concessit ad peccata remittenda: Item virtus Sacramentorum & Sanctorum intercessio, qui antea erant advocati, quæ omnia fiunt cœlorum illapsu: In die autem iudicij hæc omnia disperebunt: Per terram autem intelligitur illa misericordię commiseratio, quę tangere solet sanguine junctos, ita ut Pater doleat in calamitate filij, & contra: In die autem iudicij illa nihil pro-

derunt, sed tantum occurret persona iudicis, eiulque thronus: unde impius, nulli erit miserabilis: Nahum 3. *Quis commovebit super te caput, unde queram consolatorem tibi?* Verum Deus ita misericors est, ita patiens, & lenitate conditus! Oportuit profecto eum esse eiusmodi, ad tot facienda propter te, ad tolerandam te tamdiu, & ad pœnas quas merebaris prorogandas: at eius acerbitalis, & iræ mensura, est suæ prorogatio paciētiae. Atque ut hominum omnium inventa superavit invento amicitiae, ita superavit acerbitalis ac iustitiâ nostras cogitationes universas: Cogita tantulum quâ plenum horroris spectaculum fuerit toti Ægypto immuni adhuc ac supplicij divinitus inflictis, videre illic, aquas Nili conversas in sanguinem, fontes, cisternas, piscinas, urnas, fitulas, vasq; omnia, ubi tenebatur aqua, sanguine solo fluere: atque hinc concludere quis peccatori terror futurus est, cum bonitatem, & clementiam videbit totam in sanguinem, acerbitalis ultionis, severitatemque esse conversam. Quoniam verò nullam in Deo misericordiam inveniet, cum tamen ille sit fons omnis pietatis, & bonitatis, & misericordiæ, quem Apostolus vocat Patrem misericordiarum, & Deum totius consolationis; Hinc colligere potes, quales erga peccatorem futuræ sint omnes aliæ creaturæ: certè absque misericordiâ. Vis ab insensibilibus incipiam? quales eas exhibet Evangelium: Sol radios abscondit, Luna non dabit lumen suum nec Astra suum splendorem, nec cœlum suam ordinariam legem servabit in motibus suis: terra quatiatur, mare agitur, elementa confundentur, & omnia

nia homines perterrefacient : Hinc prodigus filius se reum confitens, sic loquitur ad Patrem, *Pater peccavi in cœlum, & coram te*: Dixerat David, *Tibi soli peccavi*: cur prodigus addidit in cœlum? Certè non Deum tantùm, erga se iratùm sensit, sed totos etiam cœli exercitus in se veretur armatos, & omnem etiam creaturam, uti loquitur Scriptura armatam adversus insensatos: Titus Botrensis in eum locum: Haud secus firmamenti faciem metuit, atque accusatoris cuiuspiam voces. Quid de sensibilibus loquar, & ejusdem naturæ, cum homo homini futurum sit supplicium. Isa. 13. *Vnusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustæ vultus eorum*: Hebraicè, *facies flammaram vultus eorum*: *Ecce dies Domini veniet crudelis, &c.* Signum sanè adventantis Iudicij, quod unusquisque etiam in proximis suis nihil aliud videat, nisi quiddam horrendum, & minitantes flammæ. Nec juvabit quod fuerint vitæ nostræ comites, & eorumdem socij periculorum: Hoc vide Matt. 25. in Parabola 10. Virginum: Illæ enim comites erant, sed unis introductis, exclusæ sunt aliæ, ac de istis, primæ nullam deinceps curam habere: Itaque Chrysost. in Psal. 48. Notæ erant Virgines virginibus, sed nihil eas juvit ea familiaritas. Verum quid de familiaribus loquar, cum nec propinquitas ipsa, vel affinitas juvet: Etenim qualis rerum species tunc futura est, cum peccator spectantibus parentibus, consanguineis, amicis, & familiaribus, pœnis æternis adjudicabitur nemine non modò succurrente, sed omnibus potiùs tantæ calamitati

applaudentibus. Veniat in mentè immane illud supplicium de quo Num. 16. Cum Core, Dathan, & Abiron, subducente se humo, in Infernum vivi descenderunt: Calamitatem sic exaggerat Ioseph. lib. 4. cap. 30. Fuit hic calus eò miserabilior, quod adeò nemo nec propinquorum quidem, aut cognatorum, eos est miseratus, ut totus, quantus erat populus, ante-actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiam comprobaret: Certè in Scriptura loc, cit. dicitur quod omnes ab eis per circuitum recesserint: post plagam verò subditur, *Omnis Israël, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium dicens, Ne forte, & nos terra deglutiat*: & illud impletum, quod ait David, *Frater non redimit, redimet homo?* *Non dabit Deo placationem suam*: Quid dicam quòd vel ipsi fierent divinæ Iustitiæ vindices, atque Ministri, si vel alius ultor vel carnifex deesset. Impius Sennacherib Hierosolymam obsidens, cum jam Angeli, qui eius omnem exercitum una nocte fuderat, manum fugisse videretur, uti dicitur Isa. 37. dū in Templo suum Deum adoraret, à filijs suis gladio percussus interiit: vide quos habuerit carnifices, filios suos charissimos: quod expendens Cyrill. Alexand. causam subjicit: Nam divinam sententiam, in aliquos latâ, undecunque, & omnibus modis, veniunt in pericula, quibus hoc accidit; non sanguinis conjunctionem incolumitatis pignus habentes, non affectum, neque studium filiorum Patribus debitum, sed à quibus servari eos par erat, periclitantes, per eos ipsos in foveam interitus cadunt. Et hæc erit summa dam. ator. um
mife-

miseria, quod eorum supplicia pateant amicorum oculis, sed sine ullâ commiseratione: nympe iudicium erit absque misericordia. Neque verò illud mirum quod hęc sensus in parentibus & affinibus deficiat, cum nec in ipsis Sanctis sit futurus, in quibus tamen viguit semper pietas & misericordia, de quibus David Psal. 140. *Absorpti sunt, iuncti petrae, iudices eorum: qui iudices? certè sancti viri, qui perfectè Christum secuti sunt: illi enim cū Apostolis sedebunt super sedes duodecim: porro in affectum iustitię absorbentur: nihilque in se flexibile, aut aut exorabile relinquent: Bern. serm. 7. in Psal. Qui habitat. Absorpti planè sunt in affectum iustitię, petrae soliditatem, cui iuncti sunt, imitantes: Iuncti (inquit) petrae, quam profectò solam ut sequerentur, cetera omnia reliquerunt: Tunc tunc putes flexibile quippiã invenendum in iudicibus iunctis petrae? Itaque S. Ephrem serm. de Vita Relig. Illic misericordissimus ille Abraham, immitis, & immisericors reperietur, & qui pro Sodomis, ut salvarentur, fuerat deprecatus, illic vel pro uno peccatore, non supplicabit: sed ad quid tunc vel ipsi sancti forent misericordes, cum ipse misericordiarum Pater, omnè misericordiã sit oblitus. Absque misericordia.*

Quorsam verò ista pertinent, mi Auditor, nisi ut non ineptissime jactes misericordiam Dei, bonitatem eius appelles, prædices patientiam, & longanimitatem extollas: Passim enim mortales circa Dei misericordiam & bonitatem gravissimè aberrant.

1. Quidem quod putent Deū semper usurum erga se misericordiã, cum tamè omnes Scripturę doceant venturum il-

lud tempus cum solam iustitiam adhibebit, ac respectu tui futurus sit absque misericordiã: secundum illud: *Misericordia, & veritas obviaverunt sibi*, & una alteram terminat: Cùm itaque huius vitę tempus pertineat ad misericordiam, iustitia futurum respicit, quod est æternum; unde eternitatem inchoat à Iudicio: cur ergò Deum respicis inadæquate, nec tam iustum cogitas, quàm misericordem? Quid dicam quod misericordiã opus magnã ex parte confectū est, Incarnatio, Passio, Mors, Sacramenta, Patientia, iteratæ condonationes, suum corpus traditum, diuturna expectatio, dissimulatio, gratię præstitæ: quod superest tempus ad unam iustitiã ferè pertinet, Mors, Iudicium, rationis exactio, Pœna.

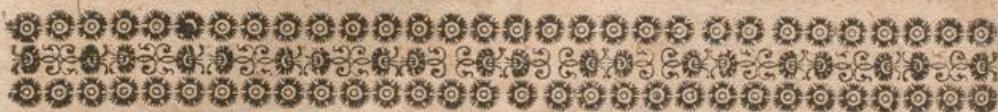
2. Quod malè interpretentur Dei misericordiam, & bonitatem: neque enim est permissio omnis peccati, neque eorum insula tolerantia, neque omnimoda indulgentia: sed Deus per misericordiam miseris subvenit, hoc est peccatoribus largitur media, pœnitentiam, lachrymas, dolorem, pœnas: per bonitatem in sui amorem trahit, &c. quæ omnia peccator in contrarium sumit, ac præposterè interpretatur.

3. Quod malè utantur Dei misericordiã: an idcirco bonus est Deus, patiens, & misericors, ut tam bonum Deum offendas? Certè si bonus est, bonum amare oportuit, & omni amore prosequi: Sic enim in reliquis rebus bonitatem sequeris: si bonus est, igitur & hoc unum maximè cavere debuisti, ne bonum Deum offenderes: si bonus est, quidni igitur bonum imitaris, & sicut ille, quia bonus est, tibi benè facit, ita tu quoque benè illi;

bene illi? sacrificium id non ipsius bono es facturus, sed tuo lucro: Denique si bonus est, nã tu hominum & improbissimus, ac pessimus, quem suprã omnes bonus Deus tantã severitate castigare & persequi cogatur.

4. Quod ipsã impiẽ abutantur ad peccandum: cum enim ex naturã suã provocare debeat homines ad redeundum in gratiam cum Deo, quia redeuntes recipit, quoniam est misericors; è contrario illi ex misericordiã occasionem sumunt recedendi à Deo: Tertull. lib. de Pœnitent. cap. 8. Nemo deterior fiat, eò quod Deus bonus sit, toties remittens, quoties delinquimus. Certè eò usque malum processit, ut existimem, plures ex misericordiã Dei damnari, quẽ salvari: Adde quod Deus occasionem sumat puniendi ex misericordiã: secundum illud Habacuc. *Cum iratus fueris, misericordiã recordaberis*: Bernardus eum locum exponens, ipsa indignatio non aliunde quam de misericordiã est: cum enim Deus recordatur quã misericorditer se gesserit erga homines, & quod illi hæc omnia testimonia neglexerint, indignatur mĩro modo, & iuste. Qu n tu itaq; bene uteris eius misericordiã Rom. 2. *An divitias bonitatis eius; & patientiã, & longamitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiẽ tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ, & revelationis iusti iudicij Dei*: Tria ponit: Bonitatem quã sponte suã bene facit: patientiam, quã non statim punit: longanimitatem quã diu expectat, & sustinet, in quibus dives est Deus: In bo-

nitatem quidem, quia non tantum benefacit ijs qui meriti non sunt, sed etiam ijs, qui malè meriti sunt: In patientia vero quã magna scelera & multa sustinet: In longanimitate, quia plerumque hominem, maximam vitæ partem sustinet, ut uno die det occasionem, se convertendi. Sed si homo ijs abutatur, divitem facit Deum in ira, & vindicta, quia ad peccandum abusus est beneficijs, & instrumentis gratiæ: Cogites itaque Deum, velim, per se quidem bonum, benignum, mitem, atque clementem esse: sed ubi despectus est, fieri iustum, atque severum, in quo etiam bonitatem ostendit: Quia non nisi pœnas neglecti amoris repetit: Equidem ille admodum amari cupit, qui sui amoris præmium proponit beatitudinem: qui nisi ametur gehennam minatur, ut quacunq; occasione te ad suum amorem percellat: Novit ille frigus nostrum, & nos quacunq; ratione ad amorem esse compellendos Tertull. lib. 2. in Marcion. cap. 11. Horremus terribiles minas Creatoris, & vix à malo avellimur: Quid si nihil minaretur? Et infra. Ad omnia tibi occurrit Deus, idẽ percutiens, sed & sanans: mortificans, sed & vivificans: humilians, sed & sublimans: Tu certè nunc elige quod placeat, aut dextram, aut sinistram, nam utramque non potes effugere, aut ad sinistram à dextra, aut à sinistra, ad dexteram: in una, pœna, in altera remuneratio. Hæc ille: Certè nulla est pœna, major Inferno, nulla remuneratio est major Cœlesti beatitudine, ad quam nos deducat Christus sponsus Ecclesiæ. Amen.

FERIA SECUNDA VEL TERTIA
DOMINICÆ PRIMÆ QUADRAGESIMÆ.
CONCIO QUARTA

DE IUDICIO FINALI.

De tertia qualitate iudicis, quæ est Iracundia.

*Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ, & omnes Angeli
eius cum eo. Matth. 25.*

QVO magis progredior explicando vobis qualitates supremi hominum Angelorumque iudicis, eò plus operæ & anxietatis nanciscor, meusque animus metu ac terrore majori afficitur. Pergratum esset mihi, si de solâ bonitate & misericordijs Dei loquendum vobis esset, sed cum divine perfectiones minimè ad unam reducantur, infinitaq; sit earum omnium mensura, utamur monitione S. Basilij, de quâ jam mentionem fecimus: atque, ut ne dimidiâ tantum parte divinitatem noscamus, nec habeamus satis, eam ut amabilem intelligere, sed etiam ut formidabilem informemus; hanc ob causam pergamus in consideratione terribilis, neque unquam satis reformidati

iudicij. Quod si 1. vel sola iudicis expectatio, tot signis præcedentibus, homines ad ingentem timorem concitabit, secundum illud Lucæ 21. *Arrescentibus hominibus præ timore*, quanto magis eos percellat præsentia? 2. si Maiestas pariet reverentiam: 3. Si severitas ac iustitiæ rigor, non tam timorem afferet, quàm consternationem: Certè inflammata iudicis ira, quid in reorum animis pariet, quem horrorem, & si quid maius, ac vehementius animus humanus cõcipere potest? De hac ergo postremâ iudicis qualitate nobis dicendum est: sed si prius vos admonero, iram, furorem, tristitiam, & alia eiusmodi nomina, sic de Deo dici, ut licet in Deo perturbationem non significent, quiddam tamen aliquid perturbatione aut commotione maius indicent:

cent: ita enim de Deo dicuntur, metaphoricè quidem propter perturbationem, quæ Deo convenire non potest, ut quoad cætera de eodè propriissimè dicantur, præcipuè quoad effectum: Accedit eò, quod cum Pater omne iudiciū Filio dederit, ac Filius homo sit, ea propriè de illo dici possunt, quatenus eiusmodi commotiones in seipso ad inimicorum terrorem concitabit, secundum illud 1. Reg. cap. 2. *Dominum formidabunt adversarij eius, & super ipsos in cælis tonabit: Dominus iudicabit fines terræ, & dabit imperium Regi suo, & sublimabit cornu Christi sui:* sed ut de Iudicis Iracundiâ rectè dicere, & aliquando Iudicis Iracundiam fugere possimus, utramque gratiam à Iudicis Matre poscamus.

AVE MARIA.

CVM habendus mihi hodie Sermo sit, ad antecedentis consequentiâ de Iracundiâ summi mortalium Iudicis, quam in extremo generalique de universis hominibus Iudicio ad acerbissimam Iustitiæ, ac exactissimam severitatem adiunget, fatear, Auditores, oportet, sentire me de operis suscepti eventu valdè diffidentem laborare. 1. Quia ut ille aiebat, de Deo, etiam vera dicere periculosum est: 2. Quia multum vercor, ne apud quosdâ bonitatis divinæ opinionem imminuâ, cuius tamen natura bonitas, & opus misericordia: Cû enim eius bonitatem sola mali patientiâ æstiment ac metiantur, inde minus bonû Deum esse putât, si quæ sunt mala puniat, atque vindicet: non satis intelligentes Deum eò ipso mala punire, quia bonus est: quoniam ut ait Sapiens, *contra malum bonû est, & contra mortè vita:*

unde fit ut Deus suâ bonitate malû persequatur: Itaq; ut ait S. Bernardus lib. 5. de Confid. cap. 12. Nunquã recto, pravòque conveniet. Præterquàm quod non satis advertunt, cû Deo bonitatem ineptè asserere moliuntur, se ab eo iustitiam, sanctitatè, & multas alias perfectiones auferre, quibus certè careret, si malum non odisset, ac modis omnibus persequeretur: Tertull. lib. 2. cõtra Marcion. cap. 13. Quis boni author, nisi & qui exactor: proinde quis mali extraneus, nisi qui & inimicus: quis inimicus, nisi qui & expugnator; quis expugnator, nisi qui & punitor: sic Deus totus bonus est, dum pro bono, omnia est: Et infra. Vsq; adeò iustitia etiã plenitudo est divinitatis ipsius, exhibens Deû perfectum, & Patrem & Dominû: Patrem, clementiâ Dominum, disciplinâ: Patrem potestate blandâ; Dominum severâ: Patrem diligendum piè, timendû necessariè: diligendum, quia malit misericordiam, quàm sacrificium: & timendum, quia nolit peccatum: diligendum, quia malit pœnitentiam peccatoris, quàm mortem: & timendum, quia noluit peccatores, sui jam non pœnitentes: Ideò lex utrûq; definit, diliges Deû & timeb' Deû aliud obsecutori proposuit, aliud exorbitatori. Et certè amant in inferis punientem, quam in cælis præmiantem què admodû Sancti non minus Deû aat impios iudicantem, quam peccatores redimentem, & in utroque casu exclamo, *Quia non Deus volens iniquitatem tu es: Hoc scopulo longè periculoso præternavigato nostra repetamus, ac de supremi Iudicis tertia qualitate hoc*

est de eius iracundia, & furore dicamus, si tamen de re tanta ab homine mortali dici possit: Nam si ut, ait Apostolus ad Philipp. 4. *Pax dei exuperat omnem sensum*, quanto magis ira Dei: Si vel placidum mare, solâ aquarum immensitate multos terret, sed ventis exagitatum, & tempestate succussû, intolerabile videtur: eodẽ modo, cû sola divini ult⁹ majestas scrutatorẽ opprimat secûdum illud, *Scrutator majestatis opprimetur à gloria*; Quis ut ait David Psal. 89. *Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo, iram tuam dinumerare?* Licet enim multum timearis, ira tamen tua major est quàm timeant homines, & tamen vide quantum Sancti timuerint, cûm dicat Iobus cap. 31. *Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui*: Quod si ille ad se probandum, an posset iram divinam sustinere, se sola cogitatione imparẽ sensit, quanto magis ipsa experientia; Quæ omnia eo consilio à me dicta sunt, ut nullus sit qui magnitudinem Iræ divinæ oratione meâ metiatur, cûm ne cogitatione quidem æquare illam aliquis possit: *Quis enim novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo, iram tuam dinumerare?* Per potestatem Iræ divinæ, eius magnitudinẽ significat, atque effectus: per numerum verò eius multiplicitem, ut ne putes uno nomine posse significari. Ego quidẽ qui nosse non possû, quod nẽo novit, hoc tantum affero quod novi, atque sequentes vobis affero Iræ divinæ gradus quibus ad eius magnitudinem, & nũerositatem, conijciendo sèper majora, conscendere poteritis.

primus itaq; divinæ iracundiæ gradus

mihî occurrit indignatio, quæ tunc tẽporis in Iudice futura est omnium maxima.

Omnium affectuum, & motû quorû anima rationalis est capax, un⁹ ex violentissimis vehementissimiq; est indignatio; præsertim cû habet pro objecto & termino suo quempiã nihili hominẽ, magnis beneficijs obstrictum sed infidû atque ingrati. Sicut enim maximi quique naturæ motus accidunt, cû se contraria collidunt, & mirabili quãdã antiperistasi sese invicem corroborant; Ita ex oppositione odij & amoris, iræ ac misericordiæ, delectationis & molestiæ, gaudij ac tristitiæ, benefacti & offensæ, nascitur in nobis indignatio. Scio quidem S. Basil. homil. de Irâ, comparando indignationem cum iracundiâ dicere, illâ esse tantum mucronem siue aculeum iracundiæ, & quasi levem passionis vaporem: sed hîc non loquor de levi commotione, molestiâq; per brevi quæ oritur in nobis sex occasione actionis indecoræ, minusque expectatæ ab hõine qui nobis displiceat; verûm de indignatione formatâ, ac vehẽentis iracundiæ æstu; quæ quidem eò magis formidanda est, quò justior est, magisque fundata in ratione. Ea non pertinet (inquit Aristoteles lib. 2. Rhet. cap. 9.) nisi ad maximos homines, qui iuste indignantur, magna bona & munera in eos conferri qui jis indigni sunt, aut magni meriti viros minime pro dignitate suâ tractari: unde indignationis nomen profluit. Sed ex omnibus causis incitamentisque maximæ indignationis iustissima & vehẽentissima reperien-

reperientur in Filio Dei venientis iudicatum homines: Verum est igitur nihil esse posse magis perhorrescendum, iracundiã Iudicis illius irã percit.

Prima huius mei dicti ratio est, quia res universæ reperientur quasi extra locum suum, positæ, tractatæque contra uniuscujusque meritum ac dignitatem: virtus contempta, vitium in honore, impietas error & mendacium in existimatione apud homines; religio, scientia veritasque mundo expullæ: probi, afflicti, despecti, omnium pedibus conculcati; improbi in muneribus & negotijs, in opibus & felicitate: atqui obiectum indignationis est eiusmodi rerum perturbatio, & adeo indigna inversio.

Secunda ratio est, quoniam si indignatio cum vehementior est, motus est coactus, sensusque violentus ei quem afficit, procreatus è concursu conflictuque duorum affectuum contrariorum; quid dicam de indignatione Dei quæ accenditur ab amore, qui ipsi naturalis est, & ab odio quò eum peccator inducit? Vis est ipsius naturæ illata, se ulcisci: violentia est eius bonitati, punire: sed in pugna ingratitudinum nostrarum cum eius beneficijs, nostræ malitiæ cum eius bonitate criminum nostrorum cum ipsius misericordijs; ferocitatis nostræ cum eius mansuetudine, obstinationis nostræ cum illius patientiã, impœnitentiæ nostræ cum eius longanimitate, nascitur ipsius indignatio. Isa. 42. *Dominus sicut vir fortis egredietur, sicut vir preliator suscitabit zelum: vociferabitur & clamabit: super inimicos suos confortabitur: Tacui semper, filii, patiens fui: sicut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul: Quamobrem*

cum loquitur apud Prophetas de justã iracundiæ suæ causã, & de peccatorum nostrorum magnitudine; comparat se modo cum amasio, qui ab infidã contemptus fuit, modo cum sponso zelotypiã capto propter inquisitionem thori: Zelus est ipsius amor: dilectio est zelotypia, ira est furor, indignatio est eius iracundia. Id cogita peccator. Deus affectaverat tui gratiã studium boni & miseratoris nihil est, quin taverit ut te ad se jamandum astringeret: quousque descendit; non solum ad actiones, sed etiam ad conditiones suã magnitudine indignas: & post hæc omnia, sibi visus est adigi vitæ tuæ rationibus ad mutandam naturam, atque ad suscipienda propter te aliena à se nomina, & ad affectiones propensionis suæ contrarias, usque adeo ut existimatus sit appellatusque; crudelis. Job. 30. *Mutatus est mihi in crudelem & in duritie manus tuæ adversaris mihi. Volebat se nominari abs te misericordem, cum te tandiu toleravisset; eumque coegisti severum fieri: mille beneficijs provocavit te, ut eum patrem tuum vocares. amicum tuum, tuum sponsum; ipsumque adigis, ut tuus iudex, adversarius tuus, hostis tuus evadat, atque ad quærendum te in exitium, & ad se oblectandum te puniendo. Deuter 28. Et sicut ante letatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans, sic letabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferãini de Terra: agendi tecum prima ratio prosuebat ab ipsius inclinatione, secunda nascitur ex vi quam eidem intulisti. Michææ 1. Ecce Dominus egredietur de loco suo, & descendet, & calcabit super*

excelsa terra: Id est, uti S. Hieronym. exponit, quia Deus morem suum deserit, cum punit ac sævit. Peccator ad id etiam attende: Si perfectè quæpiam amasses si de eo bñe fuisses meritis modis omnibus quibus potes; tẽque demum ingratitude remuneraret, oblivione, contemptu, injuriã & offensione, quo usq; tua te indignatio efferret? At quã parum reformidanda est iracundia tua, si eam cum divinã conferas. Proverb. 16. *Indignatio Regis, nuncij mortis.* Si tua infelicitas eò te cõpulisset, ut jure iratum tibi, ac indignatum, Regem aspiceres, quid de tuã vitã sentires? nunc verò non metuis videns Deum ob malefacta tua in te iracundiã & indignatione affectum. Quis hominum porro ita præfidens sibi & magnanimus est, qui videns cœlos instar ceræ colliquefieri coram Dei majestate, Sanctosque & Angelos metu contremiscere, ac præ formidine locum mutare, poterit firmus consistere, & illum sine metu sustinere. Nahum 1. *Ante faciem indignationis eius, quis stabit? & quis resistet in irã furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis: & petrae dissolutæ sunt ab eo: & Isaiã cap. 63. Et indignatio mea auxiliata est mihi: & cap. 59. Indutus est vestimentis ultionis, & opertus est quasi pallio zeli. Sicut ad vindictam, quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitudinem inimicis suis: in solis vicem reddet.* Ne illum metire contemptu quem eius nunc habes, quum vides ipsum vel inter matris brachia gestatum, vel affixũ cruci: vultum induit longè differentem, dum venit ut Iudex, ab eo quem suscipit veniens ut Salvator: aliter se form-

idabilem facit, quando apparet ut leo, aliter quando est agnus: cum primã vice omnia erant in silentio: Sed cum veniet iterũ, *Deus manifestè veniet, Deus nosler & non silebit:* Primã vicẽ, sine strepitu advenit. *Descendit sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terrã.* Alterã, venturus est cum strepitu & fragore. *Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida.* Primã, 3. Reg. cap. 19. *In sibilo auræ tenuis:* Secundã, sicut loquitur Isaias cap. 30. *In turbine, & in lapide gradũ primã, auditus est flere, querique in cunabulis: secundã, eius verba nihil nisi tonitrua erunt.* 1. Reg. 2. *Dominum formidabunt adversarij eius, & super ipsos in cœlis tonabit, Dominus judicabit fines terræ:* Haftenus de indignatione, per quam.

Ad 2. Divinæ Iracundiæ gradum transeo, quem appello satisfactionem, quam sic explico. Cum indignatio, sit ingens ægritudo animi & acris molestia, quia uti diximus ortum capit è duobus affectibus contrarijs, qui simul eodem tempore haberi nequeunt, sine labore ac dolore: Inde fit ut pro nostro loquendi more, necessarium sit indignationem Deo molestiam inferre, quæ tantò major fit, quãto indignatio quam concipiet, justior futura est, & major, utpote ipso digna: aliunde verò: sicut minimè æquũ est, vt ob creaturæ culpam Deus aliquid patiatur illius causã, & delectatione sibi debitã privetur: inde evenit, ut cum indignatio in nobis producat pœnam & molestiã, in illo terminetur ad mirum quoddam genus oblectationis, & ut loquimur vulgo, satisfactionis, quam Propheta Isaias mirabili modo explicat cap. 1.

Heu! consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimici meis. Quod quidem ita contingit, ut exprimere pergo. Nihil est dubij, quin magnoperè delectetur Deus exercitio & usu bonitatis suæ, seque comunicando creaturis: scilicet creatione, Incarnatione, Eucharistiâ, hoc in sæculo gratiâ, in altero gloriâ. Inde promanant cordium nostrorum illecebrosæ prensationes, suaves cum creaturâ congressus, blanditiæ, & familiaritates. *Et delicia mea esse cum filiis hominum.* Ratio est, quia proprium boni est seipsum communicare, Deus autem cum sit naturaliter & essentialiter bonus, cujus natura bonitas & opus misericordia, se communicat necessariò intra se seipsum infinite duabus personis divinis per productiones omninò mirabiles; extra verò, creaturis suis, quibuscunque potest modis omnibus, cum gaudio & delectamento magnitudine suâ digno. Id enim omne quod sit secundum cujusque rei naturam, oblectationem ei affert, quandoquidem delectatio proficiscitur ex convenientiâ. Pariter certum est, non esse in potestate creaturæ, privare Deum oblectatione ipsi debitâ. Vnde accidit ut si malitiâ hominum, delectationem non reperiat benefaciendo ipsis, necesse sit ut eâ reperiat malè ipsis faciendo. Deuter. 18. *Et sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, sic lætabitur disperdens vos atque subvertens.* Ex quo sequitur ut cum Deus nullum sibi oblectamentum denegat, quia id generis omnia ipsi debita sunt, quod recusatur ipsius bonitati, illud reperiat in iustitiâ suâ, atque ut planè sibi satisfaciat, largiatur sibi in pu-

nitioe peccatoris, oblectamentum omne quod iniuste subreptum fuit ipsius bonitati. Ezech. 5. *Complebo furorè meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolabor.* Et certè quidem cum peccator delectationem suâ quaesiverit cum detrimento eius quæ debatur Deo, malueritque satis cupiditati suæ facere, quàm Deo suo, quid expectare potest iustius, quam ut Deus calamitate ipsius lætetur, reperiatque delectationem in eius infelicitate? Quæ ex re duas colligo; Primam, oportere culpas nostras esse magnas, enormiâq; nostra esse peccata, quæ adigant Deum adeò bonum ad oblectationem captandam puniendo nos totâ æternitate: alteram, oportere magnam esse illius iracundiam, cum non solum nullam malorum nostrorum commiserationem habiturus, sed delectationem ibi nactus sit. Possum addere tertiam, nempe supplicium oportere magnū esse, quandoquidem non minus esse debet bono quod nobis præparaverat; & delectamentum omne quod sibi pollicebatur benefaciendo nobis, recuperaturus est nos puniendo: Ac tametsi primo aditu hæc cogitatio exhibet Deum crudelè, cum dicatur miserijs nostris oblectari, & consolationem ex infortunio nostro trahere; ea tamen actio tam sanctè reperitur in Deo, ut ultionem suam nominet sacrificium. *Isaiæ 34. Vidima Domini in Bosra, & interfecio magna in terrâ Edd.* *Ierem. 12. Congrega eos quasi gregem ad vidimam & sanctifica eos in die occisionis* *Et Ierem. 46. Vidima Domini Dei exercituum in terra Aquilonis.* Et Sophon .10
Silete

Silete à facie Domini Dei, quia juxta est dies Domini: quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Chaldaeos intelligit, qui dicuntur sanctificari, quia assumuntur ad cultum Dei, & eliguntur quasi Sacerdotes ad eas victimas offerendas. De quâ figurâ seu metaphorâ edisco ea quae sequuntur.

1. Sicut offeruntur Deo in sacrificium, boves & agni ad honorandam placandam-ve ipsius majestatem, ita supplicium improborum Deo gratum esse, quemadmodum Moyses dixit Levitis, postquam neci dedissent gladio ingentem numerum fratrum suorum idololatrarum, Exod. 32. *Consecrasti manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio & in fratre suo, ut detur vobis benedictio.* Qui enim interfecti fuerant, victimae sunt reputati justitiae divinae cui immolant fuerunt.

2. Actionem illam esse ita sanctam, ut non inferior sit sacrificio. Quemadmodum enim nulla est in Deo qualitas quae non sit digna peculiari cultu, utque sacrificium eius independentiâ spectat, titulumque primi esse, sic illius iustitia honoratur poenâ rei, qui quidem eius est victima, æquè legitima ac ea quae primo Esse offertur.

3. Supplicium improborum debere horrendum esse, quandoquidem magnum est illud sacrificium quod debet offerri Deo in dedicatione caeli, horribili & stupendâ strage, ac prodigiosâ effusione sanguinis, quod quidem adumbratum fuit sacrificio Salomonis, 3. Reg. cap. 8. *Mactavitque Salomon hostias pacificas quas immolavit Domino bovum 22. millia, & ovium centum viginti millia.* Aliud de- sicut victimae neci dantur sine repug-

nantiâ & absque miseratione, ita peccatores ad carnificinam ducuntur sine illâ retrocedendi potestate, & sine ullius commiseratione: Nahum 3. *Quis commovebit super te caput, unde quæram consolatorem tibi? Imò non exiguus erit mæror, videre improborum cruciatus gratos esse omnibus, ac quemadmodum, in Martyrum tormentis; non fuit minimum, videre plurimos qui existimarent se magnum Deo cultum & obsequium deferre, illos òni diritate presequendo: Venit hora, ut omnis qui interficit vos arbitretur se obsequium præstare Deo: Si c mag- nus improbis cruciatus est futurus, animadvertere tormenta sua tam jucunda fore Deo, quàm sacrificia ipsi accepta fuerint. Sed quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Vide quousque progreditur, attingitque iracundia Dei.*

Tertius Gradus qui consistit in maximo Creaturae contemptu secundum illud 1. Reg. cap. 2. *Qui autem contempnunt me, erunt ignobiles, &c. Sapient. 4. Et erunt post hæc decedentes sine honore, & in contumeliâ inter mortuos in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur, & erunt gementes, & memoria illorum peribit: Quam tibi hoc grave futurum est qui sic contemptum meruisti: omnia facile tulisses, sed non contemptum: At quàm facile huius vitæ contemptus ferri potest: id æstima ex qualitate honoris, qui adeo est futilis, & vanus: Vide autem plures huius contemptus consequentias, nam ex se se satis æstimari non potest.*

1. Est in infamatione publicâ, quæ fit in manifestatione omnium peccatorum, etiam secretissimorum, ex quâ fit ut peccator apud omnes suam æstimationem perdat, nec hoc tantum, sed iudicetur dignus omni dedecore, infamiâ, & contemptu: Nahum 3. *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & projiciam super te abominationes, & contumelias te afficiam, & sponam te in exemplum. Et erit: omnis, qui viderit te, resiliet à te, & dicet: vastata est Ninive: quis commovebit super te caput? unde querâ consolatoremi tibi? quibus verbis significantissimè exprimitur infamatio hominis in iudicio, sublatis omnibus titulis, quibus in mundo tegebatur turpitudine hominum, Principum, divitum, &c. Quæ inde confusio in te orietur, cum te sic tractatum videbis, & in tantâ omnium abominatione ut nemo jam te suum dicat. Et erit? omnis qui viderit te, resiliet à te :*

2 Est in degradatione, & exauctoratione: quâ fiet, ut amittas respectu Dei, & respectu omnium creaturarum, omnes titulos & qualitates: secundum quod supra dictum est Sedecie Regi, ex Ezech. c. 25. *Tu autem prophane, & impie dux Israël, cuius venit dies iniquitatis præfinita, &c. Aufer cidarim, tolle coronam: & eo usq; devenies ut jam tibi dicatur quod legitur apud eundem Ezech. 28. Omnes qui viderint te in gentibus, obstupescēt super te: nihili factus es, & nō eris in perpetuum: Certè hoc erit omnibus grave, sed præfertim magnatibus, & principibus.*

3. Est in omnimodâ tui oblivione, secundum illud, *Oblivioni datus sum, tam-*

quam mortuus à corde: Item, Quibabitant in sepulchris, quorum non es memor amplius: Itaq; ignorari dicuntur secundum illud 1-Cor. 14. Si quis ignorat, ignorabitur: & illud aliud, Nescio vos: unde impij idem sunt apud Deum, quod non ens: Ne tradas Sceptrum tuum ijs qui non sunt: Item, voca Non gentem, Non populū: unde Deus in re nullâ rationem habebit impij: Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur Quam grave erit homini superbo, qui semper aliquid esse voluit, & in rebus omnibus sui rationē haberi, se pro nullo haberi: Hinc in rebus omnibus erit præteritio illius, quia inier res non censebitur: hoc erit in triplici statu naturæ, gratiæ, & gloriæ: Hoc erit respectu Dei, & Angelorum, & hominū omnium.

4. Non tantum ex negatione fiet talis oblivio & præteritio, sed etiam positivè ex vero contemptu, propter indignitatem positivam rerum omnium quæ in te erunt, ex vero Dei iudicio quod de te feret, considerando te, secundum omnes qualitates, naturales, civiles, morales: ut si in naturâ, aquæ gutta periret, quis hanc jacturam numeraret: ita quilibet reprobis nullo numero est, nullo loco: Et quia iudicium Dei est publicum, illi assentientur omnes intellectus, omnes Angeli, omnes homines, tu ipse: iam vide quo pertineat ille contemptus: Hinc omni nomine carebit, nisi illo, Lucæ 13. *Nescio vos, unde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis, & illud Matth. 25. Servum inutilem eijcite in tenebras exteriores.*

5. In æstimatione creaturæ, secundum

illud Danielis *Appensus es in statera, & inventus es minus habens*: Cogita nihil tui esse omissum, sed post exactam discussionem, omnia tua improbata sunt: Ezechiel 28. *Nibili factus es, & non eris in perpetuum.*

6. in reprobatione vitæ tuæ. Jerem.

6. *Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos*: unde sequitur. 1. separatio ab alijs, *Separabunt malos de medio Iustorum*: 2. abdicatio creaturæ à Deo quâ suam esse pernegabit: *Quia vos non populus meus, & ego non ero vester*: 3. reiectio violenta quam à se faciet Deus, *discedite à me maledicti*: 4. societas quam faciet pœnæ impiorū, secundum illud Matth 13. *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.*

Quartus Gradus est quod non modò non tangetur compassione, neq; solū in impiorū pœna se consolabitur, sed etiā exultās iridebit, ac subsannabit secundū illud Prov. 1. *Ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo*: risus hilaritatis est, subsannatio vero amari contemptus: Quantum dolebis quod Deus ex tuo malo consolationem, & voluptatem capiet: sed quantum cum iridebit: non tantum quia te omnium irisioni exponet, dum te risu dignum exponet ex vita præteritâ, ex spe improbâ, ex deceptione tuâ, ex peruerso rerū iudicio: sed quia tui respectu Deus quendâ sensum cœcipiet irisioni respondentē, secundum illud, *Dominus autem iridebit illos*: quod faciet summâ in creaturam amaritudine, atque contemptu: usque adeo ut cantilēas super calamitate tuâ facturus sit, secundum illud Jerem. 25. *Celeuma quasi calcantium concinetur ad ver-*

sus omnes habitatores terræ: Hieronymus canticū vindemiæ: Nā quemadmodū a ij qui calcant torcular & vindemiam, lætantur quū vidēt vinū abundanter fluere, ita Deus gaudebit, vidēs effluere omni ex parte hostiū suorū sanguinē, adeo ut eā oblectatione animetur ad operam, cum vindemiatorū cantione. Quis tuus erit sensus, miser peccator! quæ cogitatio? quis tibi animus? quū Deus ubi te ad iracundiæ & indignationis suæ torcular apposuerit, pedibus iustitiæ suæ te proteret confringetque, ac omnibus ex locis expressa sanguinē tuum diffundet, iridebit miseriam tuā, tuis illudet pœnis, & cantilenas de infortunio tuo faciet? Isidorus Clarius celeuma interpretatur Epiniciū triūphale: eiusmodi refertur apud Isaiam cap. 63. *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari; Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecū: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in irâ meâ: Sæpersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit*: plurimi existimant esse Remigum carmen: Euripides in Hecuba, inde transfert ad res bellicas, & ad clamorē militum victorum urbe captâ: S. Hieronymus ad calcantes vindemiam: quis autem nesciat convitia nautarum, vindemiatorum, & militum post victoriā: minimè nunc potest jocularè verbum sustinere: dedecus contemptusque te de statu mentis dejiciunt: Quomodo autē tolerabis contemptum & irisionē Dei, cuius cogitatio, æstimatio & iudicium tantoperè tibi conducibilia sunt?

Præ-

Præsertim cum illa irrisio conjuncta sit cum subfannatione, quæ conjunctam habet iram, & amaritudinē: neq; enim irrisio Dei ludicra est, & ad jocum, duntaxat sed seria, sed plena justitiæ: unde S. Basilius ait unicam vocem irridētis, ac subfannantis Dei, minus tolerabilē esse quàm ullam inferiorum pœnam: sic enim solet hostis in summâ potestate victoriæ in hostem debellatū insultare: audi quomodo se gerat Deus, Iere. 30. *Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi:* Certè cum Deus aliquem honorat, id facit suo modo, hoc est divino: ita cum aliquē despicit, ac ridiculū reddit, sic despiciabilem atq; abjectum reddit, ut nemo se erigere atque attollere possit.

Sed ad extremum usque & ad ultimū gradum proferamus iracundiam Dei. Quid expectatis, Auditores, post Dei indignationem, post oblectationem ex peccatoris punitione susceptam, post derisionem & contemptum, nisi ut ira ipsius usque ad furorem accendatur? de quâ re, ut nihil verius, ita nihil horribilius dici potest, quàm quod passim dicunt prophetæ.

1. Enim nōina tribuunt Deo insōlita, & naturæ eius contraria: Isaie 17. *Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignatione plenus:* Et Ezech. 7. *Non pareet oculus meus super te, & non miserēbor, sed vias tuas ponam super te, & scies quia ego Dominus percutiens.* Sanè si in Deo non esset furor, ut quid oraret David Psalm. 6. *Dōine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.*

2. Quasi minus irarum concepisset,

quàm vellet, exprimunt illum, sese magis, ac magis excitantem inltar leonis, Ier. 25. *Dominus de excelsis rugiet & de sancto habitaculo suo, dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celeuma quasi calcantium concludetur adversus omnes habitatores terræ.* Et Joël. 3. *Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam, & movebuntur cœli & terra.*

3. Post iram animo conceptam describunt, quâ ratione adversus hostes suos progreditur, Isa. 42. *Dominus sicut vir fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum, & vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur: tacui, semper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo simul: sed vide quo apparatu, & quo comitatu procedentē ostendant, Sap. 5. accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum: &c. Accuet duram iram in lanceâ, & pugnabit cum illo, orbis terrarum contra insensatos.*

Proh Deus! quis belli apparatus, habere creaturas omnes cōtra se armatas, totis viribus suis, rabie ac furore, id habentes propositi, ut ulciscantur iniuriam Creatori suo factam, seque in libertatem restituant; & excutiāt iugū, de quo loquitur Apostolus, propter quod, *omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc, cum magno dolore extrēoque cruciatu.* Proh Deus! quis terror, videre cœlum dirumpi supra hominū capita, astra universa commoveri, & mutari loco, elementa omnia concuti, & confundi, universos Angelos in acie cogi, intuerique Deum irâ elatum in exercitus ita potentis fronte. Eheu! unico tantū flatu, aspectuq; obliquo tā

celſę majeſtatis, opus eſt, non modo ad diſſipandam perdendamque, ſed etiam ad redigendam in nihilum, tam egenã, tam infirmam vilemque creaturam. Iobi 13. *Contra folium quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam & ſtipulam ſiccã perſequeris*: Tam facile homo conteritur? quid opus tantis viribus, tantõq; apparatu: Vnus Angelus ſufficit, ut unã nocte, tot hominum millia, & in Ægypto, & in exercitu Aſſyriorum perderet, quid opus tot exercitibus ut unum hominem perdat? Sed nimirum nihil ſatis eſſe poteſt in Deo irato, ut ſuum dolorem oſtendat, & iram. Nihil unquam facit mediocre: Si hominem dilexit, audi Ioannem: *Sic dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*: Si opus fuit ut noſtram ſuperbiam ſuã humilitate compenſaret: *Exinanivit ſemetipſum*: Si mundus ſanguine ipſius redimi debuit, nullam habuit guttam quam non funderet: Eodem modo Si irãſcendũ erit, quaſi miſericordiã ſuã oblitus, *Continebit in irã ſuã miſericordias ſuas*: quia uti dicitur Proverb. 6. *Zelus & furor viri non parcat in die vindictę, nec acquieſcet cuiuſquam precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.*

Quantus autem ex irã ludicis, timor hominum ſit futurus, & quanta in omnium mortalium animis ſit futura commotio, ſcitẽ deſcribitur in capit. 6. *Et reges terrę, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber, abſconderũt ſe in ſpeluncis, & in petris montium: & dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni, quoniam venit dies magnus irę ipſorum, & quis poterit ſtare?* Et tu in tantã populorum trepidatione, quã eris mē-

te? quõ ſenſu? quã ſecuritate. Tu Deum vagientem in cunis, tu docentem inter turbas, tu humiliatum inter tormenta, tu in cruce ſuſpenſum, tu in ſacramento occultatum, tu inter tua ſcelera diſſimulantem cõtempſeras: vide nunc mutationem quam ſuſpicari nunquam potuiſſes: audi clamantem, audi vociferantem, audi terrentem: Adam poſt peccatum, non tullit illam vocem; *Adam ubi eſ?* & tamen, ut ait Baſilius Seleuciã, vox erat miſerantis: quomodo vocem irati Dei ferre poteris? *Deus cui? irę nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curvantur qui portant orbem*: Quod ſi juſtus vix ſalvabitur, impius, & peccator, ubi parebunt? Equidem unde tanta ſit in peccatore cõfidentia, unde tanta audacia, ſcire non poſſum? Minus etiam novi unde fiat, ut ea credẽtes Chriſtiani, toto corpore nõ contremiſcant: Tunc homuncio totam divinitatis iram ferre poteris? totum impetum, & illum inexplicabilem furorẽ? Cur hæc non cogitas cum peccati occaſio occurrat, cum titillat voluptas, & libido, cum appetitus vindictę, cum alia cupiditas? Quod ſi Iob propter ſummam Dei Majeſtatem vix credere poterat, Cap. 9. ſe in oratione ſupplicẽ exauditum fuiſſe, *Et cum invocantem exaudierit me, non credo quod audierit vocem meam*: In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa: quanto magis dum ſe iratum, immo quaſi furentem exhibebit, intolerabilis exiſlet?

Sed quõ iſta pertinent, mĩ Auditor, niſi ut Deum timeas: quid enim timeas niſi hoc times, & ſi non times, quis in te ſenſus eſſe poteſt? Vnde igitur tanta in peccatore ſecuritas, unde tanta firmi-

tas, unde tanta dissimulatio? Certè Gregor. Nazian. fatetur se in illis cogitationibus dies noctesque versatum esse: illas sibi medullas eliquasse, exhaustasse sanguinem, robur abstulisse: Ego quidem nescio quo sis sensu, & quâ mente? sed fateor hæc ab animo meo non posse discedere, & quocunq; loco & statu, id mihi sic objici, ut toto corpore, atq; animo perhorrescã: Melius nobis fuerat tã amabilẽ dilexisse: sed quoniam tot amoris illecebræ, tot præstita beneficia, tãta dignitas, nihil apud nos potest, hunc timeamus, qui sic est formidabilis: *Confige timore tuo carnes meas, à judicijs enim tuis timui.* Sanè si in hac vitâ timueris, & in eadem, timori succedet amor, & post hanc vitam unicus amor restabit: quia *charitas nunquam ex-cidit:* Nũc timeamus, postea amabimus,

& semper amabimus: quia ubi charitas, ibi nullus timor, *charitas enim foras mittit timorem,* & quia amor erit sempiternus, nullus deinceps erit timor, interim itaque & timeamus, ut postea diligamus sic, ut semper amemus Dominum nostrum Iesum Christum: Quòd si Apostolus ei dixit anathema, qui non amat Iesum Christum, quanto magis dicendum est ei, qui Iesum Christum nec amat nec timet: quia sic non timet, ut non amet, & sic non amat, ut non timeat: quia uti ille qui timuit, amat, ita qui amare incipit, timere desinit: ad hoc metuens, ut amet: in hoc amans ne metuat: felix timendo, sed amando longè felicior, uti, semper amando, felicissimus existet in gloriã cœlesti, ad quam nos perducatur IESUS CHRISTUS. Amen.

FERIA SECUNDA, VEL TERTIA
DOMINICÆ PRIMÆ IN QVADRAGESIMA

CONCIO QVINTA

DE JUDICIO FINALI.

De multiplici divisione, quæ tunc fiet.

Et separabit eos: ob invicem, sicut pastor segregat Oves, ab Hædis. Matth. 25.

QVI sublimes Beati Ioannis revelationes interpretati sunt, quarum quot sunt verba, tot sunt sacramenta (ait Hieronymus) docent plerique primam Filij hominis visionem, quæ describitur cap. 1. inter septem candelabra, id est Christi in Ecclesiã, continere epitomen eorum omnium quæ postea in toto libro dicuntur, in

quo omnis status Ecclesiæ describitur, & quidquid Christus in eã operabitur, usque ad ultimam æternitatem: unde describitur prima mundi conversio, fidei incrementum; persecutiones Ecclesiæ, eiusdem perfectio, tempora Antichristi, eiusdem prælia, persecutio, & mors; Mundi conflagratio, & innovatio, Resurrectio, judiciũ, sententia, duplex status æternus, beatorũ, & dånatorũ.

medio iustorum: atque illud variis similitudinibus declaratur in sacris Scripturis.

1. Commixtione metallorum, quæ nunc mixta esse dicuntur, sed in die iudicij separabitur pretiosum à vili. Malachiæ 3. *Quis poterit cogitare diem adventus eius? &c. Ipse enim quasi ignis constans, & quasi herba fullonum: & sedebit constans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum.* Hunc locum, & aliū similem Isaiæ cap.

4. *lavabit Dominus sordes filiorum & filiarum Sion; in eum sensum interpretatur sanctus Augustinus lib. 20. de Civit. cap. 27. Emundantur à sordibus, & eliquantur quodammodo, cum ab eis mali per pœnale iudicium separantur, ut illorū segregatio, atque damnatio, sit iustorū purgatio, quia sine talium decætero commixtione victuri sunt. Eodem pertinet dictum Apostoli 1. Cor. 3. in fidei fundamento, varios varia superædificasse, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: *Uniuscuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur: &c.**

2. Mixtione grani frumenti cum pulvere, cum acere & paleâ, in aræ: uti dicitur Matth. 3. *Cuius ventilabrum in manu sua: & permundabit aræ suam: & congregabit triticum suum in horreum; paleas autem comburet igni inextinguibili.*

3. Commixtione gregum, in quibus mixta sunt diversi generis animalia: Matth. 25. *Separabit eos ab invicem, sicut*

pastor segregat oves ab hædis: & statuet oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris: Et Ioann. 10. Ego cognosco oves meas: illa cognitio ad earum discretionem pertinet.

4. Mixtione seminum in eodē agro, in quo nunc sunt diversa semina, & fructus diversi, nimirum triticum permixtum lolio, Matth. 12. *Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis, dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.*

5. Commixtione piscium in eadem nalsâ & reti, Matth. 13. *Simile est regnum cælorum saginæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti, quam, cum impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi: exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor dentium.*

Nota 2. Id semper optasse malos, immò id conatos pro viribus, ut se bonis admiscerent, & virtutis aliquam speciem obtenderent: Nam licet ipsam virtutem non ament, semper tamē virtutis speciem affectant. Hinc collige quantum in probis hominibus, gravis erit, & plena dedecoris ista separatio: & è contrâ quantum Sanctis erit plena honoris. Certè nihil tūc proderit ficta virtus, & simulata: etenim uti dicitur Matth. 24. *Dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus, & stridor dentium* Et 1. Cor. 3. *uniuscuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: sic enim fiet ea manifestatio, cū ignis quo totus mūdus ardebit,*

Itaque prima illa descriptio continet perfectam Filij hominis descriptionem, vestis ipsius, cinguli, capitis, capillorum, oculorum, oris, manuum, pedum, vocis, & aliarum rerum, ad iolum pertinentium. Cæterum, quoad iudicium attingit, In oculis eius, de quibus sic dicitur, *Oculi eius tanquam flamma ignis*, agnoscunt examinis severitatem, & Iudicis terrorem: in ore verò sententiam, *Et de ore eius gladius, utriusque parte acutus exhibet*. Mirabilis sanè visio, ut gladius non ad latus ferat, non pendentem ex humeris, non vibret in manu, sed quasi evolat ex ore. Refert Ioannes Bohemus de Ritu Gætili, Principes Asiæ quo primo die, primatum fumebant dicere solitos. In posterum oris mei sermo, gladius meus erit: Ita Christi, gladius formidabilis, est eius sententia. Cæterum quando dicitur, esse acutus ex utraque parte, id fit ad significandas nobis duas sententias, unam electorum, alteram reproborum; unam beatorum, alteram damnatorum: acutus fuisse etiam dicitur, propterea quod magnas divisiones, separationesque mirificas facturum est, quæ inchoandæ sunt primâ iudicij actione, atque eæ sunt divisiones, de quibus hodie loquemur, quandoquidè Evangelium nostrum nobis hanc materiam suppeditat, verum sistamus nos prius Virgini Deiparæ supplices adhibitâ salutatione consuetâ. AVE MARIA.

ERGO ad incipiendū; prima divisio separatioque faciendâ, est divortium societatis, hisce verbis comprehensum, *Et separabit eos ab invicem, sicut Pastor*

segregat oves ab hædis, ut nimirum, non simul sint iusti, & impij; vocandi, & rejiciendi: secundum illud, Exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum. Ad hæc verba rectè intelligendâ,

Nota 1. In hac vitâ sæper esse mixtos bonos malis, sic ordinante divinâ providentiâ: ita videas inter pessimos semper aliquem bonum existere: Ita in Sodomis Loth erat, ut ait Sanctus Petrus 2. epist. cap. 2. *aspectu, & auditu iustus*: Et contra, inter discipulos Christi unus erat diabolus, dicente Christo Ioann. 6. *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus diabolus est*: Itaque cum Sanctus Augustinus duas in mundo civitates esse dixisset, unam terrenam quæ constat reprobis; alteram Dei, quam componunt electi; sic de utraque loquitur lib. 1. de Civitate cap. 35. Perplexæ sunt istæ duæ civitates in hoc sæculo, invicemque permixtæ, donec ultimo iudicio dirimantur: Id verò est utrisque utile, & proficuum: nã iusti dum malos sustinent, probantur, & se ignorant: secundum illud Augustini adhuc ignoti etiâ sibi: & illud Iobi cap. 9. *Etiam si simplex fuero, huc ipsum ignorabit anima mea*. Quid autem mali facerent, si nulli essent boni; ut enim ait Philo, omnis sapiens stulti est redemptio, mercesque, ne minimo quidem duraturi, nisi ille misericordiâ, & providentiâ impulsus eius prospiceret incolumitati Sed ratione huius mixtionis rectè dixit Sapiens Eccl. 9. *Omnia in futurum servantur incerta*: quoniam enim in hac vitâ, boni se malis admiscunt, & difficulter discernuntur ideo ut ait Christus Matth. 13. *in consummatione sæculi, exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio*

ardebit, & qui circum corpora resurgentia convolvetur, ita ut iustis nihil planè nocebat, impios incredibiliter torquebit: unde iustos cõparat Apostolus auro, argèto, & lapidibus pretiosis; improbos autẽ ligno, fœno, & stipulæ: & ex variâ illâ passione ignis, apparebit hominũ differẽtia, secundum illud, *uniuscuiusque opus, quale sit, ignis probabit.* Idem significavit Malachias cap. 3. & 4. ex interpretatione sancti Augustini 20. de Civitat. Cap. 27. *Et videbitis quid sit inter iustum, & impium; & inter servientẽ Deo & non servientem ei. Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus; & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, stipula; & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen, Et orietur vobis timentibus nõen meum, Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: & egrediemini, & sicut vituli de armento; & calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die quâ ego facio, dicit Dominus exercituum.* Verum quia huius separationis ministri erũt Angeli, propterea fiet cum arte: itaque sic fiet, vt non tantum vitiosi simul sint, & separẽtur à bõis; sed pares in criminibus simul colligantur in unum; hoc est adulteri simul, impij & athei simul, fures simul, & cetera de cæteris: Quia de malis dicitur, Matth. 13. *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* Vide autem quale sit futurum dedecus, ut æstimeris indignus, qui sis cum probis & iustis. Quantus pudor futurus, quãdo inter innũeras bonorũ catervas, te quærẽt Angeli, ut ex eorũ societate, te tanquam indignum expellant, & cum tui similibus te conjungant: ita qui ad

triremes damnantur, unã communi catenã vincuntur.

Memento quãto pudore ex convivio expulsus ille fuerit, qui solus sine veste nuptiali inter cõvivantes sedere ausus fuerat: *Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? at ille obmutuit: Tunc dixit Rex ministris: ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eũ in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.*

Nota 3. In hac vitã multas esse differentias & inæqualitates inter hõines, ratione bonorum tum naturalium, tum acquiritorum, & plures etiam ratione bonorum externorũ ac fortunæ. Vnde existit magnus quorumdã contemptus, & deiectio: secundum illud Iobi 12. *Dei detur enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes divitum.* Sed 1. Hæc inæqualitas parva est, & in rebus exigui momenti. 2. Externa est, non autem ipsoꝝ hominum: sed in iis quæ circa ipsos sunt. 3. Est tantum ad tẽpus exiguum, mors enim postea omnes æquat. 4. Hæc differentia nullum habet dedecus, nec præferẽtia laudem habet. 5. Plerumque, & ferè semper utilis est ei, qui minor est: Quam multis profuit deformes fuisse: quam multis fuisse hebetes, & exigui ingenij: quam multis pauperes fuisse, ignotos, & ignobiles. Sed separatio de quã agimus, magni momenti est. Est in bonis veris, atque solidis: æterna est, & secundum Angelorum, & Dei iudicium, quod falli non potest: & multum interest, nam æternitatem respicit. Hinc iterũ cogita, quale dedecus illis futurum sit, qui ab illã societate tam honorabili ejicientur.

Hinc iterum cogita, quale dedecus illis futurum sit, qui ab illâ societate tam honorabili ejicientur. Quam gravis illa vox futura. Tu inter sanctos, Tu inter Reges, Tu inter Filios, tu inter oves, perditæ, fordide, impie, indigne, homo nihili, & despiciatissime: Idque in conspectu tam multorum; in ipso totius orbis teatro. Certè hoc dedecus summum erit omnium: præsertim cum separatio ista fiat, ut discernantur hædi ab ovibus, secundum illud, *Sicut pastor segregat oves ab hædibus*, hoc est ut discernantur Repti à Prædestinatis.

Nota 4. Homines in hac vitâ unitos esse conjunctosq; inter se modis plerisque, multisque vinculis, ac nexibus valde diversis, magnoque numero: quod sint eiusdem nationis, eiusdem urbis, domus eiusdè, familiæ eiusdem, eiusdem sobolis & stirpis: similitudine item fortunæ, occupationis, negotiorû, muneris, status: sed longè amplius, affinitate, consanguinitate, necessitudine, amicitia, mutuisque benefactis. Hæc vincula, huius vitæ vincula sunt, itaque omnia in morte rumpentur: sed si remanerent, hæc separatione omnia rumpentur: Tunc enim nulla eorum ratio habebitur; Multò minùs etiam aliarum conditionû; unde non dicitur separatio pauperum à divitibus: Nobilium ab ignobilibus, doctorum ab ignavis, &c. sed *separabunt malos de medio iustorum*: hoc unum erit discrimen. Itaq; alia discrimina nihili fient: Rex impius fuerit, & servus impius, ambo in unû fasciculû colligentur: uxor impia, maritus pius, aut contra; dividantur, idq; in sempiternum, & illud implebi-

tur. *Duo erunt in tecto, unus assumetur, & alter relinquetur*: Cogita quis tuus tunc erit sensus, cum à tibi charissimis abstrahèris, cum avellèris, cum ejicièris: Certè ex Philosophis, omnis dolor est à divisione, quanto itaque cum dolore à multis dividèris cum quibus aliàs conjunctissimè vixisti: De Levitis dictum est Deuteron. 33. *Qui dixit Patri suo, & Matri suæ. nescio vos: & fratribus suis, ignoro vos: & nescierunt filios suos*. Sed multo magis id dicetur de Beatis qui Deum unicè spectabunt rerum omnium aliarum obliti. Itaque vera amicitia solam virtutem spectare debet, cum ipsa sola stabilis sit.

Secunda Divisio separatioque fiet quoad ordinem in quo quisque statuetur secundum illud Matth. 25. *Et statuet oves quidem à dextris suis: hædos autem à sinistris*.

Nota secundum communem ferè omnium hominum existimationem, dexteram nobiliorem esse, quàm sinistram, quod nunc probare, esset superfluum: Itaq; in hoc loco per dexteram significari prælationem bonorû, supra malos, & reprobos: quacumq; tandem alia re reprobi in hoc mundo allis fuerint antepositi: illa autè prælatio continet.

I. Iudicium comparationis. Quia nulla est prælatio sine aliqua comparatione: illa autem comparatio fiet in compositione, & collatione, vitæ prædestinatorum, & vitæ reproborum: per quam manifestè arguentur impij de pessima sua vita, in conspectu sanctissimæ vitæ Prædestinatorum, iuxta illud Sap. 4. *Condemnat iustus mortuus vivos im-*
Bbb peiores,

pios: Nam si minus mali, condemnabunt peiores, dicente Christo. Matth. 12. *Viri Ninivita surgent in iudicio, cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quàm Ionas hic: Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic.* Quanto magis iusti impios condemnabunt. Hoc significavit David Psal. 36. *Deducet sicut lumen iustitiam tuam:* ut interpretatur Origenes Ait enim Deum in iudicio, ex vita iusti, sanctorum velut meridiem, ut iustificet iudicium suum: non tantum quia manifestabit iustitiam iusti, sed quia ex illius iustitia ponet tanquam meridiem iudicium suum, de iniquo, & iusto: ut nemo conqueri possit, nemo suspicari, quod non recte iudicet: quod non secundum iustitiam, sed aut amore, aut passione, aut personarum acceptatione: sed ponet iudicij sui æquitatem, velut meridiem, manifestando iustorum vitam, tanquam lucem, opponendo illam vitæ malorum; ut illorum tenebræ magis appareant, dum luci iustorum opponentur: Et hæc manifestatio vocatur iniqui condemnatio, secundum illud. *Viri Ninivita surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam.* Idem significatur Apocal. 20. *Vidi mortuos magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt, & alius liber apertus est;* uti exponit S. Augustinus 20. de Civit. cap. 14. *Libri (inquit) quos priori loco posuit: intelligendi sunt Sancti, ut in illis ostenderetur, quid Deus fieri iussisset; ille autem, vita cuiusque. Et iudicati sunt mortui, ex iis quæ*

scripta erant in libris: Quia ut ait S. Gregor. 24. Moral. eandem sequens expositionem. In ostensâ vitæ iustorum, quasi in expansione Librorum, legunt bonum perverfi, quod ipsi agere noluerunt, atque ex eorum, qui fecerunt, comparatione damnantur. Quomodo vero excusare aliquid poteris in quocunque statu, videns Sanctorum exempla: Pauper enim peccator, videbit pauperes sanctos: dives divites; Rex Reges; Miles Milites; Negotiator Negotiatores; artifex artifices: servus servos: ux oratus ux oratos: solutus solutos: sæcularis sæculares: Religiosus Religiosos. Immo alij alios condemnabunt, sæcularis Religiosos: Religiosus sæculares: Pauper divites: Dives pauperes: Rex subditos: subditi Regē: Herus servum: servus herum: mulier virum: vir mulierem: etenim illo tempore nihil proderit status, nihil conditio, sed vita antea cta: Quantum autem ea res torquebit malos, significat David Psal. 119. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs;* quod ita exponit S. Augustinus sagittæ potentis acutæ, verba Dei sunt, quæ transfigent corda: Carbones autem vastatorij sunt exempla Sanctorum. Quomodo autem id fiat, id explicat in sequentibus, cum nimirum dicet Deus: Tu, non potuisti, ille potuit: Numquid delicatior eras illo senatore? scæminæ potuerunt, viri non possunt; delicati divites potuerunt, pauperes non possunt; Viri Ninivita pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & Iudæi impœnitentes manserunt post tot Christi Domini prædicationes, & tot vitæ eius miracula?

Post

Post comparationem, prælatio continet victoriam, hoc est dejectionem illorum, & iustorum exaltationem: hoc est dexteram, & sinistram: de quo differit hoc modo Augustinus Serm. 62. de verbis Domini. Recolite dexteram, & sinistram Iudicis nostri: Recolite ubi stabunt hædi, & ubi oves, & apparebit vobis, ubi dextera, & sinistra: candida, & nigra, luminosa & tenebrosa: pulchra, & deformia: acceptura regnum, & inventura supplicium sempiternum. Minimū quod ea præferentia, invehat, est major æstimatio quā pluris quā tu, alij fient: quod quidē olim in vanitate tibi intolerabile fuit, at quis animi tui dolor mærorque, futurus est, videre te postpositum tot hominibus, quos alias ulque adeo spreveristi, ut ne dignareris quidem eos aspicere? Nam inter beatos, quā multi quondam abiectissimi, & despiciatissimi, in vitā, In ingenio, in moribus, & vitijs. Publicani, & meretrices, & recumbent cum Abraham in regno cælorum, filij à regni eijcientur foras: Hic totam vitam insanus fuit, ac stupidus: hic vixit in captivitate, & vinculis, ille in patibulo vitam finivit facinorosus: alter in rotā, alius in flammis: huius nomen fuit in detestatione apud posteros, & id meritis est suis criminibus: Quia tamen pœnitentiam egit, veniam consecutus est, & postea inter beatos collocatus, & quia beatus, tibi præfertur, & ista prælatio, uti summa est illius honoratio, ita est, summus tuus contemptus, & intolerabilis despectus. Matth. 21. Amen dico vobis quia publicani, & Meretrices præcedent vos in regnum Dei Hoc etiam continet

ista prælatio, ut sit approbatio vitæ quorundam, & aliorum improbatio, & reiectio, & vitæ eorū condemnatio: Jerem. 6. *Argentum & probum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.*

Tertia Divisio ac separatio est ratione loci. Apostolus, Paulus hanc mihi notitiam subjicit, ad Thessalon. cap. 4. *Nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus.* Sensus est, bonos omnes, seu olim à primis temporibus, seu proximè mortuos, & tamen immediatè post resurrectionem vivificatos, qui consequenter tunc erunt, viventes, dono agilitatis attollendos in aëra: Malos autem in terrā remansuros, suorū corporum gravitate retentos, prostratos, atque jacentes in pulvere, magno cum timore expectantes iudicium Dei, & fulminandam super se sententiam Iudicis. Tuncque implebitur; illud Malachiæ 4. *Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub plantā pedum vestrorum, in die quā ego facio, Dicit Dominus exercituum: Cū enim simul boni, & mali è sepulchris sint resurrecturi: & ab Angelis facta fuerit separatio, ne simul sint; Tunc illud Christi Domini implebitur: Unus assumetur, & alter relinquetur: Item una assumetur, & altera relinquetur: Cū enim Christus, veniens in nubib⁹ apparuerit, Ubi corpus fuerit, illuc cōgregabūtur & aquilæ, simul rapiemur cum illis, in nubibus obviam Christo, in aëra: cæteris in terra relictis. Quis, ait S. Chry. Hom. 8. in 1. ad Thes. erit eorū animus, cū illos quidē in altū tolli, se verò dimitti viderint: an non quāvis gehennā gravius, hæc possunt*

perterrere? Tunc illud implebitur Sap. 5. *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra se, penitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine bonore: Ecce quomodo computati sunt, inter Filios Dei, & inter Sanctos, fors illorum est.*

Ut enim uraris invidia, Bonorum gloria atque majestas apparebit. *Tunc stabunt iusti adversus eos qui se angustia verunt.* Tunc implebitur quod dicitur Psalm. 30. *Muta fiant labia dolosa, que loquuntur adversus iustum iniquitatem.* Cogita quanta te premet invidia, cum te videbis miserum, tam multos vero alios, beatos atque felices. Ideo, ut ait Bernardus serm. 8. in Psalm. 90. prius benedicentur boni, quam maledicentur impij: prius benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum deliciantur ignis æterni: quò videlicet acrius doceant, videntes quæ amiserint. Quam tibi dolebit si magnus fuisti in sæculo, videre multos, quos in vitâ contempisti, fulgere in gloria? si dominus servum suum videat: si dives pauperem: domina ancillam: iudex reum: princeps subditum: Quam obstupescet mutatas vices? Quis sensus fuit fratrum Ioseph, dum eum viderent regnare in Ægypto, quem servire putabant? Miror (ait Chrysostomus) quomodo non avolarit ab eis anima: quomodo non obstupuerit tota eorum mens: quomodo non reciderint in terram: Quis fuit Animi sensus, eum vidit Mardoche-

um, quem patibulo destinarat, cultu regio vestitum, seque coactum peditem, equum eius deducere, eique famulari? Certè cum se à Mardocheo insalutatam vidisset, sic exarserat irâ, ut eum esset primus in regno, diceret tamen suis, Esther 5. *Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quandiu videro Mardocheum Judæum sedentem ante fores regias:* Sed cum vidit mutatas vices, seque Regis mandato coactum, peditem præcedere Mardocheum Judæum in equo regio sedentem: sic animo affectus est, ut eius sensum, cum satis exprimi non possit, paucis his verbis Scriptura exposuerit; *Aman vestinavit ire in domum suam lugens: & operto capite:* sed hæc tantum figuram continent eorum quæ accident in die iudicij, in illâ rerum tam inopinatâ & prodigiosâ commutatione. In eundem sensum, quam grave fuit diviti Epuloni, quando uti dicitur Lucæ 16. *Elevens oculos suos vidit Abraham & Lazarum in sinu eius:* de quâ re Titus Bostrënsis sic philosophatur. Ut Deus Adamo è Paradiso ejecto, ex adverso Paradisi sedes assignavit, quocirca creber eius conspectus dolorem Instauraret; ita Lazarum in cruciatuum augmentum divitis huius aspecti objecit. Eodem modo ut crucientur impij, videbunt gloriam beatorum, quod quantum futurum sit supplicium, pulchre exponit Chrysologus serm. 22. Quale supplicium est inter æternos cives, de contemptu dolorem, de ignobilitate pœnam, de nuditate opproprium sustinere, & tunc addici pœnis, quando alij promoventur ad regnum. Et sanctus Chrysostomus, epistol. 5. ad Theodorum lapsus

lapsum. Et si enim fluuius ignem non volveret, neque Angeli assisterent adeo formidabiles; soli autem convocati homines, quorum pars laudata est, & in admiratione habita, pars ablegata in gloriæ, ne gloriam Dei videat; num illud per se pœna foret, totâ gehennâ acerbior? In hunc sensum nonnulli è Sanctis Patribus interpretantur quod dives epulo, bis postulet Lazari discessionem à sinu Abrahæ, primò ut ad se veniret; secundò, ut ad fratres divitis iret. De quâ re sic Chrysologus serm. 122. Ante dicit, Mitte ad me: modò dicit; Mitte ad fratres meos: hoc idè agit infelix, ne videat felicem, & zelo magis incenditur, quàm gehennâ. Est illis grave malum, est illis incendium non ferendum, quos aliquandiu habere contemptui, videre felices. Sic illud Jobi 6. *venerunt usque ad me, & pudore cooperiti sunt; de reprobis exponit sanctus Gregorius, qui usque ad perficiendam electorum gloriam perducuntur, ut ad majora tunc reatus sui supplicia, repulsi videant, quod perdididerunt: ut impleatur quod dicitur Sap. 5. *Videntes turbantur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis.* Illud præterire non possum, cum in damnatis passionēs, & vitia summum sint habitura imperium, in illis exercitura gravem tyrannidem: quis in eo casu explicet eorum iram, rabiem, & furorem; quis invidiam, & livorem; quis extremam desperationem. Nam quomodò tantum contemptam eorum ferat superbia? quomodò aliorum honorem eorum invidia? quare varijs animi motibus agitabuntur, & varijs affectibus*

disrumpentur ac discindentur.

Cæterum cum separationes de quibus hætenus egimus, sint quædam dispositiones ad ultiores, & longè majores: licet istæ ultiores ad ultimas iudicij actiones pertineant, ut tamen semel de omnibus dicamus de his quoque postremis, paucis tractabimus.

4. Igitur consistet in diversâ tractatione reproborum & prædestinatorum, quæ valde dissimilis erit: & continetur verbis sequentibus, Matth. 25. *Tunc dicit rex his, qui à dextris eius erunt; Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi; Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.* Tunc dicit & his, qui à sinistris erunt: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius: Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* In quibus verbis continetur vel us aclus iudicij, hoc est publica discretio bonorum & malorum, & diversa amborum tractatio.

Agnosco igitur in verbis illis, magis expressam formalemque discretionem, velim dicere, magis manifestam & publicam separationem, quæ futura est proborum & iniquorum; ac tractationem maximè dissimilem, quæ adhibenda est erga utrosque.

Primò enim, quod hætenus clausum, abditumque & incognitum fuerat, aperietur & manifestabitur universis, hoc est, magna dissimilitudo electorum & reproborum: Certè in vitâ, occulto solum Dei iudicio discluduntur boni à malis: sed quia occultum est illud iudiciû, sæpè homines decipiuntur:

quia verò Dei iudicium tunc erit manifestum, propterea, quod erat occultum, revelabitur: & ut ait Apostolus 1. Cor. 4. *Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.* Nunc iudicare prohibemur, quia nemo de occultis benè iudicat, sed cum ea quæ erant occulta manifestabuntur, non modò non erit temeritatis iudicare, sed erit iustitiæ: Itaque non modò ipse Deus iudicabit, sed omnes etiam creaturæ rationales iudicabunt, quia iudicium Dei iudicantis manifestum in animis singulorum imprimetur, quare fieri non potuerit, ut non sit æquissimum: Tum quia nemo decipitur, aut errat in ijs quæ sunt evidentiæ: Tum quia ipsūmet Dei iudicium erit in ipsis hominū mentibus insculptum quasi in columnis animatis, & parentibus. Tunc itaque iniqua hominum iudicia, & tam multis modis corrupta corrigentur, & ab unoquoque hominum iudicaberis. Cogita quot iudices sis habiturus, & quot sententijs, atque suffragiis sis cōdemnandus: *Viri enim Ninivite surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam.* Inter cæteras ignominias quas Christus pati voluit, hæc fortasse omnium maxima fuit, ut alias animadvertimus, cum à Pilato Præsidi, cum Barabba homine sceleratissimo compositus est, & omnium adstantium suffragio ei postpositus fuit: Luc. cap. 23. *Exclamavit autem simul universa turba, dicens. Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam:* Vere de Christo ut etiam notavimus, dixit Isaias secundum LXX. cap. 53. *In humilitate sublatum est iudicium eius.* Sed

quam contemnendum fuit illud iudicium: at quod tu cum innumeris hominibus, quorum tu vitam contempseras, collatus, omnium vero iudicio, & quod majus est, incorrupto Dei iudicio postponaris, quàm illud durum, quàm acerbum, quàm ignominiosum! Certè si gloria ex S. Ambrosio, clara est cum laude notitia: è contrario summum dedecus est, clara cum vituperio notitia. Quemadmodum igitur ex Apostolo 2. Cor. 10. *Quem Deus commendat, ille probatus est:* ita ille planè reiectus est quem Deus condemnat. Ob eam rationem omnes Sancti, humana iudicia tanto perire neglexerunt, & divinum timerunt, quia huius vitæ iudicia falsa sunt, temeraria, & nullius momenti: Iudicium autem alterius vitæ, certum est, cōstans, indubitatum, & rei totius, & omnis vitæ decretorium: Itaque Apostolus 1. Cor. 4. *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est.* Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo. Eodem sensu dixit Jerem. cap. 17. *Ego non sum turbatus te Pastorem sequens, & diem hominis non desideravi, tu scis:* Et enim ut ait idem Apost. 1. Cor. cap. 3. *Uniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur:* Atque hæc erit prima sententiæ latæ divisio, quæ in eo consistit, ut sit omnimoda nonnullorum approbatio, & omnimoda aliorum reprobatio. Quantum illud est, quod respectu

respectu omnium, honorem perdes, & æstimaberis homo nihili, & rejiciendus: *argumentum reprobum vocate eos, quia projecit illos Dominus.* Nempe cum execratione, hoc enim significat illa vox, *discedite à me*: sicut alia significat approbationē. *Venite benedicti Patris mei.*

Secundò, in illa ultimæ sententiæ separatione includitur diversa reproborum, & electorum tractatio: cum illis dicitur *Discedite à me maledicti*: istis verò. *Venite Benedicti.* Veniat in mentem eius rei, quæ scripta est Deuteron. 27. & Josuë 8. Cum iussit Dominus mediam partem populi Israël stare in Monte Garizim, atque inde populo benedicere: alteram autem eiusdem populi mediam partem stare super Montem Hebal, atque inde maledictiones duodecim, in legis prævaricatores jacere ad terrorem: Verum quid est ab homine profecta aut benedictio, aut maledictio si cum Dei benedictione, aut maledictione conferatur? illa enim in efficax est, hæc autem efficax, quæ id operatur quod significat. Cæterum quantum illud te torquet, cum videbis Deum tot hominibus benedicere, & tui nullam rationem habere, sed te præterire: Item quàm illud grave, ac durum, quãdo te à Deo maledicti audies. *Isaiæ 3. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum Dominus, & stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet, cum senibus populi sui & Principibus eius.* Et quasi hæc omnia parva sint.

Quinta, & molestissima separatio, ultimumque divortium electorum superborumque, spectat terminum ultimum ac finem utrorumque, & postre-

munum statum, qui utrosque æternum sejunget. Continetur autem eiusmodi separatio illis Matthæi verbis cap. 25. *Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.* Quale fuit spectaculum cum Ægyptij in mari rubro clusi ab Israëlitis; illi aquis suffocati sunt, & submersi; isti vero liberati, immunes per mare transierunt: ac de Ægyptijs quidē dixit Moyses, alloquens Israëlitas Exodi 14. *Stare, & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Ægyptios enim quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum.* Quale iterum spectaculum fuit cum Abiron & Corè perierunt, & ab ijs reliqui separati sunt. Numer. 16. *Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, &c. ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum: & aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis, & universâ substantiâ eorum. Descenderuntque vivi in infernum, operati humo, & perierunt de medio multitudinis.* Quale item spectaculum fuit cum Pentapolis incendio perit, cum omnibus habitatoribus suis, unusque Loth cum duabus filiabus suis salvatus est in Segor. Sed quale & quãtum erit spectaculum in illa prodigiosa separatione, & divisione omnium hominum qui sæculis omnibus extiterunt, in duas illas tam dissimiles partes, & portiones, cum separabitur filius à patre: uxor à marito: mater à filia: frater à fratre: amicus ab amico: servus à domino, homo ab homine, idque, separatione factâ in status adeo dissimiles: Quis id cogitare potest, nec toto corde contremiscere: ut in unâ parte, quidem sint adeo beati: in alia alij adeo miseri: Lazarus in convivio: Epulo

Epulo dives in tantâ egestate, ut cum tantum aquæ guttam postulet, guttam aquæ non obtineat: Lazarus in sinu Abrahæ: Epulo in flammis: Ille gaudeat, hic ardeat: ille exultet, hic clamet, & præ dolore clamet: Ille consolatione affluat, hic crucietur: & tamen uterque sit eiusdem parentis filius uterque propinquus?

Atque ut scias separationem illam non futuram ad tempus, neque secundam, dum aliquid tantum, sed quoad omnia, *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Molesta quidem fuit locorum divisio: molestior ordinum separatio, molestissima conditionum, sed æternitatis divisio æstimationem non habet: nam sicut æternitas satis cogitari, & comprehendere non potest, ita nec capi potest, quidquid est in æternitate. Certè si per se aliquid esset exiguum, jam magnum esset, si in æternitate fieret: quantum igitur erit, quod & per se magnum est, in æternitate existit? magnum pondere; majus etiam diuturnitate; sed longè maximum est æternitate. Porro hæc separatio origo erit multarum aliarum separationum, quæ omnes molestissimæ erunt. Nam quid dicam, quot inde odia sint oritura inter eos quos æternum supplicium, & vita æterna separabit. Etenim cum innumera fuerint huius vitæ mortalis vincula, sanguinis, affinitatis, conjugij, amicitie, studiorum, similitudinis, beneficiorum, dominationis, subjectionis, aliarumque rerum plurimarum; hæc omnia mors primò diremit; sed si mors ea integra reliquisset; irrevocabilis ultimæ sententiæ gladius ea omni-

nò abscinderet: Una Dei charitas Beatos occupabit: unum Dei odium, damnatos: Tunc illud accidet, quod agnoscit, & exaggerat B. Augustinus lib. 20. de Civit. Dei cap. 27. & sumpsit ex cap. 3. Malachiæ, ubi Deus loquitur de die Judicij, atque subdit. Et eligam eos, sicut eligit homo filium suum, qui servit ei, & convertar, & videbitis quid sit inter justum, & impium: & inter servientem Deo, & eum qui non servit ei: Quia ecce dies venit ardens sicut clibanus, & comburet eos, & erunt omnes alienigenæ, & universi qui faciunt iniquitatem, stipula: & succendet eos dies veniens, dicit Dominus omnipotens: & non relinquetur in eis radix, neque ramus: & orietur vobis qui timetis nomen meum Sol justitiæ, & sanitas in pennis eius, & egrediemini, & salietis sicut vituli de vinculis relaxati, & conculcabit iniquos, & erunt cinis sub pedibus vestris, dicit Dominus omnipotens: post quæ verba Prophetæ, ait S. Augustinus. Hæc distantia præmiorum, atque pœnarum, justos dirimens ab injustis, quæ sub isto sole, in huius vitæ vanitate non cernitur: quando sub illo sole justitiæ, in illius vitæ manifestatione clarebit, tunc profecto erit iudicium quale nunquam fuit.

Ex hæcenus dictis quædam deducamus, quæ nobis erunt loco conclusionis.

1. Sit itaque, ut nihili facias huius vitæ discrimina, quæ tam vana sunt, & tam brevia, & tam parùm conducunt: Sed magni æstima quæ sunt alterius vitæ, quæ tanti sunt momenti, quæ æterna sunt, quæ vera sunt. Hic habes cõtra elationem magnum remedium, & contra aliorum contemptum.

Hinc

Hinc grande pauperibus solatium exoritur : Hinc omnibus certum documentum , ne externa magni faciamus : sed ut ait Christus Matth. 13. *Sinite utraque crescere usque ad messem :* & ut ait S. Paulus 1. Cor. 4. *Nolite ante tempus judicare , quoadusque veniat Dominus , qui illuminabit abscondita tenebrarum , & manifestabit consilia cordium & tunc laus erit unicuique à Deo :* Sæpè cogita ad quam manum pertineas , an ad dexteram , an ad sinistram : utramque amplectere in Crucifixo , misericordiam , & justitiam : sed time sinistram in Iudicio , time maledictionem , time damnationem. In alijs rebus aut remedium habere potes , aut solatium , in damnatione quod remedium ? æterna est : quod solatium ? umma miseria est.

2. Ut hinc de amicitiarum nostrarum qualitate judices , cùm unam amicitiam sequatur æternum divortium ; alteram autem conjunctio , & societas æterna. Sic ama , ut amare semper possis. Equidem si in hac vitâ charorum amissio , & separatio nos plerumque ita afficit , ac tangit ; licet illud sciamus nos non illos amittere , sed præmittere : quàm erit illud acerbum

in die iudicij , cùm erit æterna duorum separatio ; & cùm pro amore succedet odium , & aversio pro dilectione ? Non jam erit uti dixit Sapiens Eccles. 3. *Tempus amplexandi , & tempus longè fieri ab amplexibus :* Item non erit *tempus dilectionis , & tempus odij :* nec *tempus belli , & tempus pacis :* sed cùm antea fuerit *tempus amplexandi , tempus dilectionis , & tempus pacis :* tunc erit , non jam *tempus , sed separationis , & odij , & belli æternitas :* Quæ enim tempus habent (habent autem quæ ad vitam presentem pertinent) suis spatijs transeunt universa sub cælo. Sed quæ habent æternitatem (habent autem omnia quæ ad alteram vitam spectant.) nunquam transeunt , sed manent , sed stant , & nunquam finiuntur : Hoc tantum cura , id unum time , hoc solum magni facias : ac scito te in eo statu breve post tempus futurum : nam illo tempore modico , quod tibi ad mortem usque superest , à te distat æternitas : illa in manu tuâ est , & in tuâ potestate ; scilicet ut illam habeas vel infelicem , atque miseram , vel beatam , & bonis omnibus cumulata : quam præstet nobis Dominus noster Jesus Christus. Amen.

FERIA SECUNDA, VEL TERTIA

DOMINICÆ PRIMÆ QUADRAGESIMA

CONCIO SEXTA.

DE JUDICIO FINALI.

De secundâ actione Judicis, scilicet Interrogatione,
& Discussionē.

*Cum venerit Filius hominis in Majestate suâ, & omnes Angeli
eius cum eo, tunc sedebit super sedem Majestatis sue.*

Matth. 25.

LICET dixerimus futuram in supremo Iudice summam in peccatores indignationem, iracundiam, & furorem, non tamen exercebit suum Iudicium, nisi per justitiam, secundum illud Sap. 5. *Sumet sentum in expugnabile æquitatem*: Quæ enim de eius iracundiâ dicta sunt, non significant in tam æquo Iudice futuram perturbationem, sed effectus prodigiosos, & maxime formidabiles, quales à furentibus & summè iracundis dum omnia disperdunt, prodire solent: unde de illo scriptum est Sapient. 12. *Tu autem dominator Virtutis*: Non enim cum impetu effundit suam potentiam, nec agit pro iracundiâ suâ, laxans illi habenas, quid enim faceret creatura, sed mode-

ratur suam virtutem, & potestatem: cætera autem faciunt tantum ad terrorem cū tranquillitate judicis, ep epyneas, cū equitate, & cum magnâ reverentiâ. Id est, paritate, disponis nos: Nam non eget impetu, & violentia ut puniat: *subest enim tibi, cum volueris posse*: unde dicitur quod sedeat in sede & throno, *Tunc sedebit super sedem Majestatis sue*: ne putares Iudicium factum fuisse per tumultum, & confusionem: Itaque procedet modo judiciali, & priusquam condemnet aut puniat, interrogabit, defensionem audiet, nec nisi convictum condemnabit, secundum illud Jerem. 2. *Judicio contendam vobiscum, & cum filiis vestris disceptabo*: de quâ re nobis hodie agendum est, si prius opem divinam expedierimus precibus de Virginis. *Ave Maria.*

Quan-

QUANDOQUIDEM Sapiens in Ecclesiaste ad exhibendam nobis verè rerum humanarum vanitatem, studet commemorare nobis præcipuos mundi errores, non debuit neque potuit tacitus præterire quod sæpius in iustitiâ humanâ evenit. Unde capit ansam ita loquendi cap. 3. *Vidi sub Sole in loco Judicij, impietatem: & in loco Justitiæ, iniquitatem.* Ecce prodigiosum confusionis genus, in terrâ videre nequitiam in throno tribunalique Judicij sedere: Chaldæus vertit domum Iudicij, in Iudicij sede ac domicilio, alij in loco ubi iustitiâ debet unicuique jus reddere, ibi triumphare iniustitiam de innocentum oppressione, ac de rei sceleratique lucro: peccati illius enormitas eò major est, quòd injuria oritur ex manu juris, iniustitiæque proficiscitur è justitiæ throno, unde contrarium expectabatur: Eccli. 20. *Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam: sic qui facit per vim judicium iniquum:* Cum enim quondam Virgines traderentur Eunuchis asservandæ, ne à quoquam contingerentur, ingens profectò fuit illorum scelus, contra hominum naturæque fidem, si quas custodire deberent intactas, easdem uitarent: Ita sanè justitia Virgo integerrima, tradita Iudici servanda, & custodienda, si ab ipso Iudice per summam impietatem, & intemperantiam, contra hominum, & justitiæ fidem constupretur, facinus turpissimum exiit. Sed quoniam, ut ait idem Sapiens, omnia vicissitudinem & contrarium suum habent; ea justitiæ depravatio tempus respicit quò à suprema Iustitiâ corrigatur. Unde fit ut Sapiens sermonem

suum continuans adijciat verba quæ sequuntur: *Et dixi in corde meo, justum & impium, judicabit Deus:* Id est, quid moramur justitias hominum, quoniam Deus omnes judicabit quicumque sint: duo ponit extrema, ut omnes intelligas: uti dicitur, à puero usque ad senem; à magno usque ad minimum, à viro usque ad mulierem: Ita ratione morum, justum, & impium judicabit Deus, quæ verba sic exponit in suâ paraphrasi S. Hieronymus. Postea cum corde meo colloquens intellexi non per partes Deum, & per singulos judicare, sed in futurum tempus reservare judicium, ut omnes pariter judicentur: Pergit Sapiens, *Et tempus omnium rei tunc erit:* Hoc est, & sua tunc erit unicuique rei vicissitudo: seu in illud tempus omnia reservantur: vel eo tempore justa erit rerum omnium retributio: Quare Deo propriè convenit munus judicandi: Quia verò *Pater non judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio:* hinc fit, ut cum dicitur Christus in suo secundo adventu, sedere super sedem Majestatis suæ, hæc sedes sit sedes Iudicij, seu domus justitiæ, seu thronus ille eburneus, qui etiam vocatur turris eburnea ob invictam, & insuperabilem æquitatem, secundum quod dicitur in Apocal. cap. 10. *Et vidi thronum magnum, & candidum, & sedentem super eum.*

Porro huius judiciariæ potestatis omne exercitium ad duas potissimum actiones reducitur: ad processum Iudiciale, seu reorum discussionem, hoc est, interrogationem, & convictionem: 2. ad sententiæ pronunciationem, eiusque executionem, quæ est totius

Judicij finis, & consummatio: de primâ hodie dicturi sumus, alterâ die de secundâ, nempe de sententiâ.

Quoad I. igitur attinet: Cum ante Chrilli tribunal steterint omnes gentes, secundum illud: *Et congregabuntur ante eum omnes gentes: publice proponentur omnium facta, dicta & cogitata, quæ vel præmio vel pœnâ aliquâ digna fuerint, ita ut omnes, & singuli de se, & de quovis alio intelligere possint, quid boni vel mali tot sæculis ab initio mundi, usque ad diem Judicij præstitum fuerit: Id passim tradunt Scripturæ. Danielis 7. *Judicium sedit, & libri aperti sunt: & Apocal. 20. *Vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni; & libri aperti sunt, &c. Et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum: Hæc autem librorum apertio seu manifestatio vocatur discussio & examen Judicis, quia in omnibus illam pariet notitiam, quæ per examen, & multas interrogationes obtineri solet, immò etiam multò majorem: Id autem Deus efficit illuminando mentem cuiusque, tum circa propria facta, tum circa aliena, uti docet S. August. 20. de Civit. Dei cap. 14. ut accuset (ait) vel excuset scientia conscientiam, in quo puncta quæ subijcio, Judicium maxime reformidandum exhibent.***

I. Quod Deus nullius peccati obliviscatur, Osce 13. *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius: dolores parturientis venient ei, ipse filius non sapiens: Comparat peccata nostra cum syngraphâ quam creditores nostri studiose custodiunt, & in sacculo clarè compressam tuentur, crebroque evenit ut illâ*

obligatus adaugens debita, evadat tandem impar solvendo, incidatque extremas in angustias & formidines: dū, quâ imprudentiâ est, mutuatur assidue, nec de solutione cogitat. Deuter. 32. *Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, quapropter Dei justitia culpis nostris ditatur, usque eò ut quasi thesaurus fiat. Ita loquitur Apostol. Rom. 2. *Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti Judicij Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius. Et Job. 4. *Signasti quasi in sacculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti: O Deus! ô quam tunc cognoscemus magno nostro damno, quanti valeant tot culpæ quas nihili pendimus, tot ineptæ cogitationes, tot sermores leviuseculi, tot lascivi aspectus, tanta licentia minus honesta, tanta in Dei cultu negligentia, tot ordinarij defectus, tot peccata quotidiana, & ferè continua. Ac sicut corpora nostra pravis humoribus se complementia, progressu temporis & annorum decurlu tantam illorum copiam colligunt, ut ea tandem mori, uecessè sit: ita diu vivendo, sic offensarum nostrarum numerum augemus, ut demum obruamur onere culparum. Quamvis peccata nostra non id enormitatis haberent quæ ipsis inest, solus eorum numerus nos perterrefaceret, cum in vitâ tot occasiones sese offerant. Quot enim verba profers uno die, quot unâ hebdomadâ, quot mense uno? magno isto ex numero quot sunt otiosa, inconsiderata, præcipitata, dissoluta, contra charitatem, contra sinceritatem, contra puritatem,***

tem, contra innocentiam, contra cæteras virtutes? Proh Deus! quis numerus in tota hominis vitâ, maximèque si longa est, atque mundi negotijs districta. Super his omnibus cogita Deum illa univèrsa collegisse, dinumerasse, relata in codicillos tenere. *Signasti quasi in sacco delicta mea, & gressus meos dinumerasti.* Spirituales viri recognoscendo res à se gestas aliquot annis ad corrigenda quæ in vitæ cursu irrepunt errata, videre non possunt eorum ingentem numerum, quin percellantur animi formidine, confusique hæreant: Quid igitur futurum est, quando Deus nullâ remissâ præsidebit illi examini, hocque totum colliget? Culpâ quælibet separatim spectata potest negotium faceſcere; sed quùm univèrsa nostra crimina, unam tantam aciem efficiunt, simulque collecta sese in capita nostra infundēt, quæ animi angustia, qui timor, quæ desperatio? nunquid, ut ait Job. 21. *Lucerna impiorum extinguetur & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui?*

2. Quod præter notitiam & recordationem quam habet peccatorum nostrorum, perquisitionem nobiscum acturus est, ita severam atque exactam, ut ea sola ratio futura sit intolerabilis: quare scriptura illam diversis modis exprimit.

1. Nominat manifestationem & patefactionem, æquè plenam dilucidamque ac sol in meridie luceſcit. 2. Cor. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*: illa autem manifestatio fiet à Sole justitiæ, qui tenebras nostras illuminabit, & diem cognitionis efficiet, quia ipse illuminabit abscondita tenebra-

*rum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo: vide quid occultum esse poterit si absconditæ tenebræ & cordium consilia revelabuntur: Cogita qualia erunt corpora Beatorum diaphana, in quibus tota humani corporis structura apparebit: ita conscientia fiet diaphana, & ab illo Sole illuminabitur. Certum autem est nullam esse culpam quæ sui vestigium in nobis nõ relinquat: illud Theologi maculam peccati appellant: Tertull. lib. 4. in Marcionem cap. 9. stigmata delictorum. S. Basilius *tipus ton martymenon*, formas eorum, quæ nequiter sunt admittæ: Ambrosius in Apologia David: Sunt profecto altè impressa quædam conscientia nostræ ulcera delictorum, & quædam mentium nostrarum, animorumque vibices, quæ animorum nostrorum obducuntur ulceribus. Habet ergo culpa characteres suos, & apices, quibus proditur; & ita fieri non potest ut in tanto lumine aliqua lateat macula. Heulquam deformes apparebunt multorum animi, quam fœdi, quam ulcerosi! quam sibi ipsi anima displicebit, cum se adeo turpem, & fœdam videbit! Thren. 3. *Ego vir videns paupertatem meam in virgâ indignationis eius.**

2. Vocatur dissectio anatomica, & ita exprimitur ab Apostolo Paulo qui loquens de verbo Dei Heb. 4. ita loquitur, *Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque ac medullarum. & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius.*

eius ad quem nobis sermo: Hæc metaphora petitur a sacrificijs, in quibus fiebat dissecio subtilis partium animalis: & sermo est de ludicio, in quo Filius Dei, uti est in Apocalypsi gladium habet in ore suo, utraq; parte acutum, ut oris sui interrogationibus omnem peccatoris statum manifestet, & quæ sunt occultissima demonstret. Sicut igitur dissectores in lucem proferunt omnes corporis partes, & nos in stuporem trahunt, illâ tot partium minutarum, & occultifimarum distinctione: Ita ille sermo Dei vivus & efficax, cum omnes actiones, & cogitationes, cordis affectiones, & secretas intentiones in lucem proferet, in unâ actione, ut in adulterio, tot species peccatorum distinguens. Quis tuus erit sensus dum fiet tui crebri dissectio, & omnes cogitationes tuæ manifestabuntur; dum cordis tui fiet, & omnes affectiones tuæ ostendentur: dum jecoris; & omnia tua desideria & intentiones tuæ revelabuntur: dum renum; & omnes tuæ turpitudines, & obscæni motus manifestabuntur.

3. Vocatur iudicialis coactio, secundum illud Psal. 7. *Scrutans corda, & renes Deus:* in Cræco est *etazon*, scrutans exactissime, & diligentissime inquirens, quod exponens S. Basil. ait dici proprie, cum à ludicibus vi tormentorum veritas à reis exquiritur, ut omnia dilucide, & aperte proferantur: Hæc porro severitate Deum usurum esse ait, ac inquirentem in corda, & renes, idest in abditas cogitationes, in appetitiones, & in omnes vitæ libidinis motus, & in omnes vitæ actiones: Cogita quid sic inquirenti Deo, non poterit esse apertum, cum animus volens & nolens

fateri omnia cogetur.

4. Sophonias Propheta cap. I. Nobis Deum exhibet scrutantem in lucernis, *scrutabor Ierusalem in lucernis*, quam diligentiam Salomon appellat Sap. 3. *episkopin*. Inspectionem, seu visitationem: Nam ubi habemus. *Et in tempore erit respectus illorum:* scilicet iustorum legitur in Cræco, in tempore inspectionis ipsorum *episkopis auton*. pergit *Fulgebunt*: Id est adhibitâ lucernâ, quæ universum mundum illuminabit, nihil in illis apparebit, quod illos reddat infames, ac pudore afficiat; nihil quod potius non exhibeat gloriosos ac omnino fulgentes. At in impijs fœda omnia apparent obscæna, & detestabilia quæ omnibus horrorem; ipsis verò confusionem pariant, & contemptum.

5. Vocatur librorum apertio uti diximus ex Daniel. 7. *judicium sedit, & libri aperti sunt.* & Apocal. 20. *Libri aperti sunt, & judicati sunt mortui ex ijs, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum:* Cogitate nihil agere quod non scribas in conscientia quæ quoniam æterna est, indelebilem continet Scripturam: uti enim diximus ex Ambrosio in Apologia David, habet culpa characteres suos, & apices quibus proditur. Et quoniam ipse scriba es, & solus in tuâ conscientia scribere potes, ideo non poteris inficiari: mirum autem est quam mole uniusquisque paginarum impleat in vitâ suâ.

Tertium quod in illâ inquisitione erit intolerabile est, quod omnia etiam vetera suscitabit, quorum nullam amplius rationem habebamus, eorum memoriâ quasi deletâ, erga quæ nullo tenebamur conscientia morfu, & quæ credebamus à tempore extincta penitus

tus fuisse. Nunquam lego sine horrore
 quod Deus præcepit. Saüli quoad A-
 malecitas, quos iussit omnes ab eo in-
 terfici gladioque confodi, nulli parcen-
 do neque ætati, nec sexui, neque con-
 ditioni, nequidem animalibus rebusq;
 etiam sensu carentibus, ob peccatum
 unum quadragesimo antè anno
 commissum. Verba Scripturæ aliquid
 ponderis habent. 1. Reg. cap. 15. *Recen-
 sui quæcumque fecit Amalec Israël, quomodo
 resistit ei in viâ, cum ascenderet de Ægypto.
 Nunc ergo vade, & percutite Amalec, & demo-
 lire universa eius. Non parcas ei, & non con-
 cupiscas ex rebus ipsius aliquid: Sed interfice à
 viro usque ad mulierem, & parvulum atque
 lactentem, bovem & ovem, camelum & asinum*
 Eheu! miser peccator quid dicurus es,
 cum perquisitionem illam videbis, ita
 curiosam, Deusque peccato omnia tua
 præteritâ è tenebris in lucem proferet:
 odium istud sic inveteratum; pecca-
 tum istud tuâ in adolescentiâ patratû,
 ac penè in infantiâ; peccatum hoc sic
 tibi usitatum & familiare, & quod adeò
 parvi facis; restitutionem hanc quam
 ita cautè dissimulasti, tandiuque pro-
 rogasti, cuius vitandæ tot prætextus
 cepisti, ut ab eius debito te eximeres;
 testamentum hoc suppressum; chartu-
 lam hanc abditam subductamque; testi-
 monium hoc probatum contra verita-
 tem; famam hanc iniquè læsam; existi-
 mationem hanc à te everfam contra
 jus omne, ac veritatem, cui tamen nihil
 adhibuisti remedij & compensationis;
 scandalum istud datum, neque unquam
 ablatum; milleq; alia peccata quorum
 conscientia nihil moveris.

4. Quod minima etiâ inquiret. Exem-
 plum in Davide, Moyse, Saüle, Iosia,

Ezechia, & alijs multis. *Scrutabor Ieru-
 salem in lucernis, unde S. Bernardus serm.
 31. in Cant. Quid in Babylone tutum,
 si in Ierusalem manet scrutinium: Sæ
 justus vix salvabitur, ait Petr. 14. impius &
 peccator ubi parebunt? Quid facient ta-
 bulæ, quando trement columnæ? Itaq;
 S. Chrys. lib. de Compunct. cap. 4. ait
 Davidem semper habuisse in animo
 iniustam Iudicij memoriam; & in omni
 actione, in delitijs, in honoribus, id
 semper animo versasse, ut indicant
 eius Psalmi: Sciebat enim ait S. Chry-
 sost. non solum homicidij, & contume-
 liæ, & aliorum criminum, quibus Dei
 numen violatur, reddendam esse ratio-
 nem: sed etiam *gelotos ke aharn logu ke
 estrapelias, ke oti microteron*. Risus, & in-
 tempestivi sermonis, & levis scurrili-
 tatis, & rerum minimarum: ut scias
 nihil tibi leve videri debere, cum om-
 nium ratio debeat reddi: & qui in car-
 cere detinebitur non sic inde exitu-
 rum, donec reddat rationem usque ad
 novissimum quadraentem.*

5. Quod non tantum actiones ex-
 ternas examinabit, sed etiam internas
 cogitationes, & volitiones, atque ap-
 petitiones, & desideria ut apertè indi-
 cat Apostolus, *Quia ipse illuminabit abs-
 condita tenebrarum, & manifestabit consilia
 cordium*, unde subdit. *Et tunc laus erit
 unicuique, à Deo*, adde & vituperium:
 Itaque patebunt omnes rectæ & pra-
 væ cogitationes, omnia desideria, om-
 nes intentiones, ex quibus opera ex-
 terna prodierunt: Neque tantum istor-
 rum substantiam, & entitatem sed
 circumstantias omnes aperiet, ex-
 aminabit, ac propalabit: Ita eni-
 im loquitur S. Basil. lib. de verâ
 Virgini.

Virgin. Non confusè, aut summam, aut indigestè peccata nostra cernentur, sed singula per partes, ut se habent, velut in picturâ noscentur: Exempli causa quomodo ad patrandum quisque adulterium è lecto surrexerit, quibus passibus incedens usus sit, quo motu corporis, lentiore, aut contentiore: quem habitum dum progredieretur assumpsit, & quâ parte domus irrumpēs, uxorem alienam violarit; quo item ordine huic mulier ad nefarium opus se substravit: Hæc, inquam, omnia velut in tabula per partes diligentè expressa cernentur: nec opus tantum externum, sed & internæ cogitationes. Ubi fiducia tua? miser peccator, ubi arcanū tuum? quid profunt tenebræ tuæ? quò evadunt artificia tua? quo afficeris pudore, cum vias tuas repetet Deus, tua persequetur vestigia, & detestabilem nequitia tuæ telam filatim retexet? Clanculum & noctis patrocínio eam orsus fueras, inscientibusque mortalibus: Sed magnus ille Deus, qui consilia tua intelligit, qui scit proposita scopūque mentis tuæ, cui aperta est improbitas tua, frontem tibi perfundet pudore ignavia tuæ, perfidia tuæ, inventorumque diabolicorum.

6. Non tantum de commissis, sed etiam de omisissis interrogabit. Cum enim duplicis generis data sint præcepta, positiva & negativa, & contra illa peccetur omissione, contra ista, commissione, de omisissis etiam reddenda erit ratio. Certè ad hunc scopulum omnes ferè adhærescunt, qui nihil omissiones æstimant: Et tamen quid ille servus fecerat, qui talentum Domini infoderat, cum tam severè punitus est? Matth. 25.

Et inutilem servum eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium: Quid ficus inventa sine fructu? cui dictum est, Matt. 21. Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum: & arsa est continuo ficulnea. Quam sæpe contingit, nihil ab aliquo commissum quod icelus sit, qui tamen ob solas omissiones damnabitur: & hoc præsertim in potentioribus continget, cui enim plus est datum ab eo plura exigentur, & quidem meritò, nam non tantum præcepta sunt negativa, sed etiam positiva, & hæc maximam vitæ nostræ partem continent, & plus à servo exigitur quod faciat, quàm quid non agat, præsertim cum præmiun potius spectet id quod egeris, quàm quid non egeris: neque enim merces servo debetur quod nõ furatus fuerit, quod non percusserit conservum, sed quod hero suo ministraverit, & impenderit obsequia.

7. Quod non tantum de proprijs, sed etiam de alienis rationem inquireat. Atque hoc illos potissimum spectat, qui vel aliorum curam habent, vel qui alijs præsumunt, tamen in univèrsum dicitur quod *unicuique Deus mandavit de proximo suo; & ut notat S. Chrysost. hæc vox, Nunquid ego sum custos fratris mei?* innumera mala intulit in mundum. Sed præsertim de dato scandalo. Hæc autem peccata licet minus esse nostra videantur, præsertim cum in alio etiam vindicentur, nihilominus etiam de illis ratio, & pœna ab Authoribus exigitur: Ita in Osee Propheta punitur domus Jehu propter inductum Israël in Idololatriam, secundum illud, *Adhuc modicum, & visitabo sanguinè*

Jezabel super domum Jehu: Agedum licentioris vitæ homo, scandali artifex, peccator; Tūque insolens & dissoluta mulier; quid dicetis Deo cū rationem vos reddere jubebit, tot animarum exemplo vestro perditarum? Fœmina hæc damnata ob commaculatum conjugis sui thorum; puella hæc seducta & dedecore operta; juvenis, hic vitæ solutioris, delinitus illecebris tuis, tuâque causâ cruciatus inferorum flammis, vindictam adversus te inelamat. Quid agunt tabulæ eæ lascivæ in ædibus tuis? Quid clamitant turpes isti apud te, & ab te sparsi in vulgus libelli? Quid de alijs quibusque prout tibi lubuerit maledicendi facilitas, quid projecta ad quidlibet loquendum, statuendum, faciendumque licentia, in te à vindice Deo expostulant? Vide quid profeceris sermonibus impijs, turpibus, jocatorijs, mendacibus, perjurijs, alijsque istiusmodi tum operibus, tum verbis? Mito cætera, quorum tibi conscius ipse es, falsam in circulis doctrinam, propositiones erroneas in materiâ fidei, in religione, in moribus: fraudes in commercio, in fallacibus chirographis, & alia eius alteriusve generis peccata: Daniel. 13. *Sic faciebātis filiabus Israël, & illa timentes loquebantur vobis, sed filia Juda non sustinuit iniquitatem vestram:* Multa addi possunt contra Magistratus, & Principes qui multa perperam agi sinunt, aut permittunt, aut dissimulant: contra Parentes qui id faciunt in liberis: Vide exemplum Heli: Item contra dominos qui non curant de domesticis, aut de subditis, &c. Ezechiel. 33. *Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël: audiēs ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex*

me: Si me dicēte ad impium: Impie, morte morieris, nō fueris locutus, ut se custodiat impius à viâ suâ, ipse impius in iniquitate suâ morietur, sanguinem autem eius de manu tuâ requiram.

8. Quod non tantum peccata, sed etiam justitias judicet, secundum illud Psal. 74. *Ego justitias judicabo.* Et Psal. 9. *Sedisti super thronum qui judicas justitiam, nō tantum quia Deus justa judicat, hoc est justè, sed etiam quia nostras justitias discutit & examinat quoniam singula ponderat, gravitatem, malitiam, durationem, numerum; At non, ad mendax hominum, sed ad justum Dei pondus. Immanes pecuniæ summas furaris, & levissimam tantum restituis. Largiris eleemosynas ex latrociniiis tuis, Isa. 66. Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum, &c. Qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat, &c. Opera tua omnia vanitate perdis, putas te Deo satisfacere, faciens preces tuas, crebrò ad sacra communionem accedens, frequentansque Sacramenta. Interea verò plenus es simultatibus, inimicitijs, injustitiâ, Injurijs, contumelijs, contemptibus, vindictis. Quid notabile unquam pro Deo fecisti? quid, inquam, aggressus es pro ipsius gloria? tua te ducit passio, pertinacia tua, propria tua voluntas. Isaïæ 65. *Hæc omnia elegerunt in vijs suis, & in abominationibus suis anima eorum delectata est, & cap. 58. Me etenim de die in diem querunt, & scire vias meas volunt, quasi gens, quæ justitiam fecerit, & judicium Dei sui non dereliquerit: rogant me judicia justitiæ: appropinquare Deo volunt. Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunijs vestri invenitur voluntas vestra, &c. Nonne tale est jejunium quod ele-**

gi, &c. Quam multi se deceptos videbunt; quam multis nihil proderunt orationes, nihil jejunia, nihil austeritates, nihil eleemolynæ: Ita eas actiones inquinat, aut prava intentio, aut vanitas, aut defectus circumstantiæ necessariæ ad virtutem, Isa. 64. *Quasi pannus menstruata, omnes justitiæ nostræ.*

9. Quod tibi nolenti non tantum peccata tua manifestabit, sed eorum etiam turpitudinem, & gravitatem: Quam multi secum dissimulant, sibi que parcunt, atque indulgent: quam pauci se norunt, & quam pauci se judicant, I. Cor. 11. *Quod si nosmetipsos dijudicavimus, non utique judicavimus: dum judicamur autem, à Domino corripimur: unusquisque suas bonas auget actiones, minuit offensas, & ferè unusquisque sui ipsius pessimus est iudex: sed tunc unusquisque cogetur seipsum vere nosse, & falsum de se iudicium emendare.*

10. Quod non tantum tibi sed omnibus manifestabit. Ambros. in Apolog. David: Væ mihi quia latere cupio, & latere non possum: quomodo enim latebo qui inscripta in pectore meo, gero meorum iudicia peccatorum: Porro in tali tui ipsius manifestatione.

Cogita 1. Quot in illâ erunt oculi: certè quotquot homines fuerunt, & Angeli: quot Beati, quot damnati: in quibus Deus tui speciem producet, unde omnia tua perinde illis obijcientur, ac si ipsi ea perpetrari vidissent, eaque haberent in recenti memoriâ: obijcientur enim cum suis circumstantiis, sicut de facto gesta fuerunt; neque solum opera externa, sed etiam internæ cogitationes tuæ, & volitiones, & ut ait Apostolus, quæ abscondisti in tenebris,

& cuncta consilia cordis tui: ita ut omnes simul omnem vitæ tuæ turpitudinem & dedecus uno penitus intuitu pervideant.

2. Quos præsertim oculos inter omnes timebis.

3. Quibus præcipuè de causis: & quæ id tibi durum. Hoc enim summum est dedecus quod esse potest, cum honorem & famam sis amisurus respectu omnium. Ad hæc non tantum Deus factorum tuorum speciem omnibus imprimet; sed unicuique justam tui cognitionem & æstimationem inuret: unde apud omnes, qualis es, justè æstimaberis, & unumquemque iudicem feres. At quam atrox tibi videbitur, ut qui innumerorum mortalium oculos sefellisti, illis omnibus appareas qualis sis? Certè quilibet in hac vita infamis, parum est infamis: quam enim pauci sciunt, non urbs tota, nec in urbe omnes, etiam quæ sunt maximè publica & vulgaria: non in unâ provinciâ: non in uno regno: quam multi homines non audiunt, quæ multi nesciunt, aut scire negligunt: quæ multi non cogitant: quam multi non curant quam multi excusant: quam multi vel charitate, vel justitiâ defendunt, aut occultant, aut tuentur: sed ut ait Sapiens, Ecclesiastis 3. *Et tempus omnis rei tunc erit*, Et ut ait Apostolus, *Tunc laus erit unicuique à Deo*: Itaque apud omnes, & in omnium cognitione honorem amittes. Iterum quam hoc atrox, & intolerabile, ut tu qui tantopere dedecus times, ita sis infamis? equidem omnis sapiens, & sensu præditus honorem non tantum pecunijs, sed etiam vitæ prætulit Proverb. 22. *Melius est nomen bonum quam divitiæ multe*: Illum pudorem ait

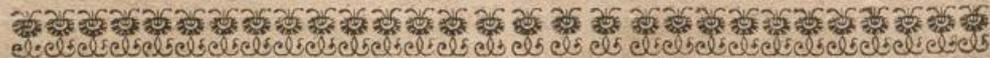
ait Basil. futurum maiorem, quam supplicium inferorum: Cogita quando pudore aliquando confitearis turpia: Sed si publice confiteri oporteret, quid faceres? Et tamen, *est confusio*, ait Scriptura Ecclesiastici 4. *adducens gloriam, & gratiam*, quomodo ferēs illam quæ parit, vel quæ sequitur dedecus? Quam melius est nunc aliquam confusionem perpeti, & illas maculas eluere, quæ si remanserint, tantum pudorem generabunt: Quid igitur fidis tuis tenebris, & hominum ignorationi? quasi verò omnia sciri aliquando non debeant, *nihil enim oportum est quod non reveletur, neque absconditum quod non sciatur*: Liceat tibi dicere, quod dux fortissimus Bellissarius dicebat legalis Cothorum, uti refert Procop. libro tertio de Bello Gotthico: veniet aliquando tempus cum nusquam capita vestra, & ne quidem inter vepres occultare poteritis, neque ullus erit evadendi locus: præsertim in illis moribus, quibus vivimus, ubi tam multa scelera committuntur, & tamen in speciem multa bona, & honesta ostenduntur: Hic tuæ sordes, hic tua futura, tua perfidia, tua impietas, tua adulteria apparebunt, & quoniam peccatum carnis supra reliqua coniunctam habet infamiam, si cætera deessent, hoc vel solo nomine fugiendum esset: quis enim oratione possit explicare quis sit futurus pudor, quæ verecundia: Quotidie nos metus infamiæ à multis deterret, cur non ab illo scædo crimine? Scio multos huius criminis gravitatem vel minuere vel excusare: hoc vel unū cogita, quidquid adulter tibi offerat vel polliceatur, te inde summam omnium infamiam manere, quam nec te-

nebræ occultare possint, nec impudentia tollere.

Sed ut priora repetam, hac rerum omnium factâ manifestatione, non opus erit aliis allegationibus, vel testibus: ipsa quippe conscientia, & lumen internum, quo quisque videbit sua scelera accusabit ipsum, & simul contra eū testabitur, & reū peraget, ita ut neq; interi⁹ neq; exterius audeat negare, secundū illud Apost. Rom. 2. *Inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die cum judicabit Deus occulta hominum*: & hæc erit prima convictio. Deinde quia sicut unicuique sua peccata patebunt, etiam toti mundo manifesta erunt, perinde ac si coram omnium oculis patrata essent; ideò sicut in ijs, quæ iudici & toti mundo notoria sunt, nullus est tergiversandi modus, ita neque hîc erit: Præsertim quoniam unusquisque clarè videbit, omnes cognoscere internam accusationem quâ propria conscientia quemque accusatura est, & condemnatura, quo modo reum convincendi, & omnem tergiversationem adimendi, nullus efficacior fingi potest; & hæc erit secunda convictio: Tertiâ efficient omnes creaturæ rationales contra peccatorem asurgentes juxta illud Jobi cap. 10. *Instauras testes tuos contra me*: Quartam res etiam inanimatæ, quia uti dicitur Habacuc 2. *Lapis de pariete clamabit, & lignum quod inter iunduræ edificiorum est, respondebit*; quanto magis reliquæ creaturæ, uti cælum, sol, astra, elementa, quibus omnibus peccator abusus est: Quid tu interim inter tot voces, tot testimonia, tot clamores, nisi quòd te reum confitearis? Jobi 9. *Verè scio quòd ita sit, & quòd*

non iustificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille, &c. Si repente interroget, quis respondebit ei? Quid superesse itaque poterit, nisi ut sententiam proferat: sed de hac re sequenti die. Hoc tu interim provide in præsentī vitā, ut sicut ait David, disponas sermones tuos in iudicio, quod rectē facies, si quod nunc licet, tu tecum instituas privatū iudiciū. Te ipsum ergo interroga, conscientiam tuam evolve, considera statum animæ tuæ, circa omnia quæ notavimus futura capita interrogationis iudicialis, circa peccata gravia, & levia, cogitationes, intentiones, omissiones, aliena peccata, tuas iustitias, acquisita merita, factam satisfactionem. Quod si nec tibi ipsi satisfacere potes, quanto minus Deo, omnia videnti, omnia severe examinanti? Jobi 9. *Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum*

*eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed Iudicem meum deprecabor. Et cum invocantē exaudierit me, non credo quod audierit vocem meam. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causā. Non concedit requiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus. Si fortitudo queritur, robustissimus es: si æquitas iudicij, nemo audeat pro me testimonium dicere: Si iustificare me volvero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero, hoc ipsū ignorabit anima mea, & tenebit me vitā meæ. Quod si hæc de se Jobus dicere potuit, quanto magis nos; & de nostris rebus, & nostro statu iudicium ferre: ut unusquisq; nihil de se præsumat, unusquisque semper timeat Proverb. 28. *Beatus homo qui semper est pavidus: Qui verò mentis est dure, corruet in malum: Tu hinc semper time, ut in aliā vitā possis esse securus. Amen.**

FERIA SECUNDA, VEL TERTIA

DOMINICÆ PRIMÆ IN QUADRAGESIMA

CONCIO SEPTIMA

DE JUDICIO FINALI.

De tertiā Judicis actione, nempe Sententiā.

Cum venerit Filius hominis in Majestate suā, & omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem Majestatis suæ: Matthæi 25.

QUIDQUID hætenus de iudicio à me dictū est, videtur tantum spectasse iudicij præparationem: quod dicendū mihi superest, totam iudicij substā-

tiam continet, nempe sententiam iudicis, quæ totius huius tanti apparatus clausula est; unde omnis creaturæ aut beatitudo, aut infelicitas dependet. Quod si sola intimatio iudicij tantum homi-

hominibus timorem incutit, immò sola auditio, secūdū illud Psal. 75. *De celo auditum fecisti iudicium, terra tremuit & quievit.* Et Hebr. 10. *Terribilis autē quædam iudicij, & ignis æmulatio:* in quem locum S. Anselm. etiā timor iudicij malis resurgentibus est pœna inenarrabilis, & gravior quàm gehenna: si, inquam, talis est expectatio, & timor, quāto magis presentia, & consummatio? Certē si sola pictura iudicij Bogarim primum Bulgarorum Regem convertit: si Dositheum juvenem in delitijs nutritum abstraxit à sæculo, cur non idem poterunt apud nos verba Christi, quibus iudicium nobis expressit? sed quia nihil sperare possumus sine gratiā, illam per Virginem exposcamus. *Ave Maria.*

NEMO planē est qui de sapiētia & iustitiā Salomonis nō audierit, cuius in iudicijs tanta fuit æquitas, ut dicatur in Scripturā sedisse in solio Dñi: Nemo item qui non audierit qualē sibi thronū fecerit, unde æquitatis oracula pronūtiaret: sic enim scribitur 3. Reg. cap. 10. *Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore grandē; quem locum exponens misticè Rupertus, interpretatur de extremo iudicio: Quis (inquit est iste thronus tam grādis, tam mirabilis, nisi altitudo majestatis, in illo die novissimo magni & tremēdi iudicij: grādis thronus est, quia grande iudicium expectamus: Est autē thronus ex ebore, quia iudiciū ex puritate constabit iustitiæ: auro vestitur, quia nimirum aurea divinitatis iustitia revelabitur: sex ille habebat grad⁹, quia sex sententijs iudicium perficietur: Esurivi, & non dedistis mihi manducare: sitiivi, & non dedistis mihi potum: hospes erum, & non*

*collegistis me: nudus, & non cooperuistis me: infirmus, & non visitastis me: in carcere, & non venistis ad me: Duæ manus, hinc atq; inde, duo sunt tenores, hinc iustitiæ, inde misericordiæ: Duo leones juxta manus singulas, quia utrobique fortis, atque formidabilis erit iudicij veritas: Etenim à sinistra omnis iniquus condemnabitur: & à dextrā iustus vix salvabitur: Duodecim seculi super sex gradus stātes, duodecim sunt Apostoli: ubi vides omnia in iudicio esse grandia, magnifica, & formidabilia: sed præsertim duos illos magnos leones, geminā illam sententiā, quam exprimit gladius ille bis acutus, de quo dicitur in Apocalypsi: *Et de ore illius gladius bis acutus exibat: Græcè rompaia distomos,* quasi dicas, gladius duplicis oris, propter dissimilitudinem utriusque sententiæ, de quā hodie uberius à nobis dicendum est.*

Factā itaque plenissimā iudicandorum discussione, post operum omnium, dictorum, & cogitatorum, & volitorū manifestationem; omnibus rebus planē examinatis, subductā ratione omnium meritorum, & demeritorum, reis convictis, & consentibus, factā rerum omnium comparatione, expensā accurate dati & accepti sumā, ingenti totius naturæ silentio, & suspensā omniū hominum, & Angelorum, expectatione, in sumā creaturarū omniū trepidatione: rebus omnib⁹ ad majestātē compositis, nihil aliud supererit quā ut Iudex in excelso solio constitutus sententiam ultimā proferat, quod sumā autoritate faciet, athuc semel, ut ait Propheta, *cælum & aridam commovens,* ultimā faciens in rebus creatis mutationem. Et primo quidem ad Electos, qui ad eius

dexterā erunt in sublimi, se convertēs, clarā & distinctā voce, audientibus & videntibus omnibus reprobis, summā Electorum exultatione, incredibili dæmonum mœrore, intolerabili damnatorum pudore, summā Angelorum approbatione, sic pronuntiabit. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Hæc sententia sensibili voce proferetur, (aiunt Doctores) tum ut à reprobis intelligatur, tum quia iudicium inter homines, sensibili modo fieri convenit, qui solus naturæ humanæ conveniens est: Judex enim apparebit visibilis, thronus erit visibilis, & judicandi erunt visibiles, cur non etiam sententia erit sensibilis? Complectitur autem quidquid ad præmium, aut consolationem Iustorum desiderari potest, aut expeti:

primò enim quantum est in tantâ totius creaturæ trepidatione, & commotione, (nam ut ait textus, *Virtutes cælorum commovebuntur*: (inibi esse securum, idque iuberi ab ipso Iudice, & verbis tam placidis, & sic amorem & suavitatem spirantibus?

Secundò, Quantus honos in illâ tam severi Iudicis, post tam exactum, & rigidum examen, approbatione, & in eo theatro, ubi omnium gentium oculi, & aures, coronatione? Quid nō mortales efficere, quid nō pati; quid non dare deberēt ob illū solidū, verū, & ad eò, excelsum honorē? Noli mihi loqui ludos Olympicos, & in illis collectam Græciam: Noli triumphos Romanorum, & decretos à Senatu honores: Hæc omnia terreni sunt honores, vitæ miseræ & mortalis: Hic, si unquam, vera gloria, vera laus, verus honor: Nam quæ laus

similis commendationi divinæ? quæ major gloria, quàm ea manifestatio quæ nullum latet, ubi collecti sunt omnes quotquod ab orbe condito fuerunt & sunt, vel Angeli, vel homines quis honor similis, quàm qui ab ipso Deo præstatur; Rectè igitur sensit Apostolus, cum dixit 1. Corinth. 4. *Nolite ante tempus judicare, quoad usq; veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.*

3. Omnes Beatitudinis partes, complectitur: Essentialem, atque præcipuā in conjunctione cum Deo, cum ait, *Venite*: eos enim sic ad se vocat, ut eis se communicet, atque indissolubiliter jungat: Itē variam & omnis generis, per omnium bonorum quæ optari possunt possessionē: dum vocat benedictos: Etenim in Scripturis ubertas, & abundantia, benedictionis nomine significatur: Quòd autem dicit *Patris mei*, non terrenā benedictionem significat; sed quæ sit Deo digna: honorem autem, & gradum cum subicit, *possidete regnum*, hic est enim apex magnitudinis, & dignitatis: securitatē demùm exprimit, cum ait, *possidete*, ut sciāt se verè futuros illius regni dominos: vox græca peculiarem habet significationem *Klyronomisate*, hæreditate, seu tanquam hæreditatem, possidete, nimirum ut filij Dei: *si filij & hæredes*: Rectè Chryl. in hæc verba: ô quātæ gloriæ quantæ beatitudinis hæc verba sūt: nō dicit accipite, sed hæreditate; quasi propriā, quasi paternā, quasi vestrā, quæ vobis à principio debebantur: Itē securitas, cum ait, *paratū vobis regnum*: hoc ostendens non esse regnū quod invadunt, sed quod gratiā ipso-

ipsorum esset conditum, itaque in eo finem esse universi, & ad hoc esse conditos, hoc regnum ipsis esse debitum: Nam antequam nati sitis, (sunt verba huius Sancti) quia sciebam vos huiusmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuere: Idem quoque significat à cōstitutione mundi, ubi indicatur mundum esse conditum propter gloriam Sanctorum, ut ipsi in æternum beati sint in cælo & participes bonorum divinorum: unde Apostolus Paulus, *omnia propter vos.*

Duo postea subiicit, causam allatam à Iudice, & excusationem Justorum, atque humiliationem: Quoad causam, opera misericordiae in egentes enumerat sigillatim, potius quam alia opera, ut scias.

1. Nullum opus bonum carere mercede: itaque si pro tecto, pro veste, pro pane, pro aqua frigidâ, pro visitatione, pro verbo consolationis datur tanta merces; quanto magis pro operibus & maioribus & melioribus, uti sunt pietas, castitas, mortificatio, martyrium, &c.

2. Neminem esse qui ad gloriam aspirare non possit: nam omnes saltem aliquid horum præstare possunt, unde ea sigillatim nominat; præsertim cum meminerit minimorum officiorum. Si enim infirmus egeat sanitate, non petit ut sanes, sed saltem ut consolers: Si qui vincus est eget libertate, non petit ut solvas, sed ut visites: alioqui voluntati tuæ committit, ut possis majora præstare, & maiorem laudem acquirere, sed sufficere ostendit minora, ad tantum mercedem, ut nemo excusare possit si non assequatur.

Quoad Justorum excusationem, cum dicent, *Domine quando te vidimus esurientem, &c.* His verbis significatur eorum admiratio, cum videant tam exigua opera tantâ mercede compensari, ut sciunt, se gratiam pro gratiâ accipere: unde dicitur Apocal. 5. & 7. *Omnes in faciem suam adorantes procumbent, agentque gratias,* quod tantum bonum ipsius potissimum meritis, & sanguine, ipsis obvenit. Quis hic exprimat, quo sensu, quo gaudio, & quâ exultatione hæc audient Sancti, quâ gratiarum actione? An putas si non essent immortales vivere possent? *Euge serve bone & fidelis, quia in paucâ fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Certè nemo scit nisi qui accipit. Tu quisquis sis, quid tunc fecisse velles, aut passum esse, quid non despexisse?

Sed quanto putas dolore afficiendos qui relictî fuerint? Certè qui harum rerum commemoratione ad sublimia opera non accenditur: nescio quibus tandem rebus tangi possit: quæ enim major potest esse merces, à quâ meliori manu potest accipi, in quo majori theatro, & quâ gloriâ illustriore?

His peractis convertet se Dominus terribili vultu versus sinistram ad impios in terrâ positos, & de justorum gloriâ per summam invidiam tabescentes, contra quos ultimam sententiam pronuntiabit. Hic est, ô infortunate peccator, extrema afflictio tua, finisque iudicij: causa est ob quam factus est omnis ille ingens apparatus, horribile illud est ac intolerabile irati Dei verbû: prodigiosum illud exemplum totius severitatis: resonans illud & obstupescendum tonitru, quod Deus brachio irâ incen-

incenso vibrabit in hostium suorum caput : gladius ille est acutus qui exhibit de ore iudicis, dicere velim, postrema sententia est, quam Deus supremâ jurisdictione pronuntiabit adversus miseram animam tuam, divisione, doloris plenissimâ, quæ te separabit æternū ab ipso, à tuo fine, à beatitudine tuâ, à societate sanctorum, à participatione bonorum omnium, te ad pœnam æternam damnando, te tradendo hostibus tuis, qui dæmones sunt, quorum in societate æternū cremaberis. Terribilia sunt horrendaque illa verba, quæ nullum os mortale potest proferre, nisi nimis moliter, nimis demissè, nimis infirmè, & cum imminutione eorum amplitudinis, acerbitalis & majestatis. *Discedite à me maledicti, in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius!* ô quæ verba, & quam intolerabilia, Dei ad creaturam suam, Dei facti hominis, hominibus eiusdem cum ipso naturæ, & quos ita dilexerat, ut pro ijs mortuus fuerit! O quale tonitruum, ô quale fulmen, & quam perhorrescendum! Quàm verè dixit Isaias cap. 30. *Labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis devorans.* Quæ enim tempestas & quod incendium tolerabilius non est illa voce, de qua David Psal. 67. *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, & lob. c. 40. Dominus de turbine dixit, &c. Si habes brachium sicut Deus, & si voce simili Jonas: Heu, mi Deus! quis poterit impetum illum sustinere, cum ultrix justitia Dei se instar nubis dirumpens intorquebit ore brachioque irritato ita intolerandam sententiam perinde ac fulmen accensū adversus creaturam adeo infirmam cu-*

iusmodi est homo. *O custos hominum, quare posuisti me contrarium tibi? contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris: Quid dicam quæ illam sententiam comitatura sunt, quæ secutura? Sed nihil horribilius dici potest, quàm si exponamus quid eius verba contineant.*

1. Itaque in illis continetur actualis creaturæ reprobatio ad actum redacta: Cùm enim propriè loquendo, reprobatio sit actus intellectus, sic à me explicatur per ultimam cogitationē postremamque existimationem quam Deus habet de peccatore, quæ duobus in capitibus consistit. Primum est, reputare illum omni bono indignum eiusque incapacem, secundum hæc Matthæi verba cap. 2. *Et inutilem servum, eijcite in tenebras exteriores.* Cogita Deum cognoscere omnia, suo in iudicio non ferri odio, nec invidiâ, nec passione nec ignorantia, sed eo in loco, in eâque actione, ubi esse non potest nisi iustissimus, post examinata atque expensa opera omnia, universa merita, demeritave, culpas omnes & satisfactiones, quod fuisti antea, & quod postea futurus es, quid quid habes tum ab illo tum à teipso, per gratiam suam, tuamque culpam, expensis subductisque omnibus, omnibusque definitis, suscipientem demum postremam quam de te habere potest cogitationem, judicare te omni bonorum genere indignum. Illum eundem, qui rationem habet decies mille hominum qui in hæc vitâ vilissimi & abjectissimi fuere, qui eos non dedignatur, cum in te aliquam æstimationis & prætij causam quærit, te omni bonorū genere

genere quodcunque illud sit, indignum iudicat, idque in æternum, atque hanc esse ultimam, immò unicam cogitationem quam in perpetuum de te habiturus est: Eheu senti de te quicquid voleris, omnes creaturæ te in pretio habeant, atque honorent, ora omnia hominum ad te collaudandum solvantur, sola hæc Dei cogitatio est improbatio cæterorum omnium, quæ non potest esse nisi verissima post ipsius iudicium, nempè indignum esse te omni bonorū genere, te nullius esse pretij, te nihili hominem esse, quodque augeri non potest, adeò id ad extremum usq; pervadit, te minimè capacem esse, atque omni bono indignum, minimè inquam capacem eius faciendi, indignumque recipiendi, sive consideremus Deum, ut authorem naturæ, vel ut principium boni supernaturalis. Itaque nulla tibi erit in intellectu veritas, nulla cognitio, nisi ad tormentum: nullus item in voluntate metus probus, sed summa perversitas: ne una quidem bona cogitatio in totâ æternitate, ne unum quidem bonum desiderium: neque in Deo ulla cogitatio pro te, quæ ad commodum tuum sit; ne minimus quidem respectus aut aspectus. Et ecce fundamentum æterni dedecoris, quod operturū sit pudore animam damnatam totâ æternitate, qui me contemnuunt erunt ignobiles; atque in eâ æstimatione reprobatio propriè consistit: Ierem. 6. *Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.* Id est, tanquam omni bono indignos rejecit, atque reprobavit: unde illa vox. *Discedite à me:* Sic anima respectu Dei, omnia nomina amittet, & eodem

statu erit in eius curâ, & æstimatione, ac non ens: *Voca nomen eius non populus meus:* Quare semper vocabitur nominibus negativis, secundum illud Deut. 32. & Rom. 10. *adducam vos in non gentem, nō populū:* Item qui non est, secundum illud Iobi 18. *habitent in tabernaculo illius, socij eius qui non est:* & Esther 11. *Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt:* Itaq; Deus profus nihili faciet peccatorem.

Secundum æstimationis illius caput & reprobationis, est eum nominare maledictum, hoc est odibilem, execrabilem, & dignum omni pœnâ. *Discedite à me maledicti:* Certè ut ait Cyrillus Alexand. Cui Deus maledixit, nescio quis ei benedicere poterit, cum Dei dicere sit efficax, & ab illo pendeat omnis benedictio: Verè cui Deus maledixerit, erit ille maledictus: Et tamen cui rei nō benedixit Deus? animantibus, volucibus, piscibus maris, plantis, arboribus, & terræ: Et cum rebus omnibus benedixerit; uni inter omnia peccatori maledicit. *popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt:* Etenim quàm parum refert, si tibi homines benedicant, cum Deus maledixerit: Immò quia ultima ista est, & summa maledictio, erit non solum à Deo, sed à rebus omnibus, neque tantū erit respectu unius rei aut alterius, sed respectu omnium rerum; itaque nullus erit tantæ maledictionis aut modus aut mensura. Memento facti Moysis jâ morituri, cū totū Israëlē in duas partes divisit, sex trib⁹ quæ populo benedicerēt in monte Garisim, & sex trib⁹ quæ maledicerēt in mōte Hebal, ubi Levitē excelsâ voce duodecim maledictiones jaculati sunt toto populo respondente,

Eec

& di-

& dicente Amen, Deut. 27. quibus maledictionibus plures. alias addit Moyses ibid. cap. 28. Sed quid sunt illæ maledictiones, si cum hâc ultimâ ab ipso Deo immittâ conferantur? Nam aliæ sunt imprecationes malæ, quæ in solo desiderio consistunt, sed hæc efficax per se est, & privat omni bono, & ad ad omne malum addicit, secundum illud Cui maledixeris, verè sit ille maledictus: & respondebit omnis populus & dicet Amen: hoc est omnis creatura sic maledictum execrabitur, & averfabitur, omne malum & infortunium ei imprecabitur, & quantum in ipsâ erit, id ipso facto efficiet, ipsâ se, privans eum aut malo in quantum afficiens: proinde omnis aut oderit, aut deseret, aut puniet; & illud implebitur quod ait Sapiens Sapiens. §. *Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*: Nam omnia sentient sibi adverfari.

2. Continetur in illis verbis huius reprobationis terminus, nempe supplicium. Quò enim rejecta à Deo anima abire potest, nisi ad pœnam? secundum illud Augustini. Tanta est beatitudo iustitiæ, ut nemo ab eâ nisi ad miseriam possit abscedere: de quo supplicio, hæc in tali sententiâ comprehenduntur.

1. Qualitas pœnarum, nempe damni, & sensus, secundum illud Ierem. cap. 17. *Duplici contritione conterere eos*: Pœnam damni hæc verba continent, *Discedite à me*: sic enim Deus seipsum aufert animæ, & illam seipso privat, *Et ego non ero vester*: Osee. 1. Quis hoc explicet? Nemo certè nisi qui vel possidet, vel qui sic amittit: Ierem. 2. *Scito, & vide, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum*

tuum: Hæc autem pœna tanta est, ut nemini sit æstimabilis, adeò omnem aliam superat: Tanta est, quanta Deus est: Tanta est quanta æterna gloria: Tanta est, ut nemini contingat nisi maledicto à Deo: unde dicit, *discedite à me maledicti*. Alteram pœnam sensus, sic exprimit: *in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius*: finge quidquid potes, pœnas accumula, Martyrum, malefactorum: induc animos totorum, latronum, tyrannorum, nihil feceris: nondum picturam habebis: Hoc unum cogita, vide quantum sit supplicium, quòd ne Dæmones quidem naturâ invulnerabiles, spiritus immortales tantæ fortitudinis & potestatis ferre possunt; quantum fat fuit, ut Dæmones, tantis aliòqui viribus pollentes, tantis donis præditi, nihilominus misererent: quantum fat fuit, ad Dæmonum malitiam, pravitatem, audaciam, facinora cœercenda & comprimenda: Hoc omne ea vox significat, *qui paratus est diabolo & angelis eius*: ô ignes! ô incendia! ô busta! Quid faciet stipula in illis incendiis, in quibus metalla liquantur & comburuntur?

2. Continetur earum pœnarum gravitas: Tum quia Deus maximam earum partem per se efficit immediatè, quòd ea vox significat, *discedite à me*: uti dolorem, tristitiam, angorem, & pœnas spirituales: Quæ autem Deus per se agit immediatè, eâ solent esse in omni genere perfecta: Tum quia agit supernaturaliter; quasi ignis, & cætera agentia, quibus utitur, sævire satis naturaliter non possent: supernaturalitas autem vincit 1. omniam naturam etiam creabilem: 2. omnem cogitationem & suspi-

suspicionem non humanam modo, sed etiam angelicam: quales itaque pœnæ? Denique ob significationem summam odij: *discedite à me maledicti: Quia vos non populus meus*: sicut enim amor Dei omnium bonorum causa existit: ita odium Dei positivum, omnium malorum: Cogita itaque vermes illos mordaces, igneos fluvios, & sulphureos: tenebras exteriores, & inextricabiles, vincula, carcerem, stridorem dentium, fletum inconfolabilem, sitim inextinguibile, & omnis generis cruciatus intolerandos: Cyprian. serm. de ascens. Continuus erit, & superfluus lacrymarum decursus; incendia corpus nudum allambent: in proprio adipe fixæ libidines ebullient, & inter sartagine flammeas misera corpora cremabuntur: & dic cū Prophetā Isaiā cap. 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis, cum ardoribus sempiternis? Ex pœnis huius vitæ, aliarum facilis est conjectura: si istæ intolerabiles, quales aliæ?*

3. Continetur earum pœnarum inevitabilitas, quoniam Dei sententia per se efficax est, nulloque alio modo Deus agit, quàm imperando: itaque nō magis impediri potest executio, quam pronuntiatio, quia seipsam per seipsam exequitur: & proindē peccatorem ac reum efficaciter ponit in eo supplicio, quo anima digna est. Propterea rectē dicitur Filius hominis habere gladium in ore suo utrāque parte acutum, quoniam sententiā sua peccatorem à se dividit, cū sic pronuntiat, *Discedite à me*: Item, *Quia vos non populus meus*: efficaciter eum privat seipso, cūque addit in

ignem æternum, efficaciter ponit in igne, eoque torquet, & in æternum torquebit: unde subditur, *Et ibunt hi in supplicium æternum*: ex quo colligitur inevitabilitas pœnarum: Nam sicut quā voce dicit, fiat cœlum, eadem factum est cœlum: ita quā voce impium condemnat, eadē pœnis alligat, secundum illud Iobi 9. *Deus cuius ire resistere nemo potest*: & illud Sapientis, *indignatio Regis, nuncij mortis*: quæ igitur spes evadendi superesse potest?

4. In illis verbis continetur pœnarū immutabilitas, quoniam ea sententia continet ultimam animæ dispositionē, & ultimum statum. Quandiu in hac vitā persistimus, nullus certus est status, sed semper in aliquā mutatione: qui nunc est in gratiā, cadere potest, de illō enim dicitur *in veritate non stetit*: qui cecidit iterum stare potest: *Nunquid qui dormit, non adjiciet, ut resurgat?* unde Apostolus Paulus: *Nolite ante temptus iudicare: sed ubi ceciderit arbor, ibi manebit, sive ad Austrum, sive ad Aquilonem*; & status qui sequitur iudicium, immutabilis est; Hinc

5. Significatur suppliciorum æternitas atque immortalitas, secundum illud, *Discedite à me maledicti in ignem æternum*, ac ne putes solum ignem futurū æternum, non verò pœnam, rectē subditur uti advertit Sanctus Augustinus, *Et ibunt hi in supplicium æternum*: Ratio est, quia quod semel Deus absolute dicit, id semper operatur; etenim verbum Dei manet in æternum; quare postquā de iudicio differuit, hæc verba attexit: *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*: sicut itaque, ut ait

Sanctus Methodius Martyr, ex eo quod semel dixit Deus, *producat terra herbam virentem*, id singulis annis perseverat, eâ voce Dei efficaciter semper operante: ita ubi semel dixerit, *discedite à me maledicti in ignem æternum*, quoniam id nullâ parte restringit, æternum erit: porrò uti quidquid non est æternum illud quodcunque sit, exiguum est; ita quidquid æternum est, qualecunque sit, magnum est. Bernardus. Non transibit cum tempore, quod transit tempora.

Sed quis cogitare ac sentire possit, ut par est, de pœnarum æternitate? adhibe omnes numeros, omnes mensuras exhauri, omnes calculorû rationes multiplica, omnia adijce spatia, cogitatis omnibus utere, universis arenæ marinæ granis, oceani guttis omnibus, unis post alias per multa annorum millia susceptis, sermones universos consume, cunctas collige cogitationes, ingenia omnia conjunge, nunquam ad æternitatis durationē attinges. Reliqua omnia finem aliquem habent, quamvis remotissimus sit, nullum habet æternitas. O Deus! quis cogitare potest, ut expedit æternitatem pœnarum? sine allevamento, sine successione, sine imminutione, sine mediocritate, sine spe, sine misericordiâ, sine ullo præterito. Æternitas in voce, inquit Augustinus, quatuor syllabis constat; In se, sine fine est. Quale durationis monstrum? est semper, & nunquam est; Nihil est in eâ præteritum, neque tamen esse cessat; totum in eâ præsens est, totum in eâ futurum. In nullo est tempore, & continet universæ; cuiuscunque tandem durationis fuerit, semper integra superest; abite anni, fluite sæcula, ad æternitatem per-

tinctis omnia, sed eius minima pars non estis. De ea dicamus quod S. Augustinus de gloriâ dixit: sentiri potest, æstimari non potest: sed de illâ quis dicendi finis, cum ipsa finem non habeat.

6. Causam continet, & exprobrationem. *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum, &c.* Vide quàm justè damnentur, nam ut ait S. Chryl. homil. 80. in Matth. Non dixit in carceribus eram, & non liberastis me, aut ægrotus fui, & non medicati estis, sed non visitastis me; nec venistis ad me: sed nec esurientis famem levare difficile, non enim sumptuosam unquam quæsit mensam, sed quæ necessitati sufficeret, quodque majus est non in sublimis cujusdam sed in humilis habitu servi quæsit: quorum singula ad condemnationem illorum sufficiunt; petitionis scilicet facilitas, & dandi potestas, panis enim petitur; petentis miseria, quia pauper, atque mendicus: retributionis expetenda magnitudo, regnum enim promittitur; terror pœnarum, gehenna enim incutitur; accipientis dignitas, Deus enim pauperum manibus accipit; honoris cumulus, quia tantum descendere dignatus est; jus tribuendi, summa enim justitia est, de suis cõcedere: Verùm ab his omnibus cupiditate habendi retracti sunt, nec pœnarû intentiones timere, cû his qui pauperes non recipiunt, graviora quàm Sodomis sit minatus: & dixerit. *Quod uni ex minimis istis non fecistis mihi non fecistis.* Quod si horum operum omissio sic punitur, quanto magis majora scelera, quæ Christus singulis gra vi & ia-

& intolerandâ oratione exprobat? Quis eorum hic sensus exprimat confusio- nis, pudoris, doloris, invidiæ, & desperationis?

Et quoniam Dei verbum per se est efficax, uno temporis momento, Beati in cœlum magno triumpho invehentur: In reprobos verò ignis quo mundus universus deflagavit, irruet, eosque undequaque involuet, & statim maximo hiatu terra sub eorum pedibus usque ad inferos se aperiet, & tota illa hominum damnatorum & Dæmonum multitudo in inum barathrum simul cum igne involuente in modum turbinis præcipitabitur. Totum hoc fiet cum immenso fragore, & strepitu, tum ignis corripientis, tum terræ dissultantis, tum hominum cadentium, & exclamantium. Psal. 139. *Cadent super eos carbones, in ignem deiciet eos, in miserijs non subsistent:* & Psal. 10. *Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum:* atque inde initium verum habebit damnationis æternitas, quæ nullum unquam finem habitura est. Cætera persequi non est huius temporis neque discursus, quare hinc finem habeat oratio, nam quis finem æternitatis hinc inveniatur?

Quis hic sit vester sensus, Auditores, ignoro: illud tamen scio res easdem, & eadem verba, non eodem modo ab omnibus accipi: Novi tamen hunc sermonem in diversis diversas mutationes effecisse. Quam enim multi peccatores, ex harum propositione rerum à præterita vitâ conversi sunt? Dixit scilicet homo avarus & huic sæculo affixus apud se; quid hinc quero, quid hinc divitias congrego, cum illa in iudicio, & in

alterâ vitâ nihil profuturæ sint? Dixit impurus, & voluptuosus; Ita-ne verò ob fugacem, & dedecoris plenissimam voluptatem memet addico sempiternis tormentis? qua frôte iudicem illum suslinebo? Licentioris vitæ homo sibi dixit; quid hic nugaris, quid ludis? quid te ipsum, & alios vanâ cogitatione decipis? quomodò illud aliquando seres, *Eijce derisorem*: Quam multi hac cogitatione impulsî, huic sæculo abrenuntiarunt, cogitantes æternitatem? Quam multi suo corpori, suæ pulchritudini non pepercerunt? Quam multi divitias, honores, & dignitates, & nobilitatem, & famam, & hominum peritura ludicia contempserunt, hoc unum cogitantes quod fiet in iudicio? Tu verò qui hinc ades, quâ mente es, quo proposito, quo sèsu, quo voto? Si nulla melior tuam mentem cogitatio percellit, has mecum perpende considerationes.

I. Consideratio. Cùm hæc omnia, neque sint fabula, neque somnium, sed eandem habeant veritatem, quam cæteri fidei nostræ articuli, (nam omnia æqualiter nobis proponuntur in Evangelio) immò cùm nulla res enucleatius nobis exposita sit in Evangelio, quàm tota iudicij extremi descriptio, idque apud S. Matth. duobus integris capitibus 24. & 25. idque secundum omnes circumstantias, ita ut dempto solo die iudicij, cætera omnia distinctè sint declarata, quis iudex, quo apparatu, quâ judicandi, quibus præsentibus, quo throno, quâ factâ interrogatione, quo loco erit unusquisque, quæ primo loco proferetur sententia, quæ secundo loco, & quibus utraque verbis concipietur:

Eee 3

Porro

Porro hæc omnia nobis ab ipso Iudice revelata, qui quod erat facturum non potuit ignorare: Nec id populo tantum & plebi ad terrorem, sed Apostolis eum secreto de hac re interrogantibus: Nec ab eo rem tantum simplici enuntiatione efferente, sed juramento etiam confirmante, ut se hominum moribus accommodaret, Matth. 24. *Amē dico vobis, quia non præteribit generatio hæc donec omnia hæc fiant, cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*: Cum, inquam, hæc ita sint, sequitur aut hæc certo nobis tenenda esse, aut fidem deserendam. Sed cum certa sint, atque aliquando futura expectemus; Est-ne hominis Sapientis tantæ rei periculo, obres nihili sese exponere? Vide quid quid est in mundo magnum, delectabile, gloriosum. An illud omne tantæ rei periculo dignum est? & tam certo, & infallibili? Multo magis an illa ludicra, & condemnanda quæ vulgò homines detinent? Itaque vide, si ulla sit in mundo infania, si ullus furor, si hoc non est furere, & insanire: Quotidie homines mors capit, & Iudicio Dei transmittit: nam *statutum est omnibus hominibus semel mori, post hoc autem iudicium*: hoc videmus, hoc audimus, nec contremiscimus: Vide quid secum auferant de ijs quæ in hac vitâ possederunt: certè cum omnia relinquunt hæredibus suis, vel creditoribus, argumentum est, nihil illos secum auferre: Vide quid interim in aliâ vitâ patiantur, saltem quid tandem expectare debeant, si de illorum maximâ parte sermo sit; hæc sunt quæ à me audivisti, & multa etiam longè graviora. Tu igitur idem pro te expecta, neque

enim semper vivere poteris: nam *nemo est qui semper vivat, & qui huius rei habeat fiduciam*: Quid scis an te brevi ultima hora occupabit, quod cum factum fuerit, vide quid te in alterâ vitâ maneat: de qua re cogitas, si non de istâ, quæ tanti tua interest? quid curas, si non hoc curas? quid tandem times, si non hoc times? cui rei provides, si non isti, quæ omnia tua & huius vitæ & alterius complectitur? *utinam homines saperent, & intelligerent, ac novissima providerent.*

2. Consideratio. Cum multa quæ in hac vitâ timemus, eadem in alterâ vitâ, & majora etiam vereamur, & majori certitudine, id statue apud te, & iudicia, quid amborū, debeas plus timere, & quid illorum facilius ferre possis. Hic times aliorum Iudicium atque opinionem sinistram: Vide num in eo genere sit aliquid maius in futurâ, quod timere debeas. Hic times dedecus, paupertatem, dolorem, servitutem: sed quæ hæc omnia longè majora futura sunt in alterâ vitâ: Quod si præsentia vix ferre potes, cum tot consolationibus, tum tot adjumentis externis, cum virtutū auxilio: cum tot gratiarū præfidiis, quomodo feres æterna cum hæc omnia deerūt solatia, & nulla aderunt adjumenta:

Neque verò dilectissimi videar vobis durior, atque acerbior, qui tam dura, & metuenda prædicem: 1. Quidem quia hæc non sunt formidabilia, quoniam dicuntur, aut annuntiantur, sed quoniam re ipsa sunt, & certò futura sunt: 2. Quia non ideo futura sunt, quia à me dicuntur, sed illa ideo dico, quia vel jam sūt, vel quia re ipsa futura sunt: si enim tacuero, esse tamen non desinent, sed cō-

erunt

erunt graviora, quia nunquam prævifa, non prævifa, quia nunquam audita, non audita, quia nunquam dicta. Itaque meum quidē propositum est, ut ista timeatis, ne aliquando sentiat: nam timere magnoperē utile est: sed scire, intolerandum: qui autem timere nolunt, volunt sentire, atque experiri. Sed, aiūt nonnulli, hæc nimirum timorem animis incutiūt, nec ferri possunt. Quid ais nimum timorē incutere? quis earum rerū nimius timor esse potest, quæ omnē scilicet superant? Quid iterum, ais, ferri nō posse, cum nondum ob eum timorem, vitam mutaris, & mores? nam si satis timuisses, quomodo fieri potuisset, ut nihil esset in te mutatum? Prædicavit aliquando Ionas Propheta, *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*: Timuit populus, timuit Rex, quanta morum, & vitæ mutatio? Ipse Sardanapalus hominum delitiosissimus, & voluptatum cœnum, in cinere, & cilicio, & jejuniopœnitentiam egit: Immo & infantes, & animates jejulare cœgit, & edicto suo omnes ad pœnitentiam compulit: hic sane fuit legitimus, & rationalis timor: Ego verò clamādo, monendo, terrendo, nihil omnino proficio. Scio quidem omnem timorem pœnam habere, ut ait Joannes Apostolus, sed novi etiā nullam fieri sine dolore pœnitentiam. Itaque dilectissimi nolite istas cogitationes omittere, quoniam ut ait Isaias cap. 26. secundum LXX. *Intempr Propter timorē tuū Domine in utero accepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salutis tuæ, quem fecimus super terram*: Sed ferē qui

nolunt timere, ideò faciunt, quia cum nolint converti, ferre non possunt se quasi necessitate ad bonum compelli. Verum audio Christum mihi dicentem, *compelle eos intrare*: Itaque S. Petrus Chrysol. serm. 10. in Psal. 28. *Attrahite nolentes: nemo dicat, non vult, quia & Abraham ut offerret filium, colligavit, & Loth Angeli, ut subtraherent flammis, extractum manibus sustulerunt: Et Petrum, Dominus, ut iret ad martyrium, quò nolebat, auxilij sui virtute præcinxit, dicens, præcinget te alius, & ducet quò tu non vis: & Pater cœlestis non solum volentes suscipit: sed attrahit & nolentes, dicente filio, Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*: Ita Christus non solum iussit servis, ut invitarent ad nuptias, sed etiam ut compellerent intrare: Itaque Origenes homil. 20. in Numer. Sic ergo non solum invitamur à Domino, sed & trahimur, & cogimur ad salutem: Permittite itaque Auditores, ut vos vel blanditijs pelliciam ad salutem, vel violenter compellam, hoc mihi perinde est, modo vobis salutem acquiram. Tu quisquis es, audisti de utraque sententia me differentem: vide ad quam pertinere velis, nam necesse est ut ad alterutrām pertineas, ut aut ad dexteram, aut ad sinistram eas, ut te audias dici, aut benedictum, aut maledictum, ut te capiat, aut supplicium æternum, aut æterna vita, ad quam nos perducatur Dominus noster Iesus Christus Amen.

